

12—13 maj

Debatter m. m.

Tisdagen den 12 maj

Sid.

Svar på frågor:

av herr Bengtson ang. anskaffande av bostäder i vissa fall för personal vid utrikesdepartementet	5
av herr Bengtson ang. ianspråktagande av automobilskattemedlens specialbudget för en snabbare upprustning av vägarna	6
av herr Åkerlund ang. färjetrafiken Furusund—Köpmanholm	8
av herr Nyman ang. arbetstillfällen för skolungdom under ferier	9
av herr Wanhainen om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län	10

Svar på interpellation av herr Sveningsson ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare	14
--	----

Meddelande ang. enkla frågor:

av herr Wikner ang. reglerad älgjakt	23
av herr Nilsson, Ferdinand, ang. investeringar för övergång till högertrafik, m. m.	23

Onsdagen den 13 maj

Granskning av statsrådsprotokollen:

Landshövdingarnas innehav av bisysslor	26
Vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien	29
Beviljandet av exportlicenser för krigsmateriel	37
Handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde	40
Tidpunkten för publicerandet av i Svensk författningssamling intagna författningar	50
Utnämning av borgmästare i Kalmar	51
Tillstånd att förevisa filmen »491»	57

	Sid.
Reformering av socionomutbildningen	60
Viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården	67
Om sänkning av priserna på byggnadsmaterial	71
Om utbyggnad av industrihälsovården	74
Om ökat skydd för taxichaufförer	76
Auktorisation av revisorer	77
Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad	80
Vårdbidrag till handikappade barn, m. m.	85
Om ökat stöd åt handikappade	113
Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna	116
Filmcensuren	120
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Skårman om förläggande av övningar med hemvärn till militära övningsfält	121
av herr Petersson, Per, ang. utredningen om avgiftsfri fiskerätt för jordbrukare i Norrbottens läns lappmarker	122

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 13 maj

Gemensamma omröstningar:	
ang. anslag till utställningar av svensk konst i utlandet	24
ang. bidrag till hushållningssällskapen	24
Konstitutionsutskottets memorial nr 12, ang. granskning av de i statsrådet förda protokoll	25
Statsutskottets utlåtande nr 71, ang. reformering av socionomutbildningen	60
— nr 72, ang. anslag till byggnadsarbeten vid vissa universitet m. m.	67
— nr 73, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde	67
— nr 74, ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården m. m.	67
— nr 76, ang. rörlig kredit till försvarets fabriksstyrelse	71
Bevillningsutskottets betänkande nr 50, om ändrad lydelse av 8 § förordningen angående stämpelavgiften, m. m.	71

	Sid.
Bankoutskottets utlåtande nr 27, ang. de mindre och medelstora företagens arbetsvillkor	71
— nr 28, om sänkning av priserna på byggnadsmaterial	71
— nr 29, om engångsunderstöd till f. d. städerskan Anna Maria Olsson	74
— nr 30, om pension till förre förste kanslisten Ebba Ihrman ..	74
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, om utbyggnad av industrihälsovården	74
— nr 24, om åtgärder till förebyggande av yrkesskador och yrkessjukdomar	76
— nr 25, om ökat skydd för taxichaufförer	76
— nr 26, ang. auktorisation av revisorer	77
— memorial nr 28, ang. uppskov med behandlingen av vissa ärenden	80
Bevillningsutskottets betänkande nr 37, ang. bostadsrättshavares ställning i skatterättsligt hänseende	80
— nr 38, om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad o. d.	80
— nr 53, ang. ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen, m. m.	84
Andra lagutskottets utlåtande nr 41, ang. ändring i lagen om allmän försäkring	85
— nr 42, om ökat stöd åt handikappade	113
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, om en näringsgeografisk utredning angående kanalförbindelserna i Sverige	116
— nr 30, om tillvaratagande av husmödrars sakkunskap beträffande miljöfrågor m. m.	116
— nr 31, om ökad utbildning för första hjälp vid trafikolyckor	116
— nr 32, om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de melansvenska gruvarbetarna	116
— nr 33, om utredning angående filmcensuren	120

Tisdagen den 12 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Ang. anskaffande av bostäder i vissa fall för personal vid utrikesdepartementet

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON erhöll ordet för att besvara herr *Bengtsons* fråga angående anskaffande av bostäder i vissa fall för personal vid utrikesdepartementet, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Bengtson har frågat mig om jag vill taga under övervägande ytterligare åtgärder för underlättande av bostadsanskaffningen för sådan personal vid utrikesdepartementet, som efter kommenderad tjänst i utlandet åter förflyttas till Stockholm och då möter stora svårigheter att skaffa bostad.

Det problem som här beröres har ägnats mycken uppmärksamhet och möda inom utrikesdepartementet, för vars befattningshavare bostadsfrågan av uppenbara skäl erbjuder speciella svårigheter. Sålunda har departementet på olika sätt aktivt medverkat till våningsbyten mellan utflyttande och hemvändande personal av alla kategorier och hållit kontinuerlig kontakt med bostadsförmedlingen. Sedan början på 1950-talet disponerar departementet också ett antal lägenheter i två fastigheter i Stockholm, vilka underlättat bostadsanskaffning för såväl svensk som utländsk diplomatisk personal.

Som en följd av dessa och andra åtgärder har hemvändande personal i regel kunnat beredas bostäder inom rimlig tid. Svårigheterna är dock alltså betydande och kan i många fall leda till personliga och ekonomiska olägenheter och uppoffringar. Ytterligare åtgärder är därför enligt min uppfattning

påkallade och som ett led häruti har sedan en tid tillbaka underhandlingar pågått om uppförande av en fastighet på Gärdet, som avses inrymma ett 50-tal lägenheter, varigenom bostadsanskaffning för såväl utländska diplomater som svenska tjänstemän torde komma att underlättas inom ett par år, då fastigheten väntas stå klar för inflyttning. Övriga ansträngningar kommer självfallet att fortsätta och i detta sammanhang vill jag nämna, att en personalkonsulent i dagarna knutits till departementet, vilken som en av sina angelägnaste personalvårdande uppgifter anförtrots handläggningen av bostadsfrågorna för hemvändande personal inom utrikesförvaltningen.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Till hans excellens utrikesministern ber jag få framföra ett tack för det positiva och belysande svar jag fått på min fråga om bostadsproblemet för utrikesdepartementets personal här i Stockholm.

Jag är väl medveten om att det problem, som nu berörs, ägnats mycken uppmärksamhet inom utrikesdepartementet, vars personal i detta avseende har speciella svårigheter. Jag har dock ansett, att problemet borde aktualiseras genom en fråga i riksdagen. Vid olika tillfällen har nämligen påtalats, att det föreligger brist på befattningshavare inom olika verksamhetsområden. I samband därmed har framställts krav på prioritet för vissa grupper vid tilldelning av bostäder i Stockholm. Det bör emellertid starkt framhållas i detta sammanhang, att om det är någon personalgrupp, som skulle kunna vara berättigad till och om möjligt borde få en sådan prioritering, så är det just utrikesdepartementets personal. På grund

Ang. ianspråktagande av automobilskattemedlens specialbudget för en snabbare upprustning av vägarna

av arbetets art och till följd av den ansvarskänsla, som utrikesdepartementets personal har, brukar såvitt jag vet denna personal så långt det är möjligt acceptera de förflyttningar som är nödvändiga. Detta innebär att personalen vid olika tillfällen måste komma till Stockholm, och det är då mycket svårt att lösa dess bostadsproblem.

Utöver de åtgärder som redovisas i svaret är det, enligt vad hans excellens utrikesministern uttalar, påkallat att vidtaga ytterligare åtgärder. Jag vill därför avsluta detta korta inlägg med att säga, att det är min förhoppning att dessa åtgärder skall leda till goda resultat.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. ianspråktagande av automobilskattemedlens specialbudget för en snabbare upprustning av vägarna

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND** erhöll ordet för att besvara herr *Bengtsons* fråga angående ianspråktagande av automobilskattemedlens specialbudget för en snabbare upprustning av vägarna, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Bengtson har frågat mig om jag anser att automobilskattemedlens specialbudget bör tagas i anspråk under de närmaste åren för en snabbare vägupprustning.

Vid utgången av budgetåret 1962/63 uppgick behållningen å den s. k. automobilskattemedelsfonden till c:a 740 miljoner kronor och reservationerna å väganlagen till drygt 500 miljoner kronor. Reservationerna blir år från år av betydande omfattning, vilket — som frågeställaren väl känner till — sammanhänger med att dessa medel skall

vara tillräckliga för att täcka ett halvt års medelsförbrukning å de kalenderårsvis beräknade väganlagen.

Behållningen å fonden har varierat år från år beroende på hur inkomster och utgifter på specialbudgeten balanserat. Sedan budgetåret 1958/59 har fonden totalt sett hållit sig praktiskt taget oförändrad. Beträffande fondens relativa storlek vill jag framhålla att behållningen å denna f. n. motsvarar mindre än ett halvt års medelsförbrukning inom specialbudgeten.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Jag tackar för svaret från kommunikationsministern angående automobilskattemedlen.

Vägsituationen i vårt land är helt beroende av hur trafikutvecklingen kommer att bli. Bilismens starka utveckling motiverar att man gör allt för att rusta upp vägarna. Jag skall bara nämna några belysande siffror. År 1950 fanns det en bil per var tjugonde svensk. År 1962 var antalet invånare per bil 4,8 och år 1975 beräknas motsvarande antal till 2,7, d. v. s. vi kommer att få fler än en bil på var tredje svensk. Den tunga trafiken kommer säkerligen att öka liksom den internationella trafiken. Detta kommer att leda inte minst till vissa problem som diskuterades för några dagar sedan, nämligen om vi skall få en bro över Öresund. En sådan bro innebär inte bara en stark ökning lokalt sett av förbindelserna med vårt grannland Danmark, utan vi kommer också att få en anhopning av tung trafik från Finland och Norge, som kommer att passera genom vårt land.

Det finns knappast anledning att räkna i procentuella ökning av anslag o. s. v., ty man kommer inte ifrån realiteterna. Vi kan förutse den starka ökning av trafiken, som jag nu berört, och vi kan därför inte skjuta ifrån oss det faktum att det kommer att kräva

Ang. ianspråktagande av automobilskattemedlens specialbudget för en snabbare upprustning av vägarna

mycket kraftiga åtgärder för att lyfta upp vägstandarden till den nivå den bör ha för att kunna möta den kommande trafikens krav.

Kvalitetsgraderingen av vägnätet började med riksvägarna. Jag vill erinra om att i petita hösten 1962 angavs, att endast 20 procent av riksvägnätet har fullgod standard i förhållande till vägplanens målsättning. Vidare framgick av kvalitetsgraderingen, att inte mer än cirka 40 procent av länsvägnätet har tillfredsställande standard i förhållande till dagens trafik, medan 60 procent av detta vägnät är i behov av ombyggnad.

Det säger egentligen tillräckligt om vilka stora behov som föreligger på detta område.

När jag berör dessa problem är det bara en liten delsak, som jag tagit upp, ty det är just här fråga om automobilskattemedelsfonden. Jag har inte berört de stora problemen och kommer inte att göra det heller i övrigt, ty jag anser inte alls att de kan lösas ens genom att man tar i anspråk alla medel ur automobilskattemedelsfonden. Här är det inte fråga om att använda alla dessa medel, vilket jag inte anser vara möjligt, utan bara fråga om att använda en mindre del av medlen så snart som möjligt.

Kommunikationsministern nämner att behållningen i fonden motsvarar mindre än ett halvt års medelsförbrukning inom specialbudgeten — jag har visserligen inte fått del av det skriftliga svaret, men svaret var så pass kort att jag ändå kunde uppfatta vad kommunikationsministern sade. Det är visserligen sant att behållningen inte utgör så stor del i detta sammanhang, men det gäller dock här en avsevärd mängd pengar. Och om man ser det hela i en annan relation, så kan man fråga sig: Varför är det så synnerligen svårt att få igenom en ökning med några tiotal miljoner kronor, när denna summa på 740 miljoner kronor kan an-

ses betyda så litet relativt sett? Då kunde det vara lätt att ta i anspråk något mer av fondens medel för det ändamål som här nämnts.

Det är ju så att fondens behållning har varierat med tidpunkten. Som framgår av propositionen i ämnet utgjorde den 1957/58 en summa av 588 miljoner kronor. Siffrorna ger vid handen att det dessförinnan varit en stegring, som jag tyvärr inte har någon redovisning för, och att vi därför kommit upp till ett belopp som i absoluta tal måste betraktas som ganska avsevärt. Om vi så snabbt som möjligt kunde ta i anspråk åtminstone det belopp, som hänför sig till automobilskattemedelsfonden, för vägnätet, så tror jag att någon förbättring, som inte är så liten i förhållande till medelsförbrukningen för andra ändamål, möjligen skulle kunna åstadkommas.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Herr Bengtson tar upp en fråga, som ju hör hemma i den diskussion vi förde när vi behandlade sjätte huvudtiteln, och jag hade inte tänkt mig att denna frågestund skulle användas för repetition av debatter i samband med behandlingen av huvudtitlarna.

Jag vill påminna herr Bengtson om att riksdagen gjort det uttalandet, att man räknar med en höjningstakt på 100 miljoner kronor per år.

Vidare är ju de frågor, som herr Bengtson gav sig in på, av den beskaffenheten att de får prövas av den utredning, som kommer att tillsättas angående den översiktliga vägplaneringen.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Jag har inte alls avsett att ta upp en ny debatt om huvudtitlarna, men jag har ansett mig böra lämna någon bakgrund till nödvändig-

Ang. färjetrafiken Furusund—Köpmanholm

heten av att så snabbt som möjligt använda automobilskattemedelsfonden för det ändamål det här gäller.

Jag har inte från kommunikationsministern ens fått reda på att dessa medel skall få användas för vägväsendet. Om vi inte kan få något svar på frågan, i vilken takt dessa medel kommer att få användas, kan vi kanske i varje fall få ett bestyrkande från kommunikationsministerns sida att dessa medel verkligen *skall* användas för vägväsendet.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Det hör inte till kutyren att man berättar om vad en utredning skall komma till för resultat. Vi brukar här i huset gå till väga så, att man låter en utredning arbeta och komma med sitt förslag och sedan tar upp en diskussion om utredningens förslag, kritiserar eller godkänner vad utredningen kan komma till. Jag föreställer mig att herr Bengtson också kan acceptera ett sådant tillvägagångssätt.

Sedan vill jag påminna herr Bengtson om att denna debatt inte togs upp i samband med behandlingen av sjätte huvudtiteln. Jag förstår, att herr Bengtson har behov av att sex veckor närmare valet ta upp denna fråga på nytt.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Både herr kommunikationsministern och jag har varit ute och valtalat en hel del, och jag betvivlar att han anser, att det skulle ha någon större betydelse inför ett val med en tidsförskjutning på sex veckor. I varje fall kan jag inte inse att det har med sammanhanget att göra, om detta spörsmål framställs sex veckor tidigare eller senare.

Jag har velat få fram att det finns ett allmänt krav i landet om en starkare vägupprustning. Man bör använda de pengar som är avsatta från bilismens sida för att rusta upp vägarna.

Jag måste tyvärr konstatera, att jag fortfarande inte fått veta ens om kommunikationsministern verkligen anser att dessa pengar skall användas till vägarna. Jag för min del vill klart deklarera, att jag aldrig tänkt mig något annat än att dessa pengar skall användas till vägväsendet.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag låter herr Bengtson vara alldeles ensam om att ha en förutfattad mening om vad denna utredning kommer att föreslå.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. färjetrafiken Furusund—Köpmanholm

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND** erhöll ordet för att besvara herr *Akerlunds* fråga angående färjetrafiken Furusund—Köpmanholm, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Akerlund har frågat mig när nya färjlägen på leden Furusund—Köpmanholm kan väntas bli färdiga, så att en enligt uppgift befintlig ny och större färja kan sättas i trafik.

I flerårsplanen för byggande av länsvägar i Stockholms län under perioden 1964—1968 är företaget »färjlägen Furusund—Blidö» upptaget för utförande under år 1964.

Arbetsplan för nya färjlägen med tillfartsvägar fastställdes av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 22 april 1964.

Besvärstiden för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens fastställelsebeslut har ännu icke gått ut. Med hänsyn härtill och då vattendom för företaget ej meddelats är det för närvarande inte möjligt att förutsäga när de nya färjelägena kan väntas vara färdigställda.

Ang. arbetstillfällen för skolungdom under ferier

Jag vill emellertid meddela, att erforderlig färjekapacitet finns redan nu.

Herr **AKERLUND** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret på min fråga. Av svaret framgår, att tiden för de nya färjlägenas iordningställande inte kan anges. Så mycket är väl klart, att några sådana alltså inte kommer att bli färdigställda denna sommar. Vi måste således arbeta med de gamla färjlägena tills vidare.

Herr statsrådet säger också i sitt svar, att erforderlig färjekapacitet finns redan nu. Det är ju bra i och för sig, men där finns en viss otydlighet. Menar herr statsrådet, att allt är bra som det nu fungerar för överfärjningen, eller menar herr Skoglund att färjor med större kapacitet finns och att sådana kommer att sättas in? Jag vill upplysa om, att nuvarande färja tar 12 bilar i 6 turer eller 72 bilar i timmen. Vid rusningstid dubblas färjorna, och cirka 140 bilar kan tas över per timme. Trots detta kan väntetiden vid färjorna uppgå till halvannan timme.

I statsverkspropositionen för i fjol, av riksdagen godkänd, sägs beträffande färjekapaciteten följande: »På Furusundsleden i Stockholms skärgård är det icke möjligt att öka kapaciteten genom insättande av ytterligare en färja av traditionell typ. Styrelsen avser därför att anskaffa en färja av samma typ som insatts på Ljusteröleden och beräknar kunna insätta en sådan i trafik till sommaren 1964.»

Färjan lär skall finnas, men är alltså för stor för de nuvarande färjlägena. Hur skall man under sådana förhållanden tolka herr statsrådets uttalande om färjekapaciteten? Kommer överfärjningskapaciteten att öka i sommar.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Svaret, herr Åkerlund, skall tolkas på det sättet, att här finns

en färja, som skall sättas in på denna led, men den kommer t. v. att gå i en annan led därför att färjlägena inte är färdigställda, såsom jag upplyste i svaret. Det sammanhänger med att man inte hunnit få förarbetena avslutade. Besvärstiden i fråga om fastställelsebeslutet har ännu inte gått ut, och vattendom för företaget har ännu inte meddelats.

Detta gör att man inte kan ge sig på arbetet att ställa i ordning färjlägena, och innan dess kan alltså den färja, som man har, inte sättas in.

Så enkelt är svaret och förklaringen.

Herr **AKERLUND** (h):

Herr talman! Jag vill emellertid än en gång erinra om att de nuvarande färjorna har en kapacitet av 12 bilar, medan den färja som är tilltänkt, den s. k. Ljusteröfärjan, lär ta ända till 48 bilar. Den kan emellertid inte sättas in, men det lär finnas andra färjor med en kapacitet av 16 bilar, vilket betyder att man skulle kunna öka överfärjningskapaciteten från 72 bilar till 96 bilar i timmen, med andra ord en ökning med 25 procent. Det skulle sålunda här finnas en liten möjlighet att nå ett bättre resultat även med de nuvarande färjlägena.

Jag tillåter mig att tolka herr statsrådet uttalande här så, att det göres allt vad som göras kan på denna punkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. arbetstillfällen för skolungdom under ferier

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **JOHANSSON** erhöll ordet för att besvara herr *Nymans* fråga angående arbetstillfällen för skolungdom under ferier, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 8 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Nyman har frågat om vilka åtgärder jag anser bör vidta-

Om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län

gas för att ge skolungdomen under ferierna ett ökat antal arbetstillfällen, som är meningsfyllda och hälsosamma.

Feriearbete efterfrågas i ökad utsträckning av skolungdom. Till stor del anskaffar ungdomarna själva sådant arbete. Varje år brukar dock drygt 20 000 platser tillsättas genom arbetsförmedlingen, som bl. a. för denna uppgift tilldelas extra personal.

Arbetsmarknadsverket gör stora ansträngningar för att öka antalet platser och för att lämna tillförlitliga uppgifter till ungdomarna. Sålunda utarbetas i god tid en omfattande promemoria, som bl. a. tillställs pressen och som innehåller information om sommarens kurser, läger och feriearbete. En folder med praktiska anvisningar till de arbetssökande trycks i stor upplaga och utdelas direkt till ungdomarna. Vidare vänder sig arbetsförmedlingen i en annonskampanj till företagen med uppmaning om att ställa praktikant- och feriearbetsplatser till förfogande.

För att tillgodose arbetarskyddskravet bedrivs samarbete mellan arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. En lista över arbetsuppgifter, som genom generell dispens är tillåtna för skolungdom under ferier, hålls tillgänglig på arbetsförmedlingarna.

Några ytterligare åtgärder är icke aktuella för närvarande.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret på min fråga.

Arbetsmarknadsverket gör säkerligen vad det kan för att få fram ett ökat antal platser. Jag är medveten om att det råder ganska stor konkurrens om arbetstillfällen för skolungdom under sommaren. Det är inte så lätt alla gånger för arbetsgivarna att ta emot ungdomar.

Det framhölls i svaret att drygt 20 000 platser tillsatts genom arbetsför-

medlingen. Detta är ungefär en tredjedel av antalet sökande ungdomar under 18 år, som på det sättet fått anställning under sommarferien 1963. Tar man hänsyn till ungdomen över 18 år har ungefär 17 000 platser tillsatts genom arbetsförmedlingen av totalt cirka 28 000 sökande. Dessa siffror visar att det rör sig om ett stort antal ungdomar.

Jag vill gärna tro, att den insats som skolungdomarna gör på arbetsmarknaden under sommarsäsongen är värdefull. Det är viktigt för näringslivet och för samhället att ta till vara denna arbetskraft inte minst när vi kommer i en situation av svårigheter att få fram tillräckligt med arbetskraft.

En utredning har verkställts inom arbetsmarknadsstyrelsen om praktik- och feriearbete. Den visar att åtgärder behövs för att förstärka feriearbetsförmedlingen. Det finns anledning att beakta denna fråga.

Jag ber att få tacka för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Wanhainens* fråga om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 6 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Wanhainen har frågat vilka åtgärder jag ämnar vidtaga för att bereda sysselsättning åt de ca 5 000 arbetslösa i Norrbottens län.

Som svar får jag anföra följande.

Enligt den senaste arbetslöshetsräkningen, vilken företogs den 13 april, var 3 460 personer i Norrbottens län registrerade hos arbetsförmedlingarna såsom arbetslösa. Något över 1 000 av dessa var byggnadsarbetare. Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna — lik-

Om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län

som en del av den övriga arbetslösheten i länet — torde till största delen vara av säsongmässig karaktär. En förbättring kan därför förväntas för dessa kategorier under den närmaste tiden.

För att råda bot på arbetslösheten behövs dels långsiktiga åtgärder för utbyggnad av länets näringsliv och dels åtgärder för att underlätta en yrkesmässig och geografisk rörlighet hos arbetskraften. För att sysselsätta den äldre arbetskraften torde beredskapsarbeten få tillgripas i förhållandevis stor utsträckning.

För framtiden kräves betydande insatser för att begränsa arbetslösheten i Norrbotten, varvid åtgärder av skiftande slag bör användas. Liksom hittills bör man sålunda räkna med stöd från företagareföreningens sida åt olika företag, insatser av Norrlandsfonden, bidrag av arbetsmarknadsstyrelsen till industribyggnader, investeringar i de statliga bolagen, omfattande omskolningsverksamhet och strävanden av arbetsförmedlingen att genom lokal och interlokal förmedling erbjuda de arbetslösa ny sysselsättning. Jag vill vidare erinra om de förslag rörande näringslivets lokalisering som f. n. är föremål för övervägande inom inrikesdepartementet.

Herr **WANHAINEN** (s):

Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för hans svar.

Svaret kan ju verka positivt. Det är riktigt, som herr statsrådet säger, att vid den arbetslöshetsräkning som gjordes den 13 april uppgick antalet arbetslösa till 3 460 personer. Vi har efter denna tidpunkt fått en säsongmässig arbetslöshet som jag i dag bedömer till cirka 5 000 personer. Dessa siffror beträffande arbetslösheten kan givetvis vara för låga. Alla registreras väl inte, i synnerhet inte de arbetslösa kvinnorna därför att de vet att det inte finns

så stora utsikter för dem att få arbete via arbetsförmedlingen i sin hemort.

I detta sammanhang skulle jag också vilja erinra om att under fjolåret flyttade 4 000 arbetsföra män från Norrbotten. Efter den 1 januari 1964 och fram till den 30 april detta år har ytterligare cirka 2 000 arbetsföra personer flyttat söderut, sammanlagt alltså under drygt ett år cirka 6 000 människor.

Man skulle kanske i det sammanhanget kunna säga, att länets kommuner och hemmen har avhånt sig en kapitaltillgång som kostat dem cirka 150—200 miljoner kronor, nämligen den färdigt utbildade arbetskraft som har kommit de sydligare delarna av landet till godo.

Under den senaste tiden har det hörts vissa signaler, att en hel del nödvändiga arbeten som är i gång skall stoppas under sommarperioden, och det har vållat oro i länet. Det har bl. a. signalerats att en del industribyggen som drivs som beredskapsarbeten inte kan komma i gång förrän till hösten eller på vissa orter stoppas trots att det finns arbetslös byggarbetskraft och givetvis även annan arbetskraft, som kan sysselsättas i dessa sammanhang.

Vi kan inom länet inte godta en sådan arbetsmarknadspolitik, enär dessa industribyggen medför serviceanordningar och industrianordningar som ger sysselsättning för framtiden.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang också nämna något om det stora behovet av en upprustning och uppbyggnad av vägarna inom Norrbottens län. Vi har ännu kvar många dåliga vägar. En utbyggnad av såväl det allmänna vägnätet som skogsbilvägnätet är en grundförutsättning för att näringslivet skall kunna utvecklas inom länet. Det är ett livsvillkor för att skogsbruket skall kunna fortsätta som näring att såväl de allmänna vägarna som skogsbilvägarna utbyggs och upprustas. Jag förundras många gånger över den tålmodighet som många män-

Om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län

niskor i våra bygder i Norrbotten visar gentemot de urusla vägarna vår och och sommar inom vissa områden — jag kan nämna vägen från Överkalix mot Gällivare och vägen från Överkalix mot Pajala, men jag skulle kunna mångfaldiga exemplen.

Jag har för min del den uppfattningen, att all arbetskraft inte kan och inte bör flyttas söderut från länet. Det har oroat människorna i länet ganska mycket under senare månader att arbetsförmedlingarna visar en kanske överdriven ambition att få folk att flytta. Många människor är av olika anledningar bundna till sin hembygd och vill inte flytta. Jag skulle här vilja nämna, att skogsarbetare fortfarande behövs inom området. Våra skogar är inte slutavverkade, utan de växer årligen, och skogsarbetskraften behövs, men det uppstår säsongmässig arbetslöshet i synnerhet för denna yrkesgrupp. Det är även otänkbart att man skulle kunna få 40—50 år gamla människor att flytta söderut. Jag vill också påpeka att vi icke vill bli av med alla våra arbetsföra ungdomar — om det går så, dör landsändan.

Arbetsförmedlingarnas ambition att flytta arbetskraften är enligt vårt sätt att se litet överdriven. Man måste i förmedlingsarbetet ändå komma ihåg att man har med levande, tänkande individer att göra. Jag tror inte heller att det är samhällsekonomiskt rätt att låta bli att investera, bygga om och förbättra vägnätet när det finns ledig arbetskraft. Arbetskraften är en av våra viktigaste produktionsfaktorer, och därför borde den utnyttjas i stället för att få gå sysslös.

Herr talman! Jag vill än en gång tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Själva frågan skulle kunna ge anledning till en mycket omfattande debatt, vilket jag inte har nå-

gonting emot. Jag förmodar dock att herr talmannen närmast tänkt sig att frågeinstitutet skulle ge möjligheter till relativt korta frågor och korta svar och därutöver möjligen några korta repliker. Därför skall jag försöka respektera det som jag förmodar är herr talmannens önskemål genom att mycket kort säga till herr Wanhainen, att jag är helt på det klara med den påfrestning det innebär för Norrbotten med den betydande omflyttning som där är i gång.

Man kan emellertid inte bortse från att vi just nu har en konjunktur för hela vårt land, som är den efter kriget hetaste vi har upplevt med en rekordlåg arbetslöshet. Man hade hoppats att det också till det län vi nu talar om skulle vara möjligt med en industrilokalisering — av egen drift eller med de stimulansmedel vi hittills har gett. Det är att beklaga att något sådant inte har kommit i gång i någon större utsträckning, men vi hoppas att så skall ske.

Låt mig bara kort säga, att för de cirka 1 000 arbetslösa arbetarna inom byggnadsområdena har det inte minst i Norrbotten igångsatts en rad skolbyggnader och andra företag tidigare än som kanske eljest skulle ha skett, just för att ge dessa människor sysselsättning. I övrigt finns det närmare 1 000 skogsarbetare, för vilka situationen är besvärlig och för vilka man inte vet om det kommer att vara möjligt att ordna sysselsättning under den kommande vintern. Där kan det bli fråga om omskolning och eventuell överflyttning till andra områden. Då kommer det slutgiltigt att bli fråga om beredskapsarbeten. Under de senaste åren har vi haft omfattande sådana. Vägarbetarna har varit sysselsatta i beredskapsarbeten i en omfattning, som innebär att vägbyggandet i Norrbotten har varit tre gånger så omfattande som flerårsplanen under den senaste femårsperioden.

Det är således mycket betydande medel som har ställts till förfogande, men

Om åtgärder mot arbetslösheten i Norrbottens län

det är möjligt att dessa ändå inte varit tillräckliga — jag har här bara velat erinra om förhållandet mellan flerårsplanen och de faktiska kostnaderna.

Jag tror, herr talman, till sist att det är nödvändigt att mycket noga uppmärksamma problemen inte minst i Norrbotten, och även om — som jag nyss sade — vi har en konjunktur som är mycket het, en överkonjunktur, kan man inte bortse från att arbetslösheten i våra norrlandslän är mycket hög och kanske mest markerad i Norrbotten, med arbetskraft som rimligtvis inte kan omflyttas. Man måste där på ett särskilt sätt bereda utrymme för arbeten i skogen, på vägarna o. s. v. för den äldre arbetskraften. Jag vill understryka vad jag sade i själva svaret, att om det visar sig nödvändigt får vi öka omfattningen av dessa beredskapsarbeten också under innevarande sommar.

Herr WANHAINEN (s):

Endast några ord! Jag är väl medveten om att det är högkonjunktur här i landet; kanske till och med överhettning i mellersta och södra Sverige. Men det beklagliga är att det, då det är högkonjunktur i landet i övrigt, viddas generella konjunkturdämpande åtgärder som medför att Norrbotten blir lidande. Arbetslösheten i Norrbotten är faktiskt större i sådana situationer än den är då vi har lågkonjunktur i hela landet.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det är egentligen ett oerhört intrikat problem vi här ställs inför. Kort sagt — om det fattas 25 000 människor i Mellansverige och södra Sverige för våra industrier och det samtidigt i de norra delarna finns ett överskott av arbetskraft på 5 000 eller 10 000 människor, vad skall man göra i det läget? Skall vi ta in arbetskraft från andra länder och ge dem sysselsättning, där efterfrågan är så stor, eller skall vi säga att vi i första hand

måste förbehålla dessa arbeten åt den arbetskraft vi har i vårt land?

Om vi stannar inför det senaste alternativet finns det två möjligheter. Det ena är att vi tar arbetskraft från annat håll i landet och det andra är att vi försöker flytta arbetet till det område där arbetskraften finns. Vi måste försöka båda dessa vägar, och vi får så småningom se vad resultatet blir.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna ett par meddelanden angående denna veckas arbetsplena, m. m.

Arbetsplena denna vecka beräknas sluta i morgon onsdag omkring kl. 23, på torsdag omkring kl. 18 och på fredag likaså omkring kl. 18.

Enkla frågor skall denna vecka, för att kunna besvaras vid frågestunden nästa tisdag, den 19 maj, vara inlämnade senast nu på torsdag kl. 10.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 187, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels ock väckt motion om utjämning genom kyrkofonden av pastoratens avlöningskostnader.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 188, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

59, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Sveningssons den 17 april framställda interpellation angående särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Sveningsson har frågat mig om jag uppmärksammat att ett stort antal svåra trafikolyckor orsakats av ungdomar strax efter det de erhållit körkort, om jag överväger att föreslå några särskilda bestämmelser för nya körkortsinnehavare under de första åren efter det körkort erhållits samt om jag i så fall är beredd att även ta upp frågan om preliminärt körkort.

I anledning härav vill jag anföra att de av herr Sveningsson aktualiserade spörsmålen är föremål för behandling av bilförarutredningen som enligt givna direktiv bl. a. har att till förutsättningslöst övervägande uppta frågan om införande av provisoriskt körkort. Sedan utredningen framlagt sina överväganden och förslag blir det alltså anledning att återkomma till här nämnda spörsmål.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Skoglund för svaret på min interpellation. Jag kan även tacka för ett kort svar, som tydligen inte vållat statsrådet något vidare besvär eller bekymmer. Statliga utredningar kan användas på olika sätt. De används mycket ofta som motivering för att avslå motioner här i riksdagen, och de används även av statsråden när det gäller att avvisa interpellationer.

Men det är inte alltid som regeringen inväntar pågående utredningar innan den lägger fram förslag i riksdagen. När jag i interpellationsform framställde de här frågorna var jag väl medveten om att detta med preliminära eller provisoriska körkort är under utredning i 1963 års bilförarutredning. Riksdagen hade nyligen avslagit en motion i detta ärende med samma motivering som statsrådet använde. Men med tanke på det intresse som jag erkänner att statsrådet Skoglund ibland visar för en ökad trafiksäkerhet hade jag en viss förhoppning om att statsrådet här skulle ta ett initiativ för att ett förslag i den riktning jag avser skulle kunna läggas fram snart.

Antalet trafikolyckor har ökat allvarligt under de senaste månaderna, så det vore berättigat att ta ett krafttag för en bättre trafiksäkerhet. Vi är säkert alla medvetna om att dessa ungdomar i 18—19—20-årsåldern förorsakar många och svåra trafikolyckor. Visst är det hemska och tragiska händelser när människoliv hastigt plånas ut. Ännu fler blir allvarligt skadade i trafikolyckor och får genomgå svåra lidanden, och många får men för hela livet. Det är inte mindre tragiskt när ungdomar med livet framför sig, ofta på väg till eller ifrån en nöjeställning på lördags- eller söndagskvällen, inte kan förbli herre över sitt fordon och det inträffa en fasansfull olycka. Många gånger är det olyckor som beror enbart på ungdomligt övermod.

När vi så ofta läser om och ser bilder i tidningarna av trevliga ungdomar som på detta sätt möter sitt livsöde och slutet på sin levnad, ligger den frågan nära: Har det utträttats vad som kan uträttas för att så långt som möjligt hindra sorg och lidande till följd av händelser i trafiken?

Vi må framdeles besluta om aldrig så omständlig och långvarig körskoleutbildning; en bilförare lär sig enligt min mening inte att köra bil riktigt på allvar innan han ensam har ansvaret i

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

bilen. På vilket sätt det än skall ske tror jag det behöver med större kraft och på allt sätt inskärpas, inte hur man handskas med ett motorfordon i den eller den situationen, utan vilket ansvar det är förenat med att få rätten att handskas med ett så farligt redskap som ett motorfordon. Ansvaret för körkortsinnehavaren och hans medmänniskor måste med alla medel inskärpas.

Jag tror för min del att det skulle vara av mycket stort värde att införa ett system med preliminärt körkort. Jag är rädd för att man i trafiksäkerhetsarbetet satsar litet för mycket på propaganda. Det hjälper inte med förmaningar och trevliga uttalanden — nya körkortsinnehavare borde under en viss tid vara utsatta för en särskild kontroll och uppmärksamhet med risk för att mista det preliminära körkortet, om de gör något allvarligt misstag eller uppträder vårdslöst i trafiken, och det borde vara rätt svårt att på nytt få pröva för preliminärt körkort.

I tidningen Aftonbladet för den 3 maj i år — således sedan jag lämnat denna interpellation — fanns en artikel med rubriken »Panikbeslut kan inte stoppa trafikdöden». I denna artikel förs den synpunkten fram, att det under de senaste åren har fattats en del panikbeslut för att man skulle döva ett dåligt samvete och att vidtagna åtgärder inte kommer att leda till det resultat som man hoppats på. Jag delar ganska långt den uppfattningen.

Det redovisas i denna artikel att 18—19-åringar är fyra gånger farligare i trafiken än äldre bilförare och att av 100 bilförare under 25 år 20 råkar ut för olyckor. Även om jag kanske inte kan skriva under allt i den artikeln, vill jag ändå föra ett avsnitt av den till riksdagens protokoll. Efter vissa jämförelser säger man:

»Det naturliga vore väl i stället att körkortet inte fick definitiv karaktär förrän en förare under t. ex. tre års tid dokumenterat att han kört olycksfritt. Redan nu säger bestämmelserna att

man inte får övningsköra med en elev om man inte innehaft körkort i tre år. Lagen anser alltså att det krävs tre års körning för att en förare skall bli trafikmogen. Dra då också konsekvenserna av detta och låt körkortet hänga löst de första åren. — Det farliga med de nuvarande paniktendenserna är att de alla arbetar mot samma mål, nämligen att avlasta bilförarens eget personliga ansvar för sin körning. Håller jag mig under den gräns hastighetsbegränsningen föreskriver har jag gjort mitt. Myndigheterna har övertagit ansvaret. Betalar jag 35 kr. för att få bilen kontrollbesiktigad har jag uppfyllt allan rättfärdighet. Myndigheterna får ta ansvaret. Och har jag tagit körkort på min 18-årsdag så har myndigheterna förklarat att jag kan köra bil. — Detta är den psykologiska reaktionen av myndigheternas ingripande för trafiksäkerhetens främjande: Rättar jag mig efter förbud och förordningar så har jag gjort mitt!»

Att införa provisoriska eller preliminära körkort är ingen populär åtgärd bland de unga, men jag tror att en sådan reform skulle rädda en hel del människoliv, ja årligen rädda ett betydande antal människor, och då är det, herr statsråd, värt att pröva en sådan reform så snart som möjligt.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag kan instämma med herr Sveningsson när han säger, att det svar som jag utarbetat på hans interpellation inte vållat mig några speciella bekymmer; jag har ju kunnat hänvisa till en utredning som tillsattes år 1962 och som fått i uppdrag att utreda frågan om provisoriska körkort, alltså just den fråga som herr Sveningsson har tagit upp. Vidare fick utredningen i uppdrag att arbeta så skyndsamt som möjligt för att utarbeta nya, modernare och pedagogiskt riktigare bestämmelser när det gäller bilförarutbildningen.

Den problematik, som herr Sveningsson tagit upp, har emellertid vållat mig

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

och vållar mig dagligen bekymmer. Ingen i detta hus känner starkare än jag behovet av att vidtaga åtgärder av skilda slag för att åstadkomma en ökad trafiksäkerhet. Från kommunikationsdepartementets sida har också vidtagits en rad åtgärder, som vi anser tillsammans kommande att resultera i en förbättrad och ökad trafiksäkerhet. Men det är här inte fråga om en åtgärd, utan om en hel serie. Jag har så sent som i samband med behandlingen av sjätte huvudtiteln i denna kammare varit i tillfälle att presentera ett 20-punktsprogram, som departementet har utarbetat och efter vilket trafiksäkerhetsarbetet skall bedrivas.

Herr Sveningsson säger att här gäller det att ta kraffttag. Ja, just det, och det har vi försökt att göra. Men vi måste väl ändå, eftersom — såsom herr Sveningsson själv säger — frågan om provisoriska körkort är en omdiskuterad fråga, först utreda denna fråga för att få klart för oss hur bestämmelserna skall utformas, så att de blir så riktiga som det över huvud taget är möjligt. Jag har inte vågat mig på att utan en utredning lägga fram ett förslag om åtgärder i detta avseende, därför att jag har ett behov av att veta — och jag tror att riksdagen också har det — hur ett sådant förslag är underbyggt.

Bilförarutredningen kommer enligt uppgift att redovisa en del av sitt arbete redan instundande höst, och den kommer därvid att ta upp dels frågan om bilförarutbildningen och dels frågan om provisoriska körkort, den sistnämnda frågan så till vida att omprövning av körkortet skall ske ett eller två eller måhända tre år efter det att provet har avlagts. Vidare ingår i utredningsarbetet att undersöka huruvida en efterprövning skall införas när körkortsinnehavaren uppnått en viss ålder, eftersom ju under en människas levnad vissa förändringar i konstitutionen kan inträffa, som gör att en sådan efterprövning kan vara nödvändig. Det är således ett konglomerat av problem som

bilförarutredningen har att syssla med.

Det finns alltså möjligheter, herr Sveningsson, att till nästa års riksdag få ett förslag i dessa frågor, och jag tror att både herr Sveningsson och jag har nytta av att det finns en utredning och att det finns remissyttranden över dess förslag, så att hela problematiken om provisoriska körkort blir ordentligt genomlyst. På det sättet kan vi gå fram med ett förslag som är väl underbyggt.

Jag blev en aning överraskad när herr Sveningsson konstaterade att eu rad av åtgärder visserligen hade vidtagits men att de hade varit »panikartade». Ge mig, herr Sveningsson, ett eller några exempel på panikartade beslut som Kungl. Maj:t eller riksdagen och Kungl. Maj:t gemensamt har vidtagit för en ökad trafiksäkerhet! Jag är mycket intresserad av att få något sådant exempel. Vad man möjligen kan klandra regering och riksdag för är att vi kanske inte vidtagit tillräckligt många åtgärder. I den inventeringshög med förslag till olika åtgärder som vi har i departementet och som vi har fört fram efter hearings med organisationer av skilda slag och med enskilda människor finns alltså ett förslag som, om de genomföres, kommer att gagna trafiksäkerheten.

Jag skulle gärna vilja veta vad som ligger bakom den betygsättning som herr Sveningsson så plötsligt gör i fråga om det trafiksäkerhetsarbete som myndigheterna har utfört under detta år. Jag hör inte till dem som anser att vi enbart kan nöja oss med den trafiksäkerhetspropaganda som NTF utför. Hur utomordentligt värdefull den än är, måste den kompletteras med lagbestämmelser av skilda slag, Riksdagen kommer att i morgon eller på fredag att få ta ställning till förslaget om förändrade bestämmelser angående granskningen av bilar. Vi har ett beslut om kontroll av begagnade bilar, och vi genomförde för någon månad sedan en bestämmelse om kontroll av handeln med begagnade bilar. Jag tror man vågar säga om den

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

sista åtgärden att den har visat sig vara i hög grad motiverad.

Detta är alltså vad vi har vidtagit. Men, herr Sveningsson, låt mig få ta del av den katalog som herr Sveningsson förfogar över!

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Skoglund för det senaste uttalandet, att vi troligen redan nästa år får besluta om provisoriska eller preliminära körkort. Jag vill säga att jag är mycket nöjd med detta uttalande och att det alltså finns utsikter till att det kommer fram ett förslag.

Jag vill ändå peka på i det här sammanhanget att i det betänkande, som lämnades 1957 av 1953 års trafiksäkerhetsutredning, fanns ett förslag om provisoriskt körkort under ett år, men när statsrådet Skoglund 1958 lämnade en proposition med anledning av denna utredning togs inte det förslaget med, och det vill jag nog beteckna som någonting mindre lyckligt.

Statsrådet gjorde ett ganska stort nummer av vad han ansåg vara mitt uttalande men som var citat från Aftonbladet om att beslut i trafiksäkerhetsfrågor fattats i panikens tecken. För att inte tynga riksdagens protokoll med flera citat ur artikeln i tidningen Aftonbladet skall jag be att få överlämna artikeln till statsrådet för studium. Jag skulle annars kunna citera den en hel del ytterligare.

Jag vill gärna erkänna att det naturligtvis är värdefullt att man inom kommunikationsdepartementet sysslar så mycket med trafiksäkerhetsfrågor — jag har här också riksdagens protokoll med statsrådets redovisning av 20-punktsprogrammet i samband med andra kammarens behandling av sjätte huvudtiteln — men jag är inte alldeles övertygad om att förslagen leder till de resultat som vi hoppas på. Det kanske behövs ännu litet mera än vad som framfördes i 20-punktsprogrammet. Det

är väl ändå en ganska allvarlig företeelse att antalet olyckor ute på vägarna har ökat så kraftigt under de senaste månaderna.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Med anledning av vad herr Sveningsson hade att säga om det som saknades i propositionen 1958 skall jag be att få citera följande ur direktiven för den nu sittande bilförarutredningen, där det heter beträffande frågan om provisoriskt körkort, att »ett system som det föreslagna f. n. inte borde införas med hänsyn till att man borde avvakta erfarenheterna av de skärpta reglerna angående återkallelse av körkort, som samtidigt underställdes riksdagens prövning».

Denna motivering för att man då inte skulle ta upp frågan om provisoriska körkort byggde bl. a. på de remissyttrandet, som kommit in, men under de år som gått har frågan mognat även hos dem som då representerade en opinion emot provisoriska körkort.

Sedan vill jag säga att herr Sveningsson gjorde uppgiften alldeles för lätt för sig när han sade att han inte ville tynga protokollet genom att anföra några exempel på vad han kallade för »panikbeslut». Faller man ett omdöme och förklarar att vad som gjorts från myndigheternas sida i många stycken har varit beslut i panikens tecken, tycker jag att man skall anföra bevis och inte hänvisa till en tidning. Jag har ingen anledning att ta upp en debatt med en tidning, som inte kan försvara sig här i kammaren, men jag har anledning att begära en förklaring av den man som säger att han solidariserar sig med påståendet att det var panikbeslut som hade träffats.

Herr Sveningsson — fram med exemplen!

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Eftersom statsrådet Skoglund inte vill förenkla arbetet på

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

det sättet att han tar del av artikeln i Aftonbladet, skall jag gärna citera ytterligare något ur den. I denna artikel sägs det alltså vidare:

»I skuggan av detta dåliga samvete samlar vi oss då och då till desperata ingrepp. Vi inför hastighetsbegränsningar. Vi beslutar om kontrollbesiktning av gamla bilar. Vi genomför världens strängaste rattfyllerilagar. Vi diskutera omprövning av de äldre bilförarnas körkort.»

I artikeln konstateras också — jag skall inte läsa upp allting — att 90 procent av olyckorna beror på den mänskliga faktorn. Beträffande återstående 10 procent fördelar sig orsakerna på övriga faktorer. Man kommer också fram till att den kontroll av bilarna, som jag har varit med om att tillstyrka och som jag är tacksam för om den nu inte blir alltför dyrbar, icke kommer att ge det resultat ur trafiksäkerhets-synpunkt som har åsyftats. Jag skall be att få citera ännu ett litet avsnitt.

»Vet vi att hastighetsbegränsningar minskar olyckorna? Det sägs att det finns skäl som tyder på detta. Men hur vet vi att det inte är den ökade polisbevakningen på vägarna under denna tid som är det verkliga skälet till den nergång i olyckorna som man tror sig kunna urskilja?»

Det har framförts önskemål ifrån olika håll om att man här skulle försöka utreda och klarlägga om det är trafikkontrollen eller den minskade hastigheten som medför att det blir ett mindre antal olyckor. Men att undersöka vilken betydelse den ökade polisbevakningen har, det har man inte velat vara med om.

Jag stryker ännu en gång under, att detta är i stort sett citat ur den artikel jag nämnde.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Herr Sveningsson bakade ju ur den något kaxiga attityd han från början intog. Nu konstaterar han

att det var fråga om ett citat. Han utslöt det gamla tillägget om att han helt anslöt sig till citatet.

Men vad är det nu för någonting som enligt herr Sveningsson är definition nr 1 på panikbeslut? Jo, det är alltså beslutet om att vi skall kontrollgranska gamla bilar, de s. k. rishögarna, och vidare beslutet om kontroll av handeln med begagnade bilar. Inte så långt ifrån det län där herr Sveningsson bor upptäckte man på elva dagar 213 bilar som bilinspektionen omedelbart satte skylten »körförbud» på därför att de inte fick färdas längs vägarna.

Är herr Sveningsson beredd att säga, att detta var ett beslut i panikens tecken och att detta beslut inte kommer att få någon effekt?

Herr Sveningsson talar om att man här diskuterar införandet av en kontroll av äldre bilförarens körkort. Är det ändå inte en fråga av samma art och beskaffenhet som den, beträffande vilken herr Sveningsson kritiserade mig för att jag inte hade tagit tillräckliga krafttag, nämligen frågan om att införa provisoriska körkort för nyblivna körkortsinnehavare?

Herr Sveningsson talade om att man inför hastighetsbegränsningar och citerade någonting om att de saknar betydelse. Jag skulle vilja rekommendera herr Sveningsson att försöka få tag på tredje lagutskottets utlåtande som har justerats och bordlagts i dag. Läs utskottsutlåtandet och läs reciten och sedan, herr Sveningsson, kan vi komma tillbaka och diskutera hastighetsbegränsningarnas betydelse.

Herr Sveningsson ansåg att man inte hade gjort tillräckligt i fråga om polisbevakningen. Har det gått alldeles förbi herr Sveningsson att inrikesministern har lämnat en proposition, som har nr 100, och som innebär en upprustning av vårt polisväsende inför förstatligandet. Enligt denna åläggs inte bara statspolisen utan också den patrullerande ordningspolisen att utöva trafikkontroll och kontroll av bilar.

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

Jag har väldigt svårt att förstå att detta är några exempel på panikåtgärder. Jag har inte haft tillfälle att kontrollera hur herr Sveningsson har röstat beträffande de propositioner, som vi behandlat om inrättande av AB Svensk bilprovning samt om kontroll av handeln med begagnade bilar, så jag vet inte om han kan så att säga svära sig fri från ansvaret för dessa s. k. panikbeslut.

Nej, herr Sveningsson, detta inlägg var illa förberett eller, rättare sagt, det var förberett så långt i förväg att det kommer alldeles på sidan om vad herr Sveningsson, när han kommer ensam i sin kammare, inser är det riktiga.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill inte godta statsrådets påstående att jag har backat ur eller backat ifrån någon uppfattning, som jag tidigare har uttalat, och jag markerade ju här efter bästa förmåga att jag citerade ur en tidningsartikel. Jag sade att jag ofrånkomligt hade vissa sympatier för vad som här var uttalat, även om jag inte kunde dela den uppfattning som här framkom i sin helhet. Jag förstår att statsrådet inte tycker om att Aftonbladet tar in sådana artiklar som denna.

När det gäller frågan hur jag har röstat sade jag i ett tidigare anförande att jag har röstat för den obligatoriska bilprovningen, men jag hade den gången ett säryrkande. Jag ansåg att kontrollen borde ha lagts under bilinspektionen och inte som det nu blev under ett halvstatligt bolag, där staten har satsat 51 procent av aktiekapitalet.

Jag vill som jag redan sagt inte godta statsrådets uttalande om att jag har backat ur någon uppfattning som jag här har givit uttryck åt.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag måste säga att jag ju inte vet vad herr Sveningsson egent-

ligen har just nu, om han har sympatier eller om han har en uppfattning. Från början hade han en standpunkt, nämligen den att han helt delade de synpunkter som framförts i den av honom citerade tidningsartikeln. Nu säger han att han har vissa sympatier för den. Men, herr Sveningsson, jag diskuterar inte tidningsartikeln, jag diskuterar vilken mening ledamoten av första kammaren herr Sveningsson har. Vad jag efterlyser är fortfarande de där exemplen på panikbeslut. Det var den rubriceringen som herr Sveningsson gav myndigheternas åtgärder och hans egen votering, eftersom han säger att han varit med om bl. a. att besluta om AB Svensk bilprovning. Här vill jag inom parentes säga att det var en intressant synpunkt han framförde. Han ser hellre att staten äger allt än att de enskilda här får vara med och äga hälften. Det var en deklaration av en tvättäkta högerman!

Vad jag begär, herr Sveningsson, är att en riksdagsman som gör ett sådant kategoriskt påstående och som så bestämt hävdar att det är panikåtgärder, också skall kunna säga vilken åtgärd som var panikåtgärd och varför den var det. Det är ändå ett mycket lindrigt krav, för att inte säga ett minimikrav på en riksdagsman.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Om statsrådet Skoglund försöker aldrig så mycket, kan han dock inte fränkänna mig rätten att här göra ett citat ur en tidningsartikel. Det har förekommit många gånger i riksdagsdebatterna.

Sedan är det en sak som jag också vill framhålla. Statsrådet har i ett tidigare anförande understrukit att jag bör studera det utlåtande som nu ligger på riksdagens bord — det gäller här hastighetsbegränsningen. Jag vill emellertid säga att det har gjorts många uttalanden från olika håll om att man borde undersöka vad trafikövervakningen

Ang. särskilda bestämmelser för nyblivna körkortsinnehavare

har betytt och vad hastighetsbegränsningen har betytt. Det sköt utredningen ifrån sig. Inte heller statsrådet Skoglund har velat beakta denna synpunkt, så att vi kunnat få klarhet i vad det rör sig om.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Nu börjar herr Sveningsson komma ut i periferien, och jag förstår att han har behov av det för att så småningom ramla ur denna debatt, ty den blir naturligtvis litet mera påträngande och besvärande för honom. För att undvika alla missförstånd vill jag säga att jag varken kan eller vill hindra herr Sveningsson att citera vilka skrifter som helst, absolut inte, men jag har ändå rätt att kräva att få veta: Vad är det i denna artikel som herr Sveningsson solidariserar sig med och förklarar som panikåtgärd, och varför gör han det? Det är det som jag inte fått något svar på, och det hade jag ändå väntat att jag skulle få.

Nu för herr Sveningsson in debatten på frågan, varför man inte undersökte hur det skulle gå, om man inte hade hastighetsbegränsningar och lät trafiken flyta men hade polisen som övervakare. Det är frågor som man givetvis kan diskutera, och jag förstår att herr Sveningsson efter att ha kapitulerat i första halvtid nu har behov av att i andra halvtid ramla in i något annat.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Denna debatt tycks kunna fortsätta länge, ty vad jag här än citerar, vad jag än säger, använder statsrådet den debattekniken att han säger att han inte fått något svar på den fråga som han framställt. Jag vägrar att återigen läsa de citat som jag här har föredragit.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag är ledsen, men jag måste ställa frågan: Har jag fått svar på mina frågor?

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1964/65 m. m., hänvisades propositionen, såvitt anginge det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga föreslagits skola ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 157, angående avveckling av vissa av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge vid propositionen fogat lagförslag, till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 158, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o), 11:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242).

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 823.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 12, bevillningsutskottets betänkanden nr 37, 38 och 53, andra lagutskottets utlåtanden nr 41 och 42 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 29—33.

På framställning av herr talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde konstitu-

tionsutskottets memorial nr 12 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 77, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65 behandlade allmänna frågor;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1964/65 till skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt utbyggnad av universitetet i Umeå m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriska åtgärder för forskarutbildning, forskarhandledning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbildning av arbetsterapeuter och sjukgymnaster jämte i ämnet väckta motioner;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslagsfrågor m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens bilinspektion m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa fastighetsfrågor m. m. inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckt motion;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett institut för nyttiggörande av forskningsresultat jämte i ämnet väckta motioner;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsreglementen; samt

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga exportkreditgarantiverksamheten;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m., dels ock väckta motioner om upphävande eller ändringar av valutaregleringen;

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse för Nordiska rådets tolfte session, dels i anslutning härtill väckt motion;

nr 33, i anledning av väckta motioner om förbättring av näringslivets finansieringsmöjligheter, m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte i anledning av propositionen väckt motion; samt

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258) jämte i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m.; samt

nr 33, i anledning av vissa paragrafer i riksdagens år 1963 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa forskningsråd m. m., såvitt avser anslag under nionde huvudtiteln, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark, m. m.; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna,

m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna avser medelsanvisning.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 824, av herr *Petersson, Erik Filip*, och herr *Skärman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående höjning av vissa postavgifter; samt

nr 825, av herr *Lager*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Wikner* (s) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Kommer införande av reglerad älgjakt att innebära ytterligare inskränkningar — för de mindre skogsägarna och de som inte har någon mark — att få delta i älgjakt? Kommer riksdagen att få besluta om reglerad älgjakt i de län man nämnt som på prov kommer att införa reglerad älg-

Meddelande ang. enkla frågor
jakt — eller kommer länsstyrelserna och jägarförbunden att få avgöra detta?»; samt

av herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Är Statsrådet vid sin gradering av investeringsbehov med hänsyn till aktuella angelägenhetskrav villig överväga

att förskjuta investeringar för övergång till högertrafik — en gång beräknade till cirka 500 miljoner kronor — till tidpunkter då behovet av resurser för så viktiga investeringar som bostadsbyggande, verkligt aktuella vägarbeten, skollokaler m. m. är mindre brännande,

att noggrant tillse att automobilskattemedel, som nu lämpligen icke kan utnyttjas till avsedda ändamål, icke under väntetid fastlåses i andra fasta engagemang, ävensom

att storleken av den årliga beskattningen av motortrafiken bättre än nu anknytes till aktuella årsbehov?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.34.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 13 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 63 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I:146 och II:192, I:273 och II:316 samt I:327 och II:333, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, till Utställningar av svensk konst i utlandet för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:273 och II:316 samt I:327 och II:333, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom med bifall till motionerna I:146 och II:192, till Utställningar av svensk konst i utlandet för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 58.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 423, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 105 ja och 110 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 191 ja och 168 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 9 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:311 och II:284, såvitt nu är i fråga, ävensom motionen II:287, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:311 och II:284, såvitt nu är i fråga, ävensom med bifall till motionen II:287, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 6 337 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstnings-

apparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 69.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 424, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 107 ja och 111 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 182 ja och 180 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet motionen nr 824.

Föredrogs den av herr *Lager* avgivna motionen, nr 825, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

Herr **LAGER** (k) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Då motion nr 825 är behäftad med vissa formella fel, ber jag att få återkalla den.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, blev ifrågavarande motion med kammarens tillstånd återtagen av motionären.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 77—104, bankoutskottets utlåtanden nr 31—36, tredje lagutskottets utlåtanden nr 32 och 33 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12, 13, 16 och 17.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 12, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hade på därom hos vederbörande gjord framställning blivit överlämnade de under tiden från och med den 10 januari 1963 till och med den 9 januari 1964 i statsrådet förda protokoll.

Därjämte hade på därom särskilt gjord framställning till utskottet överlämnats utdrag av det i statsrådet förda protokoll över ecklesiastikärenden för den 28 februari 1964, i vad det avsåge ärendet nr 81 angående besvär rörande tillstånd att förevisa filmen »491».

Angående Wennerströmaffärens konstitutionella sida komme utskottet att avgiva särskilt memorial.

Utskottets föreliggande memorial upptog fyra särskilda, med A, B, C och D betecknade avdelningar, av vilka de två sistnämnda voro indelade i vissa nedan närmare angivna punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att memorialet skulle företagas till avgörande avdelningsvis och i förekommande fall punktvis.

I *avdelningen A* hade utskottet anmält, att vid den granskning av nyss omförmälda protokoll och övriga handlingar, som i överensstämmelse med grundlagens föreskrift av utskottet företagits, utskottet ej funnit skäl att mot ledamot av statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen.

Vid föredragning av *avdelningen A* lades memorialet i denna del till handlingarna.

I *avdelningen B* hade utskottet anmält, att det vid granskningen ej heller funnit anledning framställa någon anmärkning jämlikt § 107 regeringsformen mot ledamot av statsrådet.

Efter föredragning av *avdelningen B* lades memorialet i förevarande del till handlingarna.

Ang. landshövdingarnas innehav av bisysslor

I *avdelningen C* hade utskottet anmält, att det vid granskningen uppmärksammat vissa förhållanden av beskaffenhet att föranleda tre särskilda underavdelningen, i med I—III betecknade punkter intagna uttalanden av utskottet utan återopande av § 107 regeringsformen.

Punkten I

Ang. landshövdingarnas innehav av bisysslor

I denna punkt hade utskottet ansett sig böra för riksdagen tillkännagiva sin uppfattning om önskvärdheten av att återhållsamhet iakttoges, när fråga vore om att meddela landshövding uppdrag eller tillstånd att inneha uppdrag vid sidan av ämbetet.

Härom anförde nu:

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Utskottet har varit enhälligt i sin erinran om vikten av att landshövdingar inte vid sidan om tjänsten får uppdrag av sådan omfattning, att uppdragen inkräktar på deras ordinarie arbetsuppgifter.

Som alla vet brukar utskottet vara mildt i sina tonfall då enhällighet uppnås. Det hindrar inte att denna erinran är allvarlig nog och att den framför allt är av behovet påkallad. Detta framgår med all önskvärd tydlighet av den förteckning över landshövdingarnas uppdrag som har fogats till utlåtandet. Jag rekommenderar ledamöterna att studera den. Ändå gör förteckningen inte anspråk på att vara fullständig. Den upptar inte heller uppdrag av mera lokal eller ideell natur. Däremot omfattar den även uppdrag, för vilka tillstånd icke sökts hos Kungl. Maj:t i vederbörlig ordning. Trots bristfälligheten återfinns i förteckningen 107 uppdrag. Tar man med även lokala och ideella sådana — fortfarande utan att göra anspråk på fullständighet — så kommer förteckningen att omfatta 350 upp-

drag. Då utskottet 1945 gjorde en motsvarande lista över landshövdingarnas uppdrag stannade siffran vid allt som allt 150.

För att man skall få en något så när klar bild av anhopningen av uppdrag hos vissa landshövdingar bör man också uppmärksamma, att det finns en del som av speciella skäl inte har några uppdrag alls; andra har så många fler och så mycket större.

Siffrorna visar att landshövdingarnas uppdrag utanför länen ökats väsentligt. Där är det särskilt att märka, att en del av uppdragen kräver att vederbörande vistas utanför landet längre eller kortare tid. De många offentliga uppdragen har tvingat en del av landshövdingarna att vistas utanför sina län mer än en månad under granskningsåret, och en landshövding har varit utanför sitt län ungefär två månader under granskningsåret. Utredningarna har i en del fall sammanträtt 30 dagar under året.

Beträffande flera av landshövdingarnas uppdrag torde gälla samma regel som för uppdraget att vara styrelseordförande i NIB. Om detta sades, då riktlinjerna drogs upp för NIB, att ordföranden skulle ägna avsevärd tid åt uppdraget och att styrelsen borde sammanträda minst en gång i månaden. Då NIB i höstas var föremål för debatt ställdes i denna kammare också frågan, om styrelseordföranden verkligen kunde ägna uppdraget denna avsevärda tid. Något svar på den frågan gavs inte. Det hör till saken att vederbörande landshövding vid sidan om uppdraget att vara ordförande i NIB:s styrelse också är ordförande i den stora radioutredningen och ledamot av u-landsberedningen.

Som bekant är en annan landshövding helt ledig för att vara rådgivare i Kongo, och en tredje är rådgivare åt Nyassalands premiärminister.

Östergötlands län är stort och kräver säkert mycket arbete av länets chef, men regeringen har likväl givit honom i uppdrag att vara ordförande i lokaliseringsutredningen rörande statlig verk-

Ang. landshövdingarnas innehav av bisysslor

samhet, i en av ATP-fonderna, i Sveriges radio och i arbetsmarknadsutredningen, vartill kommer ytterligare fem ordförandeuppdrag.

Man kan osökt anknyta till vad Fredrik Ström sade i denna kammare, då klander riktades mot landshövdingarnas många uppdrag 1945: »Vi kunna nog säga om samtliga landshövdingar, att de äro utomordentligt kunniga, dugliga, pliktrogna och skickliga, men det är ändå orimligt att på dem lasta den ena bördan efter den andra. Man frågar sig, om inte Kungl. Maj:t resonerar på samma sätt som färdmannen, som hade en åsna och tyckte att man på den kunde lägga hur mycket som helst och lade den ena stocken efter den andra på åsnans rygg. Han sade: Tål du den, så tål du den. Och till slut knäcktes åsnans rygg.»

Jag säger som herr Ström, att lyckligtvis har vi inte med åsnor att göra utan med skickliga landshövdingar, men det är likväl orimligt att räkna med att deras arbetskraft skall förslå till såväl det maktpåliggande och tidskrävande arbetet inom länet som ordförandeskapet i omfattande utredningar. Något uppdrag, om inte flera, måste bli lidande. Förklaringen till att det så ofta klagas på att utredningarna arbetar alltför långsamt torde kunna sökas i den mängd arbete som regeringen hopar på landshövdingarna. Intrycket bekräftas av en närmare analys, som visar att en tredjedel av kommittéerna har överskridit den arbetstid som de tidigare angivit. I en del fall har sagts att man beräknat att vara färdig 1959/60, i andra 1963. De flesta kommittéer har dock varit kloka nog att inte ange någon tidsgräns utan de har satt den djärva målsättningen i en ej tidsbegränsad framtid. När det där förekommer att de tar uppdrag vid sidan om alla dessa kommittéordförandeskap, så får man en ordning som står i strid med föreskriften att ett uppdrag inte får verka hinderligt på utövandet av den tjänst varmed uppdraget skall förenas. Framför allt,

herr talman, står den nuvarande ordningen i strid med vad sunnda förnuftet säger om nödvändigheten av att inte utnyttja människor så mycket att de knäcks såsom den tidigare omtalade åsnan.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Landshövdingämbetet är ett mycket förnämligt ämbete. Att vara länschef är en viktig och betydelsefull uppgift. Allteftersom samhällsmaskineriet blir av allt större omfattning lägges allt mer och mer av arbetet på länscheferna att svara för. Arbetsuppgifter felar sannerligen inte för dessa höga ämbetsmän i respektive län.

Ute i länet är deras insatser uppskattade, och de ägnas stor uppmärksamhet. Landshövdingarna hör, som fru Segerstedt Wiberg redan sagt, till den kategori av höga statliga ämbetsmän som också har många extrauppdrag och bisysslor. Detta med ämbetsmännens och statstjänstemännens bisysslor är något som alltid på ett särskilt sätt intresserat såväl allmänheten som riksdagens ledamöter, och senast 1961 framhöll konstitutionsutskottet — också då i ett enigt uttalande — vikten av att sådana uppdrag inte tillåtes i sådan omfattning att de kan inkräkta på befattningshavarens tjänst.

Det skulle vara av mycket stort intresse, om konstitutionsutskottet eller någon annan instans gjorde en stor och allmän undersökning av statstjänstemännens bisysslor och extrauppdrag i allmänhet med eller utan tillstånd. En objektivt och korrekt upprättad katalog om detta skulle säkert bli en rätt intressant läsning.

De bisysslor eller de uppdrag som speciellt landshövdingarna alltid har belönats med har vid ett flertal tillfällen varit föremål för behandling och uppmärksamhet i riksdagen. Den allmänna uppfattningen är nog att länschefen först och främst skall tillvarata och sköta det egna länets angelä-

Ang. landshövdingarnas innehav av bisysslor

genheter och att inga andra intressen får inkräkta på den saken.

Den sammanställning, som konstitutionsutskottet gjort i år och som är fogad till utskottets utlåtande, liksom de sammanställningar som tidigare gjorts, är säkert inte fullständiga, men de visar ändå — såsom här redan har sagts — att en del av landshövdingarna i mycket stor utsträckning — ja, i alltför stor utsträckning — har belönats med uppgifter, som måste ta mycken tid i anspråk och tvinga dem att vistas rätt mycket utanför det egna länet. Under alla förhållanden, om inte förr så när länscheferna belönas med uppdrag som ger anledning till långa utlandsresor och vistelse i andra länder, har regeringens välvilja att lämna uppdrag till dessa befattningshavare gått alltför långt. Ingen vill på något sätt underkänna länschefernas kunnsighet och skicklighet — de är säkert i regel mycket framstående män på det administrativa området och de är säkert skickade för de uppgifter de får och lämpliga för de uppdrag de belönas med — men extrauppgifterna får inte bli så omfattande och betydelsefulla att de går före länschefernas egentliga arbetsuppgifter.

När det år 1925 gjordes en löne reglering för dessa höga ämbetsmän, framhölls att lönesättningen skulle vara sådan, att landshövdingarna helt kunde ägna sig åt det egna länet. Dessa förhoppningar har emellertid inte infriats. Vi har inga uppgifter om vad som hände på detta område för 40 år sedan, men sannolikt har det inte blivit någon förbättring. Fru Segerstedt Wiberg har här lämnat en del uppgifter, som klart pekar i den riktningen. Såvitt man kan förstå var landshövdingarna, med den lönesättning som tillämpades före år 1925, för sin ekonomi starkt beroende av extrauppgifterna. Nog måste landshövdingarna nu sägas ha en tillfredsställande lönesättning; de representationsanslag som riksdagen diskuterade på 30-talet har sedan länge

tillämpats. Visst är alla människor i regel intresserade av att få så stora inkomster som möjligt, men det går inte att göra gällande att landshövdingarna skulle vara ekonomiskt beroende av bisysslor och extrauppgifter.

Utskottet går inte hårdhänt fram i sitt utlåtande, men utskottet erinrar om vad det tidigare anfört om vikten av att landshövdingarnas uppdrag vid sidan av tjänsten ej får en sådan omfattning att de inkräktar på ämbetsutövningen.

Konstitutionsutskottets uttalande tidigare, som godtagits av riksdagen, liksom utskottets enhälliga uttalande i år, innebär en uppmaning om återhållsamhet, både till landshövdingarna att de inte tar på sig eller är för mycket intresserade av alltför många och betungande arbetsuppgifter, och till Kungl. Maj:t att visa återhållsamhet när det gäller att belöna höga ämbetsmän med uppgifter som tar mycket av både tid och krafter i anspråk från den tjänst som de är satta att sköta.

Det är inte meningen att direkt förbjuda dessa bisysslor, men det bör vara en måttlig avvägning av det hela. Om här sker en bättre avvägning, bör det kunna leda till en mer tillfredsställande ordning för det allmänna, både i länen och i större sammanhang.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Utskottet är ju enhälligt när det gäller denna punkt i utlåtandet, och därför förmodar jag att kammarens ledamöter inte förväntar sig någon längre föreläsning av mig i denna fråga.

Jag skulle vilja understryka vad herr Sveningsson slutade med, nämligen att utskottet har rekommenderat en viss återhållsamhet. Utskottet är väl medvetet om att det, med den kapacitet och erfarenhet som landshövdingarna besitter, är ytterst frestande att använda dem för uppdrag, där de kan göra en mycket god insats. Fördens skull

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

bör man naturligtvis inte, såsom herr Sveningsson också ansåg, försöka förhindra Kungl. Maj:t att anlita landshövdingarna, men däremot bör en viss återhållsamhet i det avseendet iakttagas.

Det har här talats om landshövdingarnas extrauppdrag och extraförtjänster. Vi har genom statsrevisionen låtit göra en undersökning beträffande dessa saker, och den visar att landshövdingarna i förhållande till vad t. ex. residensen kostar är ytterst dåligt betalda och att det kan finnas behov av extrasysslor för deras vidkommande. Det framkom vid undersökningen till och med exempel på att landshövdingar för att kunna klara städningskostnaderna måste tillgripa representationsbidraget. Jag har velat påpeka detta för att kammarens ledamöter inte skall ha den föreställningen att landshövdingarna är högt betalda för sina sysslor.

Utskottet rekommenderar således återhållsamhet men har ingalunda velat hindra Kungl. Maj:t att ta landshövdingarnas tjänster i anspråk.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Det är givetvis riktigt att vi inte har velat hindra Kungl. Maj:t att använda landshövdingarna; därom har vi varit eniga. Men vi har, som utskottets ordförande framhöll, varit måna om att säga att landshövdingarna inte bör tas i anspråk för mycket.

Det förvånar mig något att herr Elmgren tog upp landshövdingarnas lönefråga i detta sammanhang — jag trodde vi var eniga om att uppdragen icke skall ges med tanke på landshövdingarnas ekonomiska status. Då kommer man ju in på ett helt annat problem, som vi inte har diskuterat så mycket. Jag har också tittat litet på vad uppdragen ger, och de varierar starkt. En del landshövdingar har för kommittéuppdrag inkomster på över 13 000 kronor. Med tanke på de dåliga ersättningar som ges till kommittéledamöter ty-

der den inkomsten på att en sådan landshövding har för mycket att göra utom länet. Och om landshövdingarna är dåligt avlönade bör det regleras vid löneuppgörelserna, icke genom extra uppdrag som tvingar dem att vistas utanför länet.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Litet var i denna kammarerorde ha den erfarenheten, att man inte blir fet på ersättningar för kommittéuppdrag; det har fru Segerstedt Wiberg aldeles rätt i. Jag åsyftade heller inte något annat än ett generellt uttalande om landshövdingarnas avlöningsförhållanden. Jag håller fullständigt med fru Segerstedt Wiberg om att landshövdingarnas löner skall regleras i vanlig ordning, men eftersom det har talats så mycket om extrainkomster ville jag i alla fall beröra problemet. Fru Segerstedt Wiberg och jag har dock inga skilda åsikter i det fallet.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkten II

Lades till handlingarna.

Punkten III**Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien**

I förevarande punkt hade utskottet funnit sig böra för riksdagen tillkännagiva viss uppfattning rörande det förhållandet, att två handelsöverenskommelser, nämligen med Bulgarien och Tjeckoslovakien, ingåtts utan medverkan i någon form från riksdagens sida

Av de vid ärendets behandling deltagande medlemmarna av utskottet hade herrar *Elmgren, Damström, Olsén, Erik Olsson, Dahl, Adamsson, Nilsson* i Östersund och *Henningsson, fru Thunvall* samt herr *Johansson* i Trollhättan anmält skiljaktig mening och ansett, att

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

utskottets utlåtande under denna punkt bort erhålla angiven ändrad lydelse och utmyнна i följande uttalande: »Utskottet har sålunda av sin granskning ej funnit att regeringsformens föreskrifter om samverkan mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor åsidosatts och har därför avslagit ett inom utskottet framställt yrkande om tillkännagivande utan åberopande av § 107 regeringsformen.»

I denna fråga yttrade nu:

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Vi står här inför ett exempel på de nu så ofta förekommande lottningarna, och i detta fall har lotten givit det utslaget att oppositionens uttalande blivit utskottets. Lottminoriteten — om jag får använda det uttrycket — har menat att det i fallen Tjeckoslovakien och Bulgarien gäller handelsavtal som endast formellt är nya. Det har förekommit en viss omredigering av de gamla avtalen och även en övergång till betalning i konvertibla valutor, men minoriteten anser att det inte skett någon förändring i varuutbytets struktur, och därför har man funnit att det inte var något anmärkningsvärt att avtalen inte förelades riksdagen.

Då jag tror att handelsministern kommer att yttra sig i frågan, skall jag inte gå djupare in på den, herr talman!

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Med utgångspunkt från vad utskottets ordförande framhållit vill jag bara understryka följande.

Enligt 12 § regeringsformen skall handelsöverenskommelser med främmande land, därest de är av större vikt, föreläggas riksdagen för dess godkännande. Jag kan tillägga att i 54 § regeringsformen stadgas, att rådpläging bör ske mellan Konungen och utrikesnämnden i alla utrikesärenden av större vikt före avgörandet.

Vid olika tillfällen har, såsom kammarens ledamöter säkert erinrar sig, i riksdagen diskuterats om dessa föreskrifter åsidosatts eller ej, när ett handelsavtal undertecknats utan att riksdagen hörts eller detsamma förelagts utrikesnämnden. De olika meningar som därvid kommit till uttryck har föranletts av skilda bedömningar i frågan om en överenskommelse varit av större vikt eller ej. Så har ej ansetts vara fallet beträffande avtal om fortsatt handelsutbyte med tidigare handelskontrahent, därest den nya handelsöverenskommelsen har avsett en förlängning av tidigare varuutbytesuppställning och inte befunnits medföra någon väsentlig ändring i varuutbytets struktur.

Herr talman! Innan jag berör de två handelsavtal, mot vilkas handläggning utskottets majoritet framfört kritik — låt vara i den mildaste formen för konstitutionsutskottet — vill jag framhålla att det alltid varit min strävan att hålla riksdagen underrättad om alla frågor av vikt på det handelspolitiska området. Jag tror att om någon förebråelse skall riktas mot mig, är det kanske den, att jag alltför mycket upptagit debattiderna här i kammaren med meddelanden i olika sammanhang som rör det område, för vilket jag för tillfället bär ansvaret.

Naturligtvis är det en bedömningsfråga att avväga, om ett spörsmål är av sådan vikt att riksdagen bör höras; det erkänner jag gärna. Jag har vid min bedömning intagit den ståndpunkten, att riksdagen inte bör besvaras med sådana frågor, till vilka den redan vid tidigare tillfällen i princip tagit ställning.

Låt mig härefter, herr talman, övergå till de två ifrågavarande avtalen. Under åren 1947—1962 reglerades handelsutbytet mellan Bulgarien och Sverige av en överenskommelse från år 1947 som godkänts av riksdagen. Överenskommelsen var ettårig och förlängdes successivt. I juni 1962 undertecknades ett nytt handelsavtal med Bulga-

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

rien. Detta avtal, som inte har förelagts riksdagen för godkännande, gällde i första hand för tiden den 1 april 1962 — den 31 mars 1963. Den huvudsakliga nyheten var att betalningarna mellan de båda länderna fr. o. m. den 1 juli 1962 skulle ske i fritt konvertibla valutor. De till avtalet fogade varulistorna innefattade vidare vissa ändringar av export- och importkontingenterna. Avtalet skulle automatiskt förlängas på ett år, om det inte sades upp senast tre månader före utlöpanget. Handläggningen av detta avtal föranledde inte någon erinran från konstitutionsutskottet vid dess granskning under fjolårets riksdag. Jag vill understryka detta.

De svenska exportintressena i fråga om Bulgarien utgörs till viss del av kapitalvaror att levereras under en följd av år. För att kunna infoga sådana beställningar i sina flerårsplaner — vilket är naturligt för ett land med den ekonomiska struktur som Bulgarien i likhet med många öststater har — framfördes från Bulgarien starka önskemål om att handelsavtalet skulle ändras till ett långtidsavtal för att därmed underlätta Bulgariens egen ekonomiska planeringspolitik. Så skedde också i maj 1963, då överenskommelse träffades om ett nytt avtal att gälla under tre år räknat från den 1 april 1963. De till detta nya avtal fogade varulistorna över export- och importkontingenterna är emellertid alltså ettåriga, vilket jag ber kammarens ledamöter observera. Vissa förändringar, föranledda främst av den svenska exportindustriens önskemål, har vidtagits i dessa listor. Någon betydande ändring i strukturen i ländernas varuutbyte har, i motsats till vad utskottet antytt, emellertid inte inträtt. Vad jag här säger — jag ber kammarens ledamöter observera detta — är fakta som i varje punkt kan stödjas av avtalen.

Införandet av en treårig giltighets-tid för handelsavtalet kunde, på samma sätt som skett tidigare samma år i fråga om ett handelsavtal med Ungern,

rent formellt ha ägt rum genom ett särskilt protokoll, utan att ett nytt avtal upprättats. Den möjligheten ligger i Kungl. Maj:ts — i detta fall handelsministerns — hand. Denna väg valdes emellertid inte, på grund av önskemål från bulgarisk sida med det värde de vill tillmäta den yttre formen för ett avtal. Reellt sett är situationen emellertid exakt densamma som om protokollformen utnyttjats.

Den i fråga om handelsavtalet med Ungern valda formen föranleder enligt detta memorial inte någon erinran från utskottets sida. Det är kanske inte så underligt, om jag ifrågasätter konsekvensen i utskottsmajoritetens ställningstagande. Med hänsyn härtill och då avtalet med Bulgarien ej medfört någon sådan förändring i varuutbytet struktur, att det enligt de av utskottet tidigare godkända riktlinjerna bör underställas riksdagen, kan jag inte följa utskottsmajoriteten när den framför kritik mot handläggningen av dessa avtal.

Jag har ingenting att dölja i detta sammanhang, ärade kammarledamöter! Jag hoppas att ni tror på mina ord.

Vad beträffar avtalet med Tjeckoslovakien ersätter det ett avtal av år 1955, som godkänts av riksdagen. 1955 års avtal var ett ettårsavtal med successiv förlängning. Den sista förlängningen gällde fram till den 31 oktober 1963. Det nya avtalet gäller för en tid av tre år i likhet med avtalet med Bulgarien. Skälet för övergången till ett treårsavtal var detsamma som det skäl som förelåg beträffande det bulgariska avtalet. I övrigt överensstämmer det nya avtalet med Tjeckoslovakien i sak praktiskt taget helt med det äldre. Betalningarna får dock numera i överensstämmelse med svenska önskemål — jag understryker det — äga rum i fria valutor. Varulistorna över export- och importkontingenter är emellertid trots detta alltså ettåriga. Därjämte har, såsom utskottet framhållit, i avtalet införts en ny klausul, innehållande ett

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

uttalande med innebörden att en ökning av de ursprungliga kontingenterna skall eftersträvas vid den årligen återkommande översynen av varulistorna och i samband med att man kommer överens om nya kontingenter. Men, ärade kammarledamöter, att jämna vägen för ett ökat handelsutbyte och därmed skapa förutsättningar för en ökning av den svenska exporten har jag i min enfald inbillat mig vara ett önskemål, som hela det svenska folket ställer sig bakom. Denna avtalsklausul återger en sådan allmän önskan av båda avtalsparterna. Någon bindande förpliktelse att öka kontingenterna innebär den inte. Ingen kan läsa in detta i avtalet. Avgörande för det framtida varuutbytet kommer alltjämt att vara faktorer av kommersiell och ekonomisk art.

Det nya avtalet med Tjeckoslovakien innebär således i sak inte någon ändring mot tidigare avtal med samma land utom i vad avser giltighetstiden och övergången till betalning i konvertibla valutor. I fråga om giltighetstiden vill jag endast hänvisa till vad jag redan har framhållit i samband med min redogörelse för det bulgariska avtalet. Det kan upprepas här, om så skulle erfordras. Vad angår övergången till betalning i fria valutor har utskottet självt — inte bara vid sin granskning under tidigare år utan även i årets memorial genom att däri förklara att handläggningen av handelsavtalet med Ungern inte föranleder någon erinran — ansett att denna fråga — om jag nu håller mig till den formella sidan av saken — inte är av större vikt. I sak har givetvis utskottet inte — och det kan man inte heller vänta — haft någonting att invända mot att vi på detta område åstadkommer den liberalisering som ligger i linje med hela den svenska handelspolitiken.

Jag vill understryka att det i själva verket sedan år tillbaka har varit en strävan från svenskt håll, där inte minst riksbanken varit den pådrivande instansen, att frigöra betalningarna även med

öststaterna. Detta är ett svenskt önskemål som aldrig mött en gensaga i denna kammare eller i detta hus. Det resulterade för övrigt redan år 1960 i att betalningarna med Polen efter hård press från svensk sida lades om på konvertibel basis, och den åtgärden bedömdes vara i linje med våra allmänna handelspolitiska strävanden. Den ansågs därför inte heller behöva underställas riksdagen, och konstitutionsutskottet har ej framfört någon kritik mot det förfarandet. Jag upprepar: Är detta konsekvent, ärade kammarledamöter?

Det återstående skälet för att handelsavtalet med Tjeckoslovakien borde ha lagts fram för riksdagen skulle då vara att det här är fråga om ett nytt självständigt avtal och inte allenast om en förlängning av tidigare avtal. Då det nya avtalet emellertid — med de angivna undantagen, som utskottet självt inte anser vara av större vikt — praktiskt taget endast utgör en omredigering av det äldre, så har jag svårt att förstå att kritik kan riktas mot handläggningen av detta avtal. Formen för hur en förlängning av en varuutbytesuppörelse sker kan inte få vara avgörande vid bedömningen om ärendet är av större vikt eller ej. Den bedömningen måste föregå ställningstagandet till hur det skall handläggas.

Av det sagda framgår att vart och ett av de två avtalen med Bulgarien och Tjeckoslovakien föregåtts av äldre avtal, till vilka riksdagen lämnat sitt godkännande, och att de nya avtalen icke medför några väsentliga ändringar i varuutbytets tidigare struktur. De två avtalen står helt i överensstämmelse med de riktlinjer för vår handelspolitik som vid åtskilliga tillfällen godtagits av riksdagen.

Redogörelse för avtalen och innehållet i varulistorna har lämnats i utrikesdepartementets serie av meddelanden angående vissa utrikesärenden och tillställts utrikesnämndens och utrikesutskottets samtliga ledamöter och suppleanter i efterhand. Handläggningen av

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

dessa avtal har sålunda, såvitt jag kan finna, inte på något sätt avvikit från de riktlinjer som konstitutionsutskottet tidigare godkänt i fråga om tolkningen av regeringsformens § 12.

Till det sagda vill jag avslutningsvis, även om jag upptar lång tid herr talman, foga några allmänna kommentarer.

Jag behöver väl knappast erinra kammarens ledamöter om att det handelspolitiska läget i dag är ett helt annat än vid tiden närmast efter kriget. Bland annat har ju försörjningsläget glädjande nog totalt förändrats. Under hela efterkrigstiden har det skett en utveckling mot en frigörelse av världshandeln, vilken bland annat möjliggjorts av det snabbt förbättrade försörjningsläget. Om vi har haft någon uppfattning i den frågan, är det väl snarare att vi samtliga gärna hade sett att utvecklingen gått ännu snabbare i denna riktning. Under hela efterkrigstiden har utvecklingen, som jag redan sagt, skett mot en liberalisering. Handelsavtalens antal och därmed den bilaterala handelns betydelse har radikalt minskats. Jag hade så när sagt, herr talman, att Gud vare lov för detta! Vår apparat hade knappast orkat med annars, och därmed är det också för alla dem som inte önskar se en onödigt ansvällning av vårt förhandlingsmaskineri en naturlig strävan att komma ifrån bilateralismen i avtalen.

Ett av sätten att påskynda utvecklingen i den här riktningen har varit att få till stånd överenskommelser om att betalningen enligt de bilaterala avtalen skall ske i konvertibla valutor. Det steg mot en frigörelse av världshandeln som härigenom kunnat tas torde också — det framgår av vad jag har sagt — ligga helt i linje med vår traditionella, vid åtskilliga tillfällen av riksdagen behandlade handelspolitik. Utskottsmajoritetens kritik på denna punkt är faktiskt — jag understryker det — för mig, även om jag gör mitt bästa, svärförklarlig eller oförklarlig. Över huvud ser vi i de bilaterala avtalen numera ett medel att med vissa länder skapa formella

administrativa förutsättningar för en positiv utveckling av svensk export. Jag kan tillägga, vad jag tror är bekant för kammarens ledamöter, nämligen att jag bland företrädare för näringsorganisationer eller svensk exportindustri aldrig mött någon som helst invändning mot denna tolkning, omsatt i praktiska konkreta gärningar på de bilaterala handelsavtalens område.

Dessa avtal innebär självfallet också motsvarande åtagande att utställa licenser för import, och det är vad som sker varje år. Kontingentlistorna för de tre år som dessa handelsavtal löper är däremot indikativa. De skall vara en allmän syftlinje som inte förpliktar. Jag hänvisar därvidlag till vad jag förut har sagt. Förutsättningen för att även de årliga kontingenterna skall uppfyllas är ju att det verkligen finns ett svenskt köpintresse inom ramen för de fastställda kontingenterna. Annars blir det ingenting av. Inte ens att det finns en ettårskontingent i något av dessa avtal kan betraktas som bindande för de svenska myndigheterna att verkligen uppfylla kontingenten. Förutsättningen är att det finns köpintresse. Det är alltså aldrig fråga om något försäljnings- eller inköpsåtagande vare sig från de enskildas eller från statens sida. Det kommer an på exportörerna själva att eventuellt stimulera detta köpintresse. De varukontingenter som tas upp i de bilaterala avtalen är således, också de, i denna mening indikativa till sin natur. Utfallet av varuutbytet går i många fall inte upp till det värde som tas upp i kontingenterna. De förändringar i varulistorna som sker är i allmänhet relativt sett obetydliga — det måste jag säga — och innebär i stort sett mindre ökning- ar och justeringar.

Jämsides härmed har under senare år vissa resultat uppnåtts i vår strävan att undanröja de formella hinder för en expansion av utrikeshandeln som de bilaterala avtalen innebär. Den övergång till treårsavtal som skett i de två avtal, vilkas handläggning utskottsmajo-

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

riteten nu kritiserar, har undanröjt ett av de formella hinder som uppställts av våra partners för en expansion av vår export, i främsta rummet av kapitalvaror.

Det förtjänar i sammanhanget att nämnas, att praktiskt taget alla myndigheter och organisationer som uttalat sig innan förhandlingarna om de nya avtalen tagit sin början och innan instruktionerna om förhandlingarna givits av mig, antingen tillstyrkt ingående av långtidsavtalen eller i varje fall uttryckt sig så att de ingenting har att erinra mot dem.

Slutligen vill jag erinra om att den utrikeshandel som de bilaterala handelsavtalen med varukontingenter täcker visserligen vuxit en del under senare år men alltså inte representerar mer än omkring fem procent — fem procent! — av hela den svenska utrikeshandeln. Det är väl alldeles självklart att det skulle förvåna mig om inte utskottsmajoriteten observerat den saken, men det finns ju, såvitt jag kunnat finna, i memorialet inte en antydning om att det inom den frilistade delen av vår utrikeshandel sker oerhört mycket större förskjutningar än inom den bilateralt reglerade delen. De strukturförändringar som kan äga rum inom utrikeshandeln är följder av den ekonomiska utvecklingen inom och utom landet, delvis stödd på en målmedvetet inriktad ekonomisk politik, som ju vid många tillfällen under riksdagarnas lopp allvarligt debatterats i detta hus. Detta stöd sker främst genom kontakter och åtgärder utanför ramen för de bilaterala handelsavtalen. Det är där de stora förändringarna äger rum, och de är, som sagt, mycket väsentliga och redovisas i efterhand när handelsstatistiken föreligger. Men naturligtvis underställs de aldrig i förväg riksdagen eller dess organ, ty den saken har statsmakterna, sedan de dragit upp de allmänna riktlinjerna och formerna för vår utrikeshandel, inte något att skaffa med.

Det överraskar mig, herr talman, att

utskottsmajoriteten inte med ett ord tagit hänsyn till dessa nu av mig sist berörda och ändå av alla så kända förhållanden.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört i mitt kanske något för långa debattinlägg vill jag sluta med att understryka, att jag är ganska förvånad över utskottsmajoritetens ställningstagande. Det är för mig helt obegripligt — för att uttrycka saken mildt. Slutsatsen tror jag att jag med förtroende kan överlämna åt kammarens ledamöter själva att dra.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Det har varit mycket intressant att höra handelsministerns uttalande här. Jag vill personligen säga att jag för min del har den uppfattningen, att statsrådet inte har någonting här som han finner anledning att dölja, och jag tror att utskottsmajoriteten är av samma uppfattning. Jag vill också ha sagt att statsrådet nog inte behöver känna några större bekymmer när han besvarar riksdagen i dessa frågor. Om detta majoritetsuttalande inte leder till andra resultat, har det givit statsrådet anledning att framföra intressanta synpunkter på dessa frågor.

Utskottets uttalande är ett tillkännagivande av uppfattningen, att regeringen inte handlar i överensstämmelse med grundlagens bud när det gäller att godkänna och fastställa handelsavtal. Det är ett ärende som tagits upp till dechargebehandling många gånger, ibland år efter år, och senast förra året. Utskottets majoritet, som visserligen har tillkommit, såsom det redan har sagts, med lottens hjälp, finner det vara angeläget att det även i år ges tillkänna, att här borde i större omfattning än som sker riksdagen eller riksdagens organ få tillfälle att säga sin mening vid upprättandet av handelsavtal av betydelse. Den utskottshalva som består av socialdemokratiska ledamöter har på vanligt sätt och efter principer som vi

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

är rätt vana vid inte kunnat vara med om ens den milda form för anmärkning som ett tillkännagivande ändå är. Jag vill särskilt med anledning av statsrådets uttalande understryka, att den form som ett tillkännagivande innebär enligt utskottets mening är en mycket mild form av anmärkning.

Hur oskyldig statsrådet Lange än är enligt reservanternas uppfattning och hur onödig och oriktig majoritetens uppfattning om handelsavtalen än är, såsom här redan framhållits, och även om halva antalet ledamöter har denna uppfattning i utskottet, har det ändå tidigare förekommit att utskottet gemensamt, låt vara att det är ett undantag, givit uttryck för hur angeläget det är att nära samarbete förekommer mellan regering och riksdag eller utrikesnämnden. Detta uttalande återopades så sent som förra året av dåvarande majoriteten i dechargebetänkandet.

Det skall villigt erkännas att dessa frågor är svåra att bedöma för den som bara är lekman på detta område — detta med handelsavtalen är något för experterna. Jag erkänner att statsrådet Lange har fullkomligt rätt, när han uttalar att vad det här gäller är en bedömningsfråga och ingenting annat. Men nog tycker vi att det verkar som om man i kanslihuset hade den uppfattningen, att man förstår detta med handelsavtalen bättre än riksdagen och riksdagens organ.

Såsom redan framhållits gäller det de avtal som har upprättats med Bulgarien och Tjeckoslovakien. Vi inom utskottsmajoriteten har ansett att när det gäller dessa avtal borde grundlagens bestämmelser ha tillämpats. De skulle ha behandlats av utrikesnämnden eller riksdagen i överensstämmelse med vad som är föreskrivet i § 12 eller § 54 regeringsformen, där det är angivet att handelsavtal och utrikesärenden av större vikt skall behandlas av därtill avsedda organ, läggas fram för behandling i riksdagen eller utrikesnämnden.

Statsrådet har förklarat att avtalen

med Bulgarien och Tjeckoslovakien inte faller in under dessa bestämmelser, men det är väl så att de gamla avtalen varit uppsagda, och de nya avtalen är enligt vår uppfattning närmast att betrakta som nya avtal. De har också anordnats som treårsavtal — avtalstiden har tidigare bara varit ett år — nya avtalstexter har upprättats, och nya former för betalning har överenskommit. Detta sammanlagt tycker vi skulle vara av den storleksordningen, att det varit skäligt och riktigt att avtalen underställts de härför avsedda organ som grundlagen föreskriver. Vad myndigheterna här har godkänt och uttalat — vilket också statsrådet åberopade — är väl inte riktigt samma sak som behandling av dessa frågor i konstitutionsutskottet, som har att ta ställning ur grundlagssynpunkt.

Av praktiska skäl skall jag nöja mig med att utöver vad jag här sagt hänvisa till vad vi som reservanter i dessa frågor uttalat i dechargedebatten vid tidigare tillfällen och då senast förra året. Att i dag upprepa vad som då uttalades finns det ingen anledning till. Jag vill bara stryka under vad utskottsmajoriteten givit tillkänna under denna punkt i dechargememoriet.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Man kan ha olika uppfattningar om ett handelsavtals vikt — det har jag förståelse för och det gav jag uttryck åt i mitt förra anförande — men det är ju i varje fall brukligt att man också anger en grund och ett skäl för sin uppfattning. När jag lyssnat till herr Sveningsson, har jag inte med bästa vilja i världen kunnat finna att han anført ett enda sakligt skäl för sin uppfattning. Beträffande de två avtal som utskottet vänder sig mot har jag i mitt nyligen hållna anförande visat att det inte finns någonting som stöder utskottets uppfattning, även om man anlägger utskottets egen bedömning. Under sådana förhållanden, herr

Ang. vissa handelsavtal med Bulgarien och Tjeckoslovakien

talman, borde jag inte ha någonting att tillägga; jag tror inte jag kan berika denna debatt.

Jag vill ändå fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på att en mycket ingående information då och då lämnas inför utrikesutskottet om utvecklingen av hela vår östhandel. Så skedde för ungefär ett år sedan, när dåvarande chefen för utrikesdepartementets handelsavdelning gav en ingående redogörelse. Blir jag i fortsättningen tillkallad och anmodad att göra det, kommer jag givetvis att inställa mig. Men, herr talman, om jag skall överväga att ändra mina bedömningsgrunder och min uppfattning om vad som är ett viktigt avtal som bör i förväg underställas riksdagen eller dess organ, får det nog framföras litet starkare skäl för detta än som hittills har framkommit i denna debatt eller som framgår av utskottsmajoritetens skrivning.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet Lange för att han har velat uppmärksamma majoritetens tillkännagivande och ägna det ett så ingående studium.

Vi är väl alla överens om att handelsministern inte har något att dölja. Det är nog ingen som har avsett att beskylla herr Lange för något sådant. Ingen vill väl heller klandra honom för att han vill öka den internationella handeln och för att det läggs ned ett stort arbete härpå. Ännu mindre vill nog någon klandra honom för att han och hans departement arbetar hårt. Ingen vill framföra något klander i dessa avseenden.

Vad det här gäller är om det har ingåtts nya avtal, som borde ha lagts fram för riksdagen. Därom råder delade meningar. Herr statsrådet anser att vi har framfört för vaga skäl och att han inte kan acceptera dem. Han accepterar icke majoritetens i konstitutionsutskottet tolkning av grundlagen. Jag tror

inte, att statsrådet kan övertyga oss eller att vi kan övertyga honom om vilken tolkning som är den rätta. Hade det, herr statsråd, emellertid inte varit bättre att visa större generositet gentemot riksdagen? Riksdagen måste dock som folkets representation hålla på sin rätt att få så många informationer som möjligt. Herr statsrådet behöver nog inte vara så försiktig när det gäller att besvara riksdagen. Utrikesutskottet hade säkerligen med stor tålmodighet funnit sig i om statsrådet besvarat utskottet även i frågor av det slag det här gäller. Det skulle inte ha tagit så lång tid för herr statsrådet som det gjort i dag att ge den utomordentligt intressanta redogörelse som vi nu har fått.

Jag hoppas att det tillkännagivande, som konstitutionsutskottet i år funnit sig böra göra, trots allt skall ge statsrådet anledning att lämna riksdagen informationer i hithörande frågor, så att debatter av detta slag inte behöver upprepas.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Även med risk att jag avger ett Bragelöfte skall jag bara säga till fru Segerstedt Wiberg som en sista reflexion i denna debatt, att jag vid min bedömning givetvis har försökt bilda mig en uppfattning om vad konstitutionsutskottets majoritet anser önskvärt med ledning av den praxis som hittills följts. Som jag utvecklade i mitt förra anförande har jag inte funnit, att jag brutit mot denna praxis. Jag har inte kunnat finna, att jag genom att inte underställa riksdagen de två ifrågavarande avtalen på något sätt avvikit från vad som utbildats såsom godtagbara former för handläggning av nu berörda ärenden. Det är därför som jag inte underställt riksdagen dessa avtal, men — jag upprepar vad jag tidigare uttalat — föreligger det ett önskemål om att riksdagen bör bli informerad om vad som sker på detta om-

Ang. beviljandet av exportlicenser för krigsmateriel

råde, är jag beredd att försöka finna former härför.

Uppriktigt sagt tror jag, att hade det endast gällt det önskemål, som nu framstår som det väsentliga från utskottsmajoritetens sida, hade man säkerligen kunnat uppnå enhällighet i utskottet. Vad jag fäst mig vid är inte detta, utan att utskottet — denna gång med lottens hjälp — kommit att stanna för en tolkning, som tidigare inte varit den gängse. Denna tolkning av vad som är väsentligt vid bedömningen delar jag alljämt inte.

Med det sagda har jag, herr talman, inte på något sätt velat träda för när riksdagens intresse av att följa utvecklingen på detta område. Jag har tvärtom, ärade kammarledamöter, känt ett stöd i att finna så mycken förståelse strömma mig till mötes, när jag tagit upp väsentliga och viktiga handelspolitiska ting till debatt i denna kammare.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, lades denna punkt till handlingarna.

Beträffande tillkännagivande utan åberopande av § 107 regeringsformen hade yrkanden, vilka avslagits av utskottet, förekommit i sex särskilda, med I—VI betecknade grupper av ärenden, vilka utskottet under *avdelningen D* redovisat jämte däri inom utskottet förekommande skiljaktiga meningar.

Efter föredragning av avdelningen *D* lades memorialet i denna del till handlingarna.

Ang. beviljandet av exportlicenser för krigsmateriel

Enligt en vid *I* avgiven reservation hade fru *Segerstedt Wiberg*, med instämmande av herrar *Källqvist, von Friesen* och *Hamrin* i Jönköping, ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den lydelse, reservationen visade.

Reservanterna hade funnit sig böra för riksdagen tillkännagiva viss uppfattning rörande meddelade tillstånd för utförsel av krigsmateriel.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Förra året kritiserade herr von Friesen och jag den försäljning av vapen som regeringen tillåtit till Indien. Vi blev den gången ensamma, emedan majoriteten hänvisade till att exporten avsåg ett fullföljande av tidigare avtal som borde avslutas trots den pågående konflikten.

Vid tidpunkten för vår kritik stod den kinesisk-indiska konflikten i centrum för intresset. Konflikten har sedan passerat sitt akuta stadium, men det spända förhållandet består. Samtidigt kan man konstatera att det politiska läget alls inte förbättrats i den delen av världen; oroligheter hör till vanligheten och det råder ett spänt förhållande mellan Indien och Pakistan till följd av Kashmirkonflikten. Under 1963 har spänningen snarare tilltagit än minskat. Pakistan har närmast sig Kina för att därifrån få stöd mot Indien, och Indien i sin tur söker stöd i en allt intimare kontakt med Sovjetunionen.

Man kan ha olika synpunkter på en vapenexport till länder som rustar upp mot varandra så som Indien och Pakistan faktiskt gör. Många länder menar att det inte är deras sak att hindra två stater att köpa vapen, även om de vet att dessa vapen av länderna kommer att utnyttjas mot varandra. Andra finner att en export av den typen är förkastlig. Här i Sverige torde finnas många som menar att vår neutralitet i detta sammanhang borde få en sådan tolkning, att all vapenexport hölls på ett minimum och att det endast togs hänsyn till vad som ansågs absolut nödvändigt med tanke på försvaret av neutraliteten, alltså en export som gav den svenska tillverkningen den nödvändiga bredden och bärkraften.

I diskussionerna om de eventuella möjligheterna att nå överenskommelser

Ang. beviljandet av exportlicenser för krigsmateriel

om en begynnande nedrustning mellan öst och väst framhålles ofta, att man under inga förhållanden bör dra in de fattiga och nyskapade staterna i kapprustningarna. Inte minst finns ju den åsikten företrädd inom det engelska labourpartiet, om vi ser på diskussionen inom stormakterna.

För Sveriges del har regering och riksdag sagt att ingen vapenexport skall tillåtas till stater, som för tillfället är invecklade i akuta internationella konflikter eller i vilka inbördeskrig är rådande eller där det internationella läget är så hotande, att fara för oroligheter eller krig föreligger. Vill man att det uttalandet inte bara skall bli en läpparnas bekännelse utan också ett mönster att rätta sig efter, kan man inte gärna — såsom nu sker — sälja vapen till Pakistan och Indien. Det står helt i strid med uttalandet att vi förra året exporterade vapen till Indien för över 10 miljoner kronor och till Pakistan för över 6 miljoner kronor. Inte heller kan jag förstå att den exporten och annan vapenexport till andra asiatiska stater på något sätt kan förenas med svenska folkets vilja att bistå utvecklingsländerna. De inkomster, som erhålles i Sverige genom att vi säljer vapen till dessa länder, borde vi sannoligen kunna avstå från, om det skall ligga något allvar i allt talet om vår önskan att medverka i världens fredliga samarbete.

Till Portugal har under många år sålts stora mängder krut, och vid sidan av den försäljningen märks också mindre poster av vapen. En del av vapnen säljs även till portugiserna i Mozambique. Exporten säges gälla civilt bruk, men det är allmänt bekant att krut användes också i andra sammanhang, främst för militär ammunitionstillverkning. Det har dessutom visat sig att vapen, som vi använder endast för vanlig jakt, kan tillgripas i andra sammanhang i de länder, som här är på tal och där alla människor inte tillerkännes samma värde och värdighet.

För många av de infödda är läget förtvivat i Portugals afrikanska besittningar. Visserligen sipprar sanningen därifrån ut endast med svårighet, men i somras fann sig FN:s säkerhetsråd på grund av tillståndet i Angola och Mozambique nödsakat att uppmana alla medlemsstater att inte ge Portugal någon hjälp, som kunde underlätta dess förtryck av folket i de afrikanska områdena. Staterna uppmanades att vidta mått och steg för att hindra varje försäljning av vapen eller militär utrustning. På en rundfråga från FN:s generalsekreterare svarades från svenskt håll att ingen försäljning av dylikt material förekommit.

Mot bakgrunden av alla de uppgifter, som trots allt finns om hur de portugisiska myndigheterna behandlar den färgade befolkningen i Angola och Mozambique och om hur man använder tortyrredskap, piskor och vad man har till hands för att straffa misshagliga individer bland de färgade, ges det ingen verklig garanti för att inte också jaktgevär och enkla bössor användes mot den färgade befolkningen.

Vi tar inte risken att sända jaktgevär eller att i någon form exportera vapen till Sydafrika — skall vi då av okunighet begå felet att tro att läget är bättre i de portugisiska områdena? Där sänds trupper ut att härja i byarna. Fredliga demonstranter skjuts ned. De färgade svarar med att använda alla tillhyggen de har, inte sällan sådana som de lyckats komma över från de vita, från dem som nu har makten i deras egna länder.

Svenskar som besökt områdena eller varit i kontakt med flyktingar därifrån kan vittna om hur desperat läget är. Allt vad som berättas därifrån utgör en otäck illustration av ett internationellt läge, som är så hotande, att faran för oroligheter eller för strid föreligger.

Det kan vara väl befogat att, såsom görs i dessa dagar, protestera mot vad som sker i Spanien, men det torde kunna ifrågasättas om läget är bättre i Por-

Ang. beviljandet av exportlicenser för krigsmateriel

tugal. Det är i varje fall sämre i de portugisiska besittningarna.

Vi har i dagarna fått en rapport från den kommitté, som arbetar under ambassadör Myrdals ledning. I den ges vägledning om vad som kan och bör göras för att bistå det sydafrikanska folket. Men givetvis kan vi inte låta vår vilja att bistå stanna vid denna gräns. Folket i de portugisiska områdena är i behov av förståelse och hjälp, men det kan tyckas, att allt vad vi gör *kan* framstå som hyckleri, om vapen eller material till vapen sänds till förtryckarna.

Det är detta, herr talman, vi har velat tillkännage.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag hyser den största respekt för fru Segerstedt Wibergs ambitioner i den här riktningen, men jag vill påpeka beträffande Indien och Pakistan, att den frågan rätt nyligen varit föremål för konstitutionsutskottets bedömande. När man vid det tillfället inte gjorde någon erinran, så menar utskottsmajoriteten, att när läget nu i alla fall har förbättrats är det inte skäl att nu göra någon erinran.

Beträffande exporten till Portugal betvivlar jag inte alls, att fru Segerstedt Wiberg har omfattande kunskaper om vapen och sådana ting, men jag tillåter mig tro att krigsmaterielinspektören general Åhrman vet något mera om vapen än fru Segerstedt Wiberg. När han nu försäkrar, att den export som äger rum till Portugal sker genom gamla välkända firmor, som länge haft förbindelse med civila kretsar i Portugal och levererat krut och sådant, och när han också försäkrar att man från svensk sida försöker övervaka att materielen verkligen kommer till civil användning, tillåter jag mig fästa något större avseende vid vad krigsmaterielinspektören säger än vid fru Segerstedt Wibergs farhågor.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Jag tycker herr Elmgrens resonemang är synnerligen märkligt: För att vi inte anmärkte förra året skall vi inte anmärka i år!

Vapenexporten har ökat och läget har snarare försämrats under 1963. Läget mellan Pakistan och Indien har icke på något sätt förbättrats.

Herr Elmgren har så många internationella kontakter och följer så mycket med i internationell politik att det inte kan vara honom obekant, att Kashmirkonflikten väcker stort bekymmer i FN. Senast härom dagen hade New York Times en ingående redogörelse för hur läget har försämrats. Det språk som förs mellan de pakistanska och indiska statsmännen lovar inte gott. Vad som framför allt bekymrar nu är att Nehru på grund av ålder och trötthet inte som tidigare har ledningen av Indien i sin hand. Därigenom kommer andra krafter fram, som vill gå mot Pakistan med kraftigare medel. Det kan inte vara försvarligt att vi exporterar all denna krigsmateriel till dem, om vi skall följa tidigare utfästelser i riksdagen.

Jag förstår så väl, att herr Elmgren tror att krigsmaterielinspektören vet mer om vapen än jag. Det är jag också övertygad om att han gör. Jag litar inte på min kunskap i fråga om krut. Jag har därför begärt en upplysning om vad trinitrotoluol, gemenligen kallat trotyl, används till. Det sprängämnet används, enligt samstämmiga inhämtade uppgifter, huvudsakligen för tillverkning av granater, minor och andra militära ammunitioner. Den civila användningen är ganska liten, mestadels i form av inblandning i andra sprängämnen vid gruvdrift och dylikt.

Det är klart att de som köper från Sverige inte vill tala om att de vill ha trotyl till granater och militär ammunition. De säger att det skall vara till gruvdrift. Men vad gruvindustrin i de portugisiska områdena beträffar, ber jag herr Elmgren studera vad svenskar-

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

na har sagt om den och vad professor Myrdal i sin senaste bok säger just om de individer som arbetar där eller sänds till Sydafrika.

verksamhetsområde hänförliga ärenden, nämligen dels beträffande förlängt stipendium till marockanske medborgaren H. Bacha, dels ock rörande anställningsvillkoren för doktorn Arne Kinch.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag skall inte diskutera trotyl med fru Segerstedt Wiberg. Jag skall bara säga att jag på den punkten i alla fall litar på krigsmaterielinspektörens omdöme.

Vad sedan gäller Indien och Pakistan vill jag erinra fru Segerstedt Wiberg om att vad som var aktuellt vid den föregående behandlingen var det ytterst spända läget mellan Indien och Kina, och i det avseendet kan väl ingen förneka att läget nu är förbättrat.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Skall jag tolka herr Elmgrens uttalande som att läget är så bra, att vi inte behöver räkna med några konflikter vare sig mellan Indien och Pakistan eller mellan Indien och Kina?

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag avstår från att göra profetiska uttalanden om konflikter i framtiden.

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

I en vid II avgiven reservation hade herr *von Friesen*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Källqvist*, *Harald Pettersson*, *Hübinette*, *Braconier*, *Keijer* och *Hedin*, ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Reservanterna hade ansett sig böra för riksdagen tillkännagiva sin uppfattning angående statsrådet Lindströms befattning med två särskilda, till NIB:s

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Jag beklagar att jag nödgas återkomma så ofta.

Vi hade i höstas en debatt om NIB:s verksamhet. Kritiken spände då över hela verksamhetsfältet. Man påpekade därvid att frågan även hade konstitutionella aspekter och man uttalade därför en önskan om att konstitutionsutskottet skulle ta upp frågan. Några av talarerna hyste, förefaller det mig, överdrivna föreställningar om konstitutionsutskottets möjligheter. De glömde hur starkt begränsad den granskning är som utskottet kan verkställa.

En av de då debatterade frågorna, som utskottet kunde haft att syssla med, gäller offentlighetsprinciperna. Här har som bekant JK redan haft tillfälle att yttra sig och att kritisera.

Många av debattdeltagarna föreföll också vänta sig att konstitutionsutskottet skulle uttala sig om yttranden av sårande natur, som fällts om enskilda personer. Företrädesvis hade man det yttrande i tankarna, som fälldes inför rådet av statsrådet Lindström om en person som blivit sjuk i Afrika. Detta yttrande spreds dess värre genom medelanden till pressen — förmodligen utan tanke på vilken skada det kunde vålla. Att ta ställning till ett sådant yttrande faller emellertid knappast inom utskottets granskningsområde, åtminstone inte såsom utskottet arbetar nu. Dess bättre fälls ju inte sådana yttranden ofta.

Den fråga som mest ventilerades under höstens debatt gällde huruvida ministerstyrelse förekommit. Statsministern uppehöll sig i andra kammaren ganska länge vid frågan om innebörden av begreppet ministerstyrelse. Han uttalade sin oförbehållsamma glädje över den självständiga ställning, som äm-

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

betsverken av tradition äger i Sverige. På samma gång framhöll han vikten av att hålla isär ett värdefullt samråd mellan statsråd och verksamhetsledning och en otillbörlig ministerstyrelse. Som ministerstyrelse angavs, att direktiv ges från ett statsråd till en chef eller en styrelse, som sedan får ta ansvaret för det beslut som fattats. Naturligtvis kan man vidga resonemanget att gälla direktiv också från statsråd mera direkt till tjänstemännen i ett verk. Inte heller vid sådana förhållanden blir statsrådet ansvarigt för sina åtgärder, men för tjänstemännen kan det givetvis uppstå svåra konflikter. Ingripanden av denna art kan självfallet ske lättare nu än tidigare, eftersom vi lever helt i telefonerandets tidevarv.

Statsrådet Lindström uttalade i andra kammaren som sin övertygelse, att NIB:s styrelse inte känt sig utsatt för otillbörlig påverkan. I denna kammare sade statsrådet sig vilja förneka, att någon otillbörlig ministerstyrelse bedrivits.

Vi reservanter har vid vår granskning i konstitutionsutskottet funnit ett par ärenden som vi ansett tala i motsatt riktning. Båda fallen var uppe under höstens debatt.

Beträffande marockanen Bacha sade sig då statsrådet inte ha tagit någon kontakt med generalsekreteraren för att lägga sig ut för den för henne okände mannen, ännu mindre hade statsrådet givit sin sekreterare uppdrag att framföra några synpunkter till chefen för stipendiatbyrån på NIB.

Jag skall inte besvara kammaren med hela ärendet utan nöjer mig med denna statsrådets korta version. Vi däremot har funnit att Bacha efter att ha fått avslag på sin begäran om förlängt stipendium uppsökt statsrådet. Statsrådet tog själv inte emot honom, men däremot tog statsrådets sekreterare emot honom. Därom är väl intet att säga. Men sekreteraren tog inte bara emot honom; han gjorde även en del undersökningar, och sedan en promemoria

upprättats med ledning av undersökningarna så översändes på statsrådets begäran denna promemoria till NIB. Det står nog angivet, att det skedde på statsrådets begäran.

Den tjänsteman som tidigare i samförstånd med NIB:s generalsekreterare hade vägrat Bacha stipendium erhöll nu meddelande om att förlängning skulle beviljas. Telefonsamtal hade dessförinnan utväxlats mellan statsrådets sekreterare och vederbörande byråchef. Uppgifterna om vad som sades vid de samtalen är motstridande. Jag skall därför lämna dem därhän, även om just det faktum att samtalen ägde rum per telefon visar hur svårt det numera är att avgöra när inflytande utövas eller inte. Vad som i sammanhanget är av betydelse är att generalsekreteraren, sedan statsrådets sekreterare upprättat och översänt sin promemoria, ändrade åsikt och med honom efter några dagar NIB:s styrelse, i det att NIB:s styrelse bekräftade beslutet.

Ännu klarare framstår statsrådets benägenhet — som enligt vad jag är övertygad om är en följd av stort intresse för själva sakfrågan — att ingripa i frågor som ämbetsverket borde avgöra självt. Det framgår av det andra ärende, som vi tagit upp. Ingripandet gällde där avtalet mellan NIB:s familjeplaneringsexpert på Ceylon och NIB. Experten doktor Kinch hade den 15 mars 1963 tecknat avtal med generalsekreteraren om sin lön och åtskilliga förmåner. En av förmånerna gällde ett extra arvode på 20 000 kronor. Dagen efter överenskommelsen besökte Kinch statsrådet Ulla Lindström. Sedan reste han ut för att tjänstgöra i Ceylon, och från Ceylon skickades han vidare; han besökte, om jag inte minns fel, Japan. På vägen hem protesterade han telegrafiskt mot innehållet i den avskrift av överenskommelsen, som sänkts honom. Därefter skrev han ett brev, vari han påminde om det samtal han haft med statsrådet. Han påminde om att enligt samtalet skulle

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

summan på det extra arvodet höjas till 25 000 kronor. De 5 000 kronorna skulle användas till magasinering av hans möbler, en summa som förefaller generöst tilltagen med tanke på vad vanliga lägenheter kostar. Brevet sändes den 18 april. Vid sammanträde med NIB:s styrelse den 26 april meddelade generalsekreteraren, att läkaren beviljades 25 000 kronor i extra arvode. Styrelsen godkände beslutet.

Enligt statsrådets egna anteckningar, som konstitutionsutskottet fått ta del av, skulle generalsekreteraren ha förhört sig om möjligheterna att få företaga den föreslagna höjningen. Höjningen skulle, om jag förstått rätt, tillhört de frågor av principiell natur som denne diskuterade med statsrådet. Med läkaren däremot hade statsrådet diskuterat endast hans situation, hans framtidsbekymmer, hans omsorg om barnen. Det finns väl ingen som betvivlar att allt detta har diskuterats, men den diskussionen kan näppeligen utgöra svar på frågan varför en höjning av arvodet ägde rum. Eller rättare sagt — man får nog intrycket bestyrkt, att statsrådet i sin vänlighet och under samtalet om läkarens bekymmer också diskuterat det extra arvodet. Rent allmänt, säger statsrådet själv, är det vanligt att NIB-experten besöker kanslihuset och berättar om sina problem. Hon tillägger ordagrant: »Det är inte ovanligt att personer uppvaktar statsråden direkt om sina lönefrågor.» Man har svårt att förstå att magasinering av möbler är en fråga av stor principiell räckvidd. Däremot är det inte svårt att se att höjningen av arvodet skedde sedan statsrådet uppvakts. Den ena dagen undertecknas i samförstånd en överenskommelse. Följande dag besöks statsrådet, och när sedan uppgörelse skall ske ändras det ursprungliga avtalet under hänvisning till vad statsrådet sagt.

I båda dessa ärenden, herr talman, märker man att vederbörande varit missnöjda med NIB:s beslut. De har

på grund av sitt missnöje uppsökt statsrådet. Därefter har besluten ändrats till de missnöjdas favör. Styrelsen har först i efterhand underrättats. Det kan vara helt naturligt, men de två ärendena kan tjäna till belysning dels av den vantrivsel, som uppenbarligen rått på NIB och som kommit många tjänstemän att söka sig bort, dels och framför allt av att vi här har att ta ställning till att det har skett ingripanden från statsrådets sida utan att statsrådet har ansvar för beslutet. Ansvaret har vilat på styrelsen.

Detta, herr talman, har vi ansett oss böra tillkännage.

I detta anförande instämde herr *Svenningsson* (h) och herr *Pettersson, Harald*, (cp).

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten anser, att det dels i ärendet rörande stipendiet åt Bacha och dels i ärendet om dr Kinchs anställningsvillkor allenast har förekommit ett samråd som är naturligt mellan departementschefen och ämbetsverket. Jag skulle tro att det vore synnerligen olyckligt om man, för att gå till storms mot det s. k. ministerstyret, vill söka förhindra ett samråd, som i många frågor är naturligt, mellan departement och ämbetsverk. Den utredning som har företagits har enligt utskottsmajoritetens mening inte visat, att någon obehörig påtryckning har förekommit.

Jag kan inte underlåta att göra en allmän reflexion beträffande det här NIB-ärendet. Med tanke på det oerhörda ståhej, som det väckte på sin tid, är man förvånad över att nu ingenting annat återstår än stipendiet åt Bacha och dr Kinchs anställningsvillkor. Det ger mig anledning att tänka på den gamla latinska fabeln, som så ofta brukar åberopas, om berget och råttan. Jag skall inte neka mig nöjet att ur minnet oversätta den latinska texten. Det står: Berget låg i födslovänder och utstötte de

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde
 förskräckligaste skrik — *at ille murem peperit*: men se, det födde en rätta!

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Det må vara att berget födde en rätta, men herr Elmgren svarade inte på vad jag sade och kringgick hela problemställningen. Jag började med att framhålla, att utskottet inte kan ta upp problemet i hela dess vidd. Vi måste göra många besvikna på grund av att föreskrifterna för vårt granskningsarbete gör att det är åtskilliga frågor vi inte kan ta upp. Vi kan t. ex. inte ta ställning till det olyckliga yttrandet om mannen i Afrika. Herr Elmgren vet alltså lika väl som jag eller bättre att det finns en hel rad frågor som vi inte kan ta ställning till.

Men tycker herr Elmgren, att det samråd som leder till att beslut ändras utan motivering efter besök hos statsrådet är en normal ordning? Jag skall ännu klarare visa hur ändringen skedde i Bacha-affären genom att hänvisa till ett brev, som han skrev den 10 januari, vari han klagade över att generalsekretären i december hade vägrat honom förlängt stipendium. Detta var den 10 januari. Några dagar efteråt och efter besöket och samtalet med statsrådets sekreterare erhöll han det förlängda stipendiet, utan motivering.

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):

Herr talman! Med anledning av att här föreligger en diskussion om den s. k. NIB-krisen och jag tog en viss del i höstens debatter om den — jag tillhörde väl, om jag får använda konstitutionsutskottets ärade ordförandes uttryck, dem som bidrog till att berget skrek när det låg i födslovänder — vill jag gärna säga några ord, även om jag medger att det är ett så subtilt ordval i det fina sammanhang som dechargegranskningen utgör, att det kan bli en fråga om vad som är naturligt eller onaturligt när det gäller samråd.

Men nog är det litet egendomligt, herr Elmgren, att kalla det en naturlig form av samråd mellan ett ämbetsverk och ett statsråd när följande inträffar — låt oss bara erinra om vad som har hänt: En person får ett avslag från ämbetsverket i en speciell fråga — ett stipendieärende. Han marscherar till statsrådet för att träffa statsrådet men får tag i sekreteraren, och så sker det förmodligen ett samråd dem emellan. Därefter iordningställer sekreteraren — jag förmodar i samråd med statsrådet — ett PM. Detta PM översänds till ämbetsverket. Ämbetsverkets chef ändrar ståndpunkt på en kvart, och sedan meddelas styrelsen i efterhand att generalsekreteraren ändrat ståndpunkt, och styrelsen godtar detta.

Att kalla detta en naturlig form av samråd mellan statsråd och ämbetsverk, det är verkligen att anstränga sig en smula, herr Elmgren. Jag kan inte kalla det annat än ett mycket onaturligt samråd, eftersom det ju inte är trafik i två riktningar. Om ett PM går enkelriktat från departementet till ämbetsverket, är det inte samråd.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag vill påpeka att det dock finns ett protokoll från NIB:s styrelse där styrelsen ger uttryck för den mening, att ingen påverkan har ägt rum.

Jag kan på grund av tidsnöd tyvärr inte gå in på någon närmare diskussion, men jag ser att statsrådet Lindström har anlänt och förmodar att hon kommer att bemöta en del påståenden, som framförts under debatten.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM**:

Herr talman! Enligt praxis brukar statsråden inte närvara i kammaren under dechargedebatten när denna rör sig om reservationsanmärkningar, omförmälanden och dylikt. Då jag nu frångår denna praxis, och detta i en fråga

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

som — jag skall inte använda herr Elmgrens liknelse — dock har smått ner från ett stort tumult förra hösten till en liten erinran kring ett par detaljer i u-hjälpsadministrationen, beror det inte på att jag skulle tillmäta denna erinran någon politisk betydelse. Men när jag hörde i högtalaren hur pass skevt man framställde tillvägagångssättet i det samråd mellan mig och NIB om vilket olika meningar föreligger, kände jag ett behov av att inför kammarerna peka på att denna oppositionens redovisning är oriktig, även med hänsyn till vad som står tryckt i konstitutionsutskottets egna, här föreliggande handlingar.

Vad man har tagit upp är frågan om ministerstyre i förhållande till ämbetsverk. Det är ju något som ofta föranleder misstänksamhet från oppositionens sida. Antingen anmärker man på statsrådets självrådighet gentemot ämbetsverken, då dessa inte tillfrågas före ett beslut, eller anmärker man på att ett statsråd skulle ha påtryckt ett ämbetsverk sin egen mening. Och det är detta sista man i dag vill göra gällande gentemot mig. I förra fallet skulle det vara klandervärt att Kungl. Maj:t fattar beslut utan att höra ämbetsverket på vederbörligt sätt och ge det tillfälle att yttra sig. Motsatsen är alltså när man klandrar som obehörigt ministerstyre, att det över huvud taget förekommit resonemang mellan statsrådet och chefen för ett verk. Skriftliga remisser och svar skulle vara det enda tillåtliga enligt denna stränga tolkning av umgängesrätten mellan statsråd och underställda verk. Men ett sådant arbetssätt är ju så tungrovt och sinkande att det inte går att tillämpa i stort som smått, med den mängd ärenden och det krav på snabba avgöranden som kännetecknar departementsverksamheten i våra dagar. Vi får acceptera, fru Segerstedt Wiberg, att det finns telefoner och att det är rationellt att använda dem för samråd.

Initiativet till sådana samråd kan

ibland tas av verkschefen, såsom i det lönefall som här avhandlas — det var alltså verkschefen som ringde upp. Verkschefen kan ha en principfråga att framlägga och önska höra sig för hos det statsråd, som ärendet sorterar under, om en viss väg är framkomlig eller om det blir bakslag i regeringen vid presentationen av ett visst förslag. Och det vore väl uttryck för en besynnerlig byråkratism om inte verkschefen fick ta ett samtal med sitt statsråd i syfte att vinna klarhet i om den eller den åtgärden kan påräkna godkännande, så att han inte behöver ödsla arbete i onödan på ett alternativ som saknar utsikt till ett sådant godkännande. Initiativet kan också tas av statsrådet och vara lika riktigt då. Jag har ingen anledning att dra fram olika exempel på sådana samråd, men jag vill göra gällande att de samråd, som man här riktat sig mot, inte varit obehöriga och inte inneburit påtryckning på ämbetsverket så att det mot sin egen uppfattning skulle framställt förslag som det annars icke hade framställt.

Man har betecknat mitt handlingsätt som »opåkallat» i det fall då en utländsk stipendiat uppsökt min handsekreterare och jag tillätit sekreteraren att till NIB översända några anteckningar från hans samtal med stipendiaten, icke på min »begäran», fru Segerstedt Wiberg — det står inte så i trycket om ni läser ordentligt innantill, utan det står att han kunde få skicka över dessa anteckningar. Jag hade alltså ingenting emot det. Man har inte något bevis för att dessa anteckningar ändrat ärendets utgång vid handläggningen inom NIB. Dåvarande NIB-chefen tillbakavisar för sitt eget vidkommande i NIB-utredningen med bestämdhet att så skulle vara fallet. Han hade erhållit samma uppgifter från annat håll och blivit övertygad av dem, alldeles oberoende av min sekreterares blyertsanteckningar. Av utredningens dateringar att döma bör för övrigt dessa anteckningar ha kommit NIB till handa

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

dagen efter det att beslutet i stipendiat-ärendet omprövades.

Det är likaledes orimligt att ett eventuellt telefonsamtal mellan min sekreterare och föredragande tjänstemannen i NIB skulle kunna konstituera ett svar för mig — ett telefonsamtal som min sekreterare inte kan erinra sig och som jag över huvud taget inte haft vetskap om — även om vederbörande tjänsteman skulle ha känt sig påverkad av de synpunkter, som min sekreterare möjligen kan ha framfört, därest de råkat tala om stipendiaten i telefon.

I och för sig kan det inte vara oriktigt att statsråden — som ju alla har en ström av besökande vilka framlägger sina bekymmer och gör muntliga framställningar av olika slag — till vederbörande verk vidarebefordrar uppgifter som framkommer vid uppvaktningarna och som faller inom verkets arbetsområde; eljest vore nog flertalet uppvaktningar och besök meningslösa ur de besökandes synpunkt.

Jag vill också gärna om det andra ärendet — löneärendet — säga, att det saknas varje belägg för att NIB:s chef eller styrelse skulle ha fått sin handlingsfrihet begränsad »på ett obefogat sätt», som det heter i reservationsanmärkningen. Styrelsens beslut om expertens lön var enhälligt — det medger fru Segerstedt Wiberg — sedan verkchefen framlagt lönekontraktet; detta var en förhandlingsprodukt mellan honom och experten i fråga. Min inblandning — högst lovlig, enligt min mening — bestod i att jag lämnade upplysningen, att ersättning för magasinering av möbler under utlandstjänstgöring är tillåten enligt utlandsreglementet och borde kunna tillämpas även på NIB-experten, ehuru vi ännu inte fått fasta regler om att dessa experter skall behandlas på samma sätt som UD-tjänstemän. Upplysningar och besked av denna typ lämnar civilministern många gånger i veckan till folk som besöker honom för att tala om sina löner. Om detta vore obefogat ministerstyre, skul-

le den anklagelsen drabba civilministern varje vecka.

Jag har med dessa tillrättalägganden bara velat ytterligare dimensionera ned de misstankar som här har yppats. Fru Segerstedt Wiberg säger att man inte har kunnat komma åt allting; konstitutionsutskottets granskningsmöjligheter är begränsade. Såvitt jag vet har konstitutionsutskottet ändå infordrat samtliga protokoll över alla NIB-ärenden under året — ett 60-tal — och har således haft möjligheter att gå igenom dem. Utskottet har som sagt uppenbarligen inte funnit något annat att ta upp än denna gamla visa från i höstas.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag sade inte att konstitutionsutskottet inte hade kunnat »komma åt» allting, ty det anstår inte konstitutionsutskottet att försöka »komma åt». Konstitutionsutskottet skall granska och därefter ta ställning.

Konstitutionsutskottet har infordrat allting — det är riktigt — men, såsom jag framhöll, är granskningsområdet begränsat. Det finns många saker som inte faller inom ramen för detta område, och det är ju ett av skälen till att vi så väl behöver en ny grundlag.

Statsrådet talade mycket runt omkring vad som här sagts. Jag har inte sagt, statsrådet Lindström, att man inte får använda telefon. Jag åberopar *icke* de telefonsamtal som ägt rum. Jag bara pekade på att det är mycket svårt att utöva kontroll av ett inflytande, eftersom det kan ske även per telefon. Det är en ganska stor skillnad på det som statsrådet gjorde gällande, att jag hade sagt, och det som jag verkligen sade.

Statsrådet bemötte visserligen påståendet om att här har skett ministerstyre, och det är riktigt att samråd skall få äga rum. Men kan man verkligen tala om samråd när två beslut ändras utan motivering och efter kontakt med statsrådet? Det är väl den springande punkten, och den tyckte jag att statsrådet

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

inte riktigt bemötte. Här ändrades beslutet om Bacha, och här ändrades arvodet för dr Kinch. Det går inte att säga, som statsrådet gör: Skall inte min handsekreterare få upprätta en promemoria och skicka över den för att därmed ge en bättre belysning av ärendet? Detta måste uppfattas som en önskan från statsrådets sida att en ändring sker, ty statsrådet kan väl inte på allvar mena, att handsekreteraren kan agera på egen hand utan statsrådets uppdrag. Det tror jag vi kan vara överens om, ty i annat fall skulle konsekvensen bli att när — såsom skedde för en tid sedan — inbjudningar skickades till tjänstemän inom utrikesdepartementet att delta i en konferens och sekreteraren skulle ta emot svar på inbjudningarna, så skulle man anse att sekreteraren agerade på egen hand. Det har väl ingen någonsin tänkt sig.

Det går alltså inte att säga annat än att sekreteraren handlade på statsrådets uppdrag. Det står också antecknat, statsrådet Lindström, på den handling jag har sett: »Översändes på uppdrag av statsrådet Lindström». Det är alldeles riktigt en blyertsskriven promemoria, men att den översändes på uppdrag av statsrådet Lindström står skrivet, skulle jag tro, med kulspeppenna eller möjligen med bläck. I båda fallen har en ändring av beslutet skett.

Någon principiell natur kan väl knappast tillskrivas ändringarna i fråga om de höga kostnaderna för möblerna. Det är möjligt att statsrådet har talat med generalsekreteraren, men dr Kinch förklarade bestämt att det var efter samtal med statsrådet som höjningen skulle göras. Det var av den anledningen han protesterade och begärde höjningen; han fick ju sig tillsänt förslaget om 20 000 kronor.

Jag har inget intresse av att kritisera statsrådet, men jag har som ledamot av konstitutionsutskottet skyldighet att kritisera då det synes mig nödvändigt att göra det. Jag har i detta fall funnit — jag beklagar det — att statsrådet har

utövat ett inflytande som icke är tillbörligt.

Herr **HANSON, PER OLOF**, (fp):

Herr talman! Jag har nog känslan av att statsrådet Lindström borde vara försiktigare med att ytterligare spåda på mytbildningen i denna fråga. Vad vi diskuterar i dag är ju dechargefrågan och inte någonting annat. Att utskottsminoriteten nu inte drar upp hela NIB-debatten innebär ju inte, att vi så att säga bakvägen går med på att allt är förträffligt och jättebra för övrigt. Sådana slutsatser får man inte dra, allra minst om man råkar vara statsråd. Vidare vill jag erinra om att det stora tumult, som statsrådet talade om, ändå gällde mycket mera, varom bland annat hela raden av följande utredningar vittnar på ett ganska otvetydigt sätt. Att påstå att det endast var bagateller i denna fråga, som togs upp i höstas, är därför en historisk skrivning som har föga med verkligheten att göra.

Sedan kommer jag till frågan om ministerstyret. En sak är om ett statsråd fattar beslut och tar ansvaret för sitt beslut inom sitt kompetensområde. En annan sak är om det börjar förekomma inom departementen författade promemorior, som översänts med en eller annan notanteckning om att statsrådet gärna såge det ena eller det andra. Det kan hända att statsrådet över huvudet taget inte har några kommentarer, men bara det faktum att det skickas över en promemoria, som till sin tendens går i någon annan riktning än ett tidigare av ämbetsverket fattat beslut, är ju litet anmärkningsvärt.

Jag vill erinra om ett speciellt fall, nämligen stipendieärendet. Här har vi ändå en byråchef, som har försäkrat att det meddelades henne, att statsrådet gärna såge att det blev en ändring. Att sedan generalsekreteraren har stått till tjänst med upplysning om att han ändå kommit till en annan uppfattning i ärendet, oberoende av vad som för övrigt

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde
hade hänt, skall jag inte närmare kommentera — jag tycker bara att det ju är näpet att det har råkat bli så.

Sedan kom ett uttalande från statsrådet som verkligen förvånade mig, nämligen att statsrådet väl ändå inte kan vara ansvarig för vad en sekreterare från departementet säger till ett ämbetsverk. Ja, säger ett statsråd någonting sådant, så är det väl ändå att försöka slinka runt hörnet eller att trola bort det väsentliga på ett väl fingerfärdigt sätt. Intar man den hållningen kan jag inte förstå annat än att man öppnar slussarna för fullt för ett alldeles okontrollerbart ministerstyre, och då får nog statsrådet ändå förlåta oss från oppositionen, om vi är litet oroliga för att det förekommer ministerstyre här i landet.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM:**

Herr talman! Det är uppenbart att vi talar förbi varandra.

Jag har inte sagt att jag har uppfattat detta magra utlåtande som någon decharge på hela NIB:s verksamhet och att allt skulle vara »jättebra» i administrativt avseende bara med detta. Men det är ju inte det som konstitutionsutskottet har att granska, utan det är min befattning med ärendena. Jag vill då säga till fru Segerstedt Wiberg att det skulle föra alldeles för långt om vi här skulle börja diskutera detaljer i hur man telefonerar när man tar ett samråd. Det blir ett oerhört teoretiskt hårklyveri, där personer som inte själva är i daglig kontakt med ämbetsverken har svårt att fatta hur det måste gå till i praktiken.

När de bägge senaste talarna uttrycker förvåning över att en handsekreterare kan agera, och när herr Per-Olof Hanson tar stora ord i munnen om vilken misstänksamhet för ministerstyre detta måste väcka hos oppositionen och att det är att »skila runt hörnet» av mig om jag säger, att jag inte kan göras ansvarig för varje samtal som förts mellan tjänstemän, vill jag säga honom

att det inte alls är något kilande runt hörnet.

På den plats, där herr Per-Olof Hanson nu sitter, satt för några år sedan professor Herlitz, som också tillhörde konstitutionsutskottet och var en konstitutionens väktare av rang. Han har ju skrivit lärda verk om offentlig rätt i Norden, läsvärda på allt sätt och kanske värda att erinra om i dag då vi har glädjen att se finska konstitutionsutskottet göra ett studiebesök här i riksdagen. Professor Herlitz har tagit upp frågan om de korrekta relationerna mellan ministrar och ämbetsverk på ett sätt som kan intressera även våra finska gäster, eftersom de har samma utgångspunkter som vi. Finland och Sverige har ju samma system med självständiga, centrala ämbetsverk i motsats till Danmark och Norge, där ämbetsverken är så att säga inbyggda i regeringskansliet.

Jag skall citera vad professor Herlitz säger just i denna sin stora skrift om nordisk offentlig rätt: »För svensk och finländsk rätt är idén om objektivt ansvar för underordnades handlande i princip främmande.» Jag kan gärna ge sidanvisningen också, om herr Per-Olof Hanson skulle vilja bilda sig mera i dessa konstitutionella frågor.

Ja, herr talman, jag är inte inställd på att repetera alla detaljer i handläggningen av detta ärende. Jag vill bara avsluta med att säga, att jag alltjämt bestrider att det har förekommit någon sådan påverkan på ämbetsverket eller något sådant ministerstyre, som inte redan är gillat och praktiserat i andra sammanhang.

Herr **PETTERSSON, GEORG, (s):**

Herr talman! När det gäller frågan om stipendiet, kanske det kan vara skäl att erinra om att i det ärendet har styrelsen för NIB uttalat sig. Styrelsen säger, att den finner att sakliga skäl förelegat för en omprövning av det tidigare avslagsbeslutet och att intet fram-

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

kommit som ger vid handen att generalsekreteraren vägletts av annat än sakliga grunder för sitt beslut. Styrelsen uttalar att handläggningen av ärendet varit tillfredsställande. Härutöver gör den en anmärkning mot en tjänsteman, som jag inte skall återge.

Av det som vi i konstitutionsutskottet fått vetskap om vid granskningen framgår att beskyllningen för ministerstyret i detta fall måste vara en beskyllning som, efter vad jag förstår, vilar på fullkomligt felaktiga grunder. Det verkar som om en del av det, som utskottet har fått ta del av, inte har uppmärksamrats.

I det andra fallet gällde det frågan om ersättning till doktor Kinch för de möbler som han hade kvar i Sverige. Det har ju framgått att man brukar kunna få ersättning även för att här hemma förvara möbler. Det är ju endast om den saken som det har förts något resonemang. Att försöka utläsa att det därvid skulle ha förekommit ministerstyrelse är väl att gå alltför långt i denna fråga.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag nödgas konstatera att båda de ärade talare, som vill föra statsrådets talan, går omkring ärendet.

Jag begärde ordet för att svara statsrådet Lindström. Jag kan inte inse att den undervisning som lämnats mig om telefonerandets konst har med saken att göra. Jag framhöll hela tiden, att jag *icke* utgick från telefonsamtal utan höll mig till vad som har lämnats skriftligt. Vem som helst förstår att telefonsamtal måste kunna få utväxlas, men jag sade att det kan vara svårt att kontrollera när det via telefonsamtal sker en påtryckning som icke bör äga rum. Jag har därför lämnat detta åt sidan, men statsrådet talar fortfarande med mig och undervisar mig om telefonerandets konst. Det tror jag inte behövs. Den kan jag.

Statsrådet gav en upplysning — kan-

ske mest till herr Hanson men även till mig — om att vi borde läsa Herlitz. Uppmaningen gällde även det finska konstitutionsutskottet.

Det är alldeles riktigt att Herlitz har tagit upp detta problem, men för min del nöjde jag mig med att i all enkelhet hänvisa till den definition, som statsminister Tage Erlander gav i höstas. Den tyckte jag var bra, den har jag rättat mig efter och på den bygger jag min kritik.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Med anledning av vad herr Georg Pettersson sade om själva sakfrågan när det gäller fallet Bacha — om det var ett riktigt eller ett mindre bra beslut som fattades — vill jag framhålla att vi ju inte har diskuterat den. Det är frågan om hur man har kommit fram till beslutet, som vi har diskuterat. Den fråga som herr Pettersson tog upp kan vi lämna alldeles åt sidan.

Sedan vill jag säga att jag också har studerat Herlitz i min dar, statsrådet Lindström. Och jag vågar nog säga, att jag starkt tvivlar på att professor Herlitz skulle ha känt sig tilltalad av den tillämpningsövning av professor Herlitz' doktrin på den här punkten som statsrådet försökte sig på. Den är minst sagt tvivelaktig. Ty vad skulle detta innebära i realiteten? Det skulle ju innebära att ett statsråd alltid skulle kunna säga att inget ministerstyre förekommer och att i den vägen ingenting anmärkningsvärt har hänt. Vad som skett är bara att en sekreterare har ringt från departementet och sagt till ett ämbetsverk, att så och så bör ni göra, ty det tycker statsrådet! Alla vet att sekreterarna umgås med statsråden — eller är det inte så?

Det kan därför finnas anledning att vara försiktig med sådana där saker.

Låt mig sedan, herr talman, eftersom jag förmodar att debatten lider mot sitt slut, uttala min tillfredsställelse över

Ang. handläggningen av vissa ärenden inom NIB:s verksamhetsområde

att statsrådet bröt med den praxis som här är så vanlig, nämligen att statsråden inte går in i dechargedebatten. Jag tycker att det är värdefullt när så sker.

Herr UNDEN (s):

Herr talman! Jag begärde ordet innan herr Georg Pettersson yttrade sig, och efter hans anförande skulle jag kunna avstå. Jag vill emellertid ändå fästa uppmärksamheten på några saker.

Först vill jag då säga, att jag sällan läst några anmärkningar som varit så ogrundade som dessa och som i så hög grad vittnat om bristande kännedom om praxis och metoder i det administrativa arbetet på regeringsplanet.

Här kommer en privatperson, som av en eller annan anledning vill söka upp vederbörande departementschef för att han är missnöjd. Sådant händer mycket ofta. I det här fallet tillämpar statsrådet Lindström den mycket lämpliga taktiken att inte ta emot honom, när han vill tala om sina löneförmåner eller vad det kan vara. Det är inte trevligt för en departementschef att sitta och diskutera med en besökande dennes personliga angelägenheter. Jag har därför mångfaldiga gånger hänvisat besökare till min sekreterare. Sekreteraren lyssnar och får väl reda på de omständigheter som besökaren velat framföra. Sekreteraren gör anteckningar. Det är fullt i sin ordning. Så bör det ske. När dessa anteckningar är gjorda sker ingenting annat än att de skickas över för information till vederbörande verk. Ingenting kan vara mer korrekt än just ett sådant förfarande. Nu försöker de hänge kritikerna från konstitutionsutskottet att i litet insinuanta ordalag ge sken av att det har förekommit något mer än vad som har sagts och att statsrådet nog inte har farit med sanningen. Jag får säga att jag sällan har hört sådana oförsynta beskyllningar, fastän i något beslöjad form, som vi har hört här i dag, särskilt av herr Hanson. Herr Hanson framställde det så att den besökande inte fick tag

i statsrådet och att han då sökte upp sekreteraren. Det förhöll sig ju på det sättet att statsrådet hade vägrat ta emot honom. Här är det ju inte fråga om samråd. Det har inte varit något samråd mellan statsrådet och NIB, utan vad som har skett är att det har givits besked om vad som har förekommit vid besöket hos statsrådet.

Nu säger fru Segerstedt Wiberg att det är ytterst märkligt att man ändrat ett beslut efter ett besök. Men har inte den besökande haft något att säga till sekreteraren? Han har väl haft tillfälle att framföra några synpunkter eller några nya fakta som kan påverka ärendets sakliga behandling i en annan riktning.

Till slut ett ord om den statsrättsliga teorien. När herr Hanson vill ge statsrådet Lindström ansvaret för att hennes sekreterare säger något i ett privatamtal med en annan person, tycker jag att det ändå är en väl stark forcering av vad professor Herlitz förkastar såsom utgörande den objektiva linjen i teorien om ansvaret, det ansvar som en norsk statsrättsteoretiker uttryckt så att man i Norge har en objektiv ansvarslinje som går ut på att om något galet skett inom ett område av förvaltningen, bär statsrådet ansvaret. Men nog är det som Herlitz själv säger främmande för svensk statsrätt att en departementschef skulle komma i gluggen därför att hans sekreterare har uttalat en eller annan mening till en annan person. Jag kan inte tänka mig något mera främmande för svensk statsrätt än detta herr Hansons yttrande.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag tror att här föreligger ett misstag. Herr Undén sade att vi insinuerar. Jag insinuerar inte. Jag påstår! Jag hävdar med bestämdhet att här har skett ett inflytande som icke borde ha ägt rum. Jag har hela tiden hållit mig till det skriftliga materialet, men jag vill med anledning av det sista

Ang. tidpunkten för publicerandet av i Svensk författningssamling intagna författningar

påpekandet om att beslutet har ändrats, att nya fakta har kommit till, säga att om det telefonsamtal som ägde rum mellan statsrådets sekreterare och byråchefen på NIB står uppgift mot uppgift. Det finns en tredje part som också är berörd här och som man inte bör glömma att också ta hänsyn till. Det är klart att samråd skall få äga rum, men vad jag påstår är att det icke varit fråga om detta. Det har varit fråga om påtryckning, i det en handsekreterare inte kan anses uppträda på egen hand. Handsekreteraren skickade till verket uppgifter som han insamlat och som ledde till ändrade beslut. Handsekreteraren måste handla på statsrådets ansvar, men när sedan beslutet fattades, med ändring av ett tidigare beslut, blir det inte statsrådet som får ansvaret för det beslutet. Det blir styrelsen.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag fäste mig vid att när herr Undén försökte utveckla sin tankegång här framhöll han det orimliga i att göra ett statsråd ansvarigt för en sekreterares privatsamtal. Jag får ju säga att om man uppställer den kvalifikationen att det skall röra sig om ett privatsamtal, då ger jag självfallet herr Undén alldeles rätt. Men det är väl ändå en principfråga, herr Undén, om det kan kallas för ett privatsamtal om statsrådet Lindströms handsekreterare tar telefonluren och ringer upp ett ämbetsverk, ber att få tala med generalsekreteraren och tillkännager en åsikt i en bestämd fråga. Det kan vara ett privat samtal, men det är sannerligen inget privatsamtal. Jag har en — jag vill säga det — rätt obehaglig känsla av att man inom den nuvarande regeringen av skäl som kanske beror på ett långt maktinnehav inte äger riktig känsla för att det kan vara en ömtålig sak att komma med även rätt modesta och försiktiga påpekanden om hur äm-

betsverk och underordnade myndigheter bör handla.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara konstatera att vad de bägge talarna här har försökt få kammaren att tro är att besluten har »ändrats» sedan vederbörande i bägge fallen varit i kontakt med mig och att de ändrats efter påtryckningar i någon form av samråd med mig. Det är detta jag bestrider. Jag tillät mig i mitt första anförande att säga — fast det gick man helt förbi — att de blyertsanteckningar som min sekreterare på sedvanligt sätt skickade över med uppgifter om det som förekommit vid en uppvaktning kom NIB till handa dagen efter det ändrade beslutet. Detta framgår av de fotostatkopior som fru Segerstedt Wiberg vill falla tillbaka på. Jag vill gärna gå med på att vi inte diskuterar telefonsamtal mera. Det var fakta jag ville betona, och för mig är denna debatt nu utagerad.

Ang. tidpunkten för publicerandet av i Svensk författningssamling intagna författningar

Enligt en vid III avgiven reservation hade herr *Braconier*, med instämmande av herrar *Hübinette* och *Hedin*, ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den lydelse, reservationen visade.

Reservanterna hade velat för riksdagen tillkännagiva sin uppfattning angående angelägenheten av att i Svensk författningssamling införd författning utkomme från trycket å sådan tid, att den kunde vara vederbörande myndigheter till handa innan författningen trädde i kraft.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Den här frågan har, tack vare ofta återkommande erinring-

ar från konstitutionsutskottet, efter hand reducerats. Det framgår ju också av konstitutionsutskottets memorial att vid den undersökning som företagits endast 18 författningar av de 699 som utfärdats under 1963 har utkommit av trycket först efter ikraftträdandet. Nu redovisar utskottets majoritet också att 176 författningar utkommit från trycket fyra veckor eller mer före deras ikraftträdande. Vill man därigenom etablera någon form av clearing, förefaller det mig högst betänkligt.

Jag har anmält en skiljaktig mening mot utskottets majoritet. Det har jag gjort därför att jag anser att det är synnerligen angeläget att alla författningar utkommer från trycket på sådan tid att vederbörande får dem innan de träder i kraft. Detta har ju dessutom fastställts i en kungörelse av den 4 januari 1928, 4 § för att vara nog.

Nu är det väl bara att hoppas att dessa successiva förbättringar fortsätter, så att vi till sist har den ordning som förskrivs i nämnda författning.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Det här är ett ärende som konstitutionsutskottet haft till granskning under de senaste åren, och senast 1963 gjordes ett påpekande. Sedan dess har det skett en avsevärd förbättring. Det är ju bara ett fåtal författningar som inte kunnat komma ut innan de trätt i kraft, och många av dem gäller statsbidrag, där utbetalningen i tiden ligger senare än den dag författningen utkommit. Utskottsmajoriteten har ansett att det inte finns anledning att hålla på och peka på sådana saker år efter år när man kan iakta att påpekandena givit resultat.

Ang. utnämning av borgmästare
i Kalmar

I en vid IV avgiven reservation hade herr *Sveningsson*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Ha-*

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar
rald Petterson, Hübinette, von Friesen, Magnusson i Tumbult och *Hamrin* i Jönköping, ansett, att utskottets yttrande i förevarande del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Reservanterna hade funnit sig böra för riksdagen tillkännagiva viss uppfattning i anledning av Kungl. Maj:ts utnämning i konselj den 30 december 1963 av borgmästare i Kalmar.

Herr **SVENINGSSON** (h):

Herr talman! Även om vi när det gäller dechargegranskningen har rätt att till granskning ta upp också utnämningens ärenden, hör dessa ärenden inte till de mest intressanta.

Att göra anmärkning i någon form i ett utnämningens ärende utan att komma in på personliga kvalifikationer, som vanligen inte brukar bedömas här i riksdagen, är inte så lätt, nej, det är nära nog omöjligt. Och nog skulle det vara önskvärt att dessa utnämningar kunde ske på ett sådant sätt och efter sådana principer att anmärkning inte behövde ifrågakomma.

När det gäller den utnämning av borgmästare i Kalmar som skedde i konselj den 30 december 1963 förekom sådana omständigheter att vi, som är reservanter under denna punkt, inte har kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på denna utnämning. Här föreligger enligt min mening vad som kan kallas för ett politiskt maktövergrepp. När ansökningstiden till denna tjänst utgick fanns det 14 sökande till tjänsten, bland dessa en del med mycket höga kvalifikationer.

Jag känner personligen inte någon av de sökande till denna befattning. De uppgifter vi fått i utskottet omtalar att den till tjänsten utnämnde har varit landstingsman sedan 1951 och landstingets vice ordförande från 1959. Detta betraktar jag helt naturligt inte som något negativt när det gäller meriter för en borgmästartjänst, men detta förhållande och en del annat talar också

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar

om politiska meriter som inte borde vara avgörande i ett sådant här fall.

Nog är det alltid mycket betänkligt när det sker politiska utnämningar, men det är ännu mycket mera betänkligt när sådant gäller en domstolstjänst. Kungl. Maj:t utnämnde den som uppförts i första förslagsrummet av stadsfullmäktige i Kalmar, och det torde inte vara för mycket sagt, om man här hävdar den uppfattningen att bakom stadsfullmäktiges förslag låg en politisk bedömning. Vad som talar för den uppfattningen är av allt att döma att det bara var ledamöter från *ett* parti som stod bakom förslaget när det gällde den i första förslagsrummet uppförde. Röstsiffrorna talar för att det var på det sättet.

Vad som här är det anmärkningsvärda och som på ett särskilt sätt bör uppmärksammas är för det första det förhållandet att i hovrättens yttrande om de sökande blev den, som blev utnämnd till borgmästare, inte uppförd på förslag. För det andra gjorde hovrätten utöver sitt förslag också det uttalandet, att tre av de sökande, däribland den till tjänsten utnämnde, inte borde komma i fråga till tjänsten. Ett sådant uttalande av en hovrätt har såvitt mig är bekant inte förekommit i något liknande sammanhang. Enligt vår mening borde detta uttalande ha vägt mycket tyngre än stadsfullmäktiges bedömning. Hovrätten stod också fullständigt enig bakom sitt förslag och sitt uttalande. Att underkänna hovrättens sakkunskap i detta fall torde inte vara möjligt.

Den motivering som hovrätten hade för sitt ställningstagande var att hovrätten fann det angeläget att vid uppgörandet av förslagen avgörande betydelse icke tillmättes tjänstgöringstidens längd utan i stället meriter i fråga om ådagalagd och förvärvad skicklighet. Man uttalade att av den blivande innehavaren av borgmästarämbetet borde krävas grundlig domarutbildning samt allsidig och väl vitsordad domarerfarenhet, förvärvad genom tjänstgöring i oli-

ka instanser eller vid större underrätter liksom att en beaktansvärd merit borde vara praktiska erfarenheter från annan offentlig verksamhet, som har konkret anknytning till domstolsarbetet.

Alla kan säkert utgå från — illa skulle det vara annars — att hovrättens uttalande är objektivt och riktigt och grundat på bestämmelserna i grundlagen om att förtjänst och skicklighet för uppgiften skall vara avgörande.

Vidare yttrade hovrätten, vilket bör särskilt uppmärksammas, att bortsett från angelägenheten av en tillfredsställande rättsvård m. m. borde av de sökande, som hade den längsta tjänstgöringstiden, den som utnämndes inte ha kommit i fråga.

Utskottet frambåller i sitt utlåtande att det, sedan förslagsrätten överfördes till stadsfullmäktige, aldrig inträffat att den av stadsfullmäktige i första förslagsrummet uppförde icke blivit utnämnd. Häremot borde ha vägts det av mig redan berörda uttalandet av hovrätten om att den som blev utnämnd inte hade sådana kvalifikationer att han borde ha kommit i fråga till tjänsten. Ett sådant uttalande är ju också, som jag redan har påpekat, något som aldrig tidigare har förekommit.

Att hovrätt skall avge yttrande vid val av borgmästare är en ordning som tillkom år 1945 efter förslag i processberedningens betänkande år 1944. I samband därmed, år 1945, uttalade chefen för justitiedepartementet, att förslaget om hovrättsyttrande syntes ägnat att tillgodose önskemålet om bättre garantier för en tillfredsställande rekrytering av ifrågavarande tjänster.

Vad som hände i Kalmar var att en socialdemokratisk majoritet i gott samarbete med en socialdemokratisk justitieminister tillsatte en partitrogen borgmästare med kvalifikationer, som av hovrätten inte kunde godtagas. Detta är något som dess bättre när det gäller våra domartjänster hittills varit sällsynt. Därför måste en händelse av detta slag, när den inträffar, betraktas som

ett så mycket mer allvarligt politiskt övertramp.

Vår uppfattning om tillsättningen av denna borgmästartjänst och de verkliga sammanhangen vid denna utnämning har vi inte kunnat underlåta att i denna form ge till känna.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Det ärende som nu är under behandling har tilldragit sig stort allmänt intresse. Helt naturligt har detta varit fallet i särskilt hög grad i min hemstad Kalmar, vars borgmästartjänst det gäller.

Borgmästarval har hemma i Kalmar inte varit någon vanlig företeelse. Första gången var för 30 år sedan. Då gällde alltjämt bestämmelsen att stadens samtliga röstberättigade hade rätt att delta i valet, medan valet 1963 enligt nu gällande bestämmelser förrättades av stadsfullmäktige. Båda gångerna har Kungl. Maj:t haft att bland de tre behöriga sökande, som erhållit de flesta rösterna, slutligen utnämna innehavaren av tjänsten.

Båda dessa former av val har varit stötande, då de inneburit risk för politisering av domartjänst. Trots motiveringen för tidigare och nuvarande ordning — städernas huvudmannaskap för rådhusrätterna — har denna framstått som otillfredsställande. Det är angeläget att få en ändring till stånd, så att domartjänst i stad i framtiden kommer att tillsättas på samma sätt som härads- hövdingetjänst — utan inblandning av kommunala politiker.

Det är därför med tillfredsställelse man konstaterar att så äntligen kommer att ske fr. o. m. årsskiftet, om den av Kungl. Maj:t nyligen avlämnade propositionen nr 156 angående huvudmannaskapet för rådhusrätterna m. m., vari föreslås rådhusrätternas förstatligande, kommer att vinna riksdagens bifall.

I denna proposition föreslås bl. a. att 1949 års lag om val av borgmästare och rådmän upphäves i sin helhet vid ut-

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar gången av år 1964 och att det bör beaktas att det, om tjänst i rådhusrätt blir ledig dessförinnan, kan vara särskild anledning att meddela uppskov med återbesättandet med hänsyn till det förestående förstatligandet.

Det är att beklaga att denna proposition ej framlades i fjol eller att man vid tillsättande av tjänsten som borgmästare i Kalmar ej tog hänsyn till rådhusrättens förestående förstatligande. I så fall hade vad som nu skett där aldrig behövt inträffa.

Min avsikt är inte att här ingå på några detaljer, ehuru jag av naturliga skäl varit i tillfälle att följa detta ärende under alla dess skeden. Jag vill endast framhålla att vad som förvånat och uppriort många är att hänsyn vid tillsättandet av en domartjänst här icke tagits till en enig hovrätts bestämt uttalade mening, utan politisk bedömning har fått bli avgörande.

Resultatet har blivit att den, som av den juridiska sakkunskapen ansetts för tjänsten mest kvalificerad — en högt meriterad man som av justitieombudsmannen erhållit de ampleste lovord och som av regeringen utsetts till ledamot av juristkommissionen i Wennerströmfallet och därvid av landets statsminister upprepade gånger betecknats som en av rikets skickligaste domare — på ett för den allmänna rättskänslan kränkande sätt blivit förbigången.

Herr talman! Under återopande av det anförda vill jag meddela min fulla anslutning till den av minoriteten inom konstitutionsutskottet deklarerade uppfattningen.

Herr PETERSSON, GEORG, (s):

Herr talman! Jag delar helt herr Schöotts uppfattning om önskvärdheten av att få en ny ordning när det gäller tillsättandet av domartjänster. Men vid den tillsättning av borgmästartjänsten i Kalmar som skedde under 1963 fanns inte den ordning som vi önskar skall komma till stånd, utan då hade man att följa den lag som gäller för tillsät-

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar

tandet av borgmästartjänster. Skulle vi följa det resonemang, som här har förts av herr Sveningsson och herr Schött, skulle det ha kunnat innebära att vederbörande statsråd fått sätta sig över vad som faktiskt gällt. Vi bör komma ihåg att när den allmänna rådstugan togs bort och stadsfullmäktige i stället blev den institution som hade att avge förslag i det avseende det här gäller, yttrades det att man vid förslaget också borde fästa mycket stort avseende vid om vederbörande kände till den bygd där han skulle verka som borgmästare. Det är alltså en av de grunder som det bör tas hänsyn till. När det nu här säges att det varit fråga om en politisk bedömning, får man väl i så fall anmärka på stadsfullmäktige i Kalmar, och deras beslut har vi inte att granska här i riksdagen.

Av de handlingar jag fått framgår att stadsfullmäktige i Kalmar har i första förslagsrummet med 23 röster uppfört den som utsetts till borgmästare. Den i det andra förslagsrummet uppförde fick 16 röster. Den som utsetts har varit rådmän i Kalmar sedan 1942. Han fyller alltså det krav, som mycket starkt underströks av riksdagen när vi fick den lag som nu gäller. Det hade, som jag sade, varit litet underligt om departementschefen skulle ha satt sig över den lag som nu gäller. Herr Sveningsson och herr Schött utgår ifrån den lag som vi vet skall komma, men den kan man ju inte leva efter förrän den trätt i kraft, och till dess gäller den lag vi nu har. Det är den som legat bakom det beslut som nu har fattats.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Från konstitutionsutskottet känner vi till herr Petterssons sätt att argumentera. Om vi gör gällande att det här finns anledning till någon form av anmärkning, ligger alltid ansvaret enligt herr Petterssons uppfattning på en annan instans, och i det här fallet gäller det stadsfullmäktige i

Kalmar. Vi skulle möjligen kunna anmärka på dem, men detta har vi — som herr Pettersson också sade — ingen rätt att ta ställning till inom konstitutionsutskottet.

Jag vill emellertid för min del inte alls godta det uttalandet att statsrådet skulle ha brutit mot gällande lagstiftning, om statsrådet i stället för att följa stadsfullmäktiges förslag hade följt det förslag som hovrätten lade fram. Statsrådet hade här alltså full rätt att godta hovrättens förslag, och hade statsrådet gjort det hade det inte funnits anledning till någon anmärkning.

Jag tycker nog att det förhållande som herr Schött här framhöll, att hans excellens herr statsministern gjort mycket förnämliga uttalanden om en av de medsökande, som uppfördes i första förslagsrummet av minoriteten, med anledning av att denne är ledamot av den s. k. juristkommissionen i Wennerströmfallet, bör beaktas. Jag tror att statsministern senast den 1 maj sade att de jurister som utsetts i denna kommission hör till kretsen av landets allra främsta domstolsjurister.

Jag vill också vid detta tillfälle ha sagt att det väl inte är möjligt att här underkänna hovrättens kvalifikationer för att yttra sig på ett sakligt sätt i denna fråga, och det har inte heller herr Pettersson försökt att göra.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Georg Pettersson vände sig emot att man talade om politiska aspekter i detta sammanhang. Han menade att det inte var fråga om politiska skäl utan om sakliga. Jag skall gå med på det resonemanget. Man behöver inte lägga politiska synpunkter på denna fråga, men dock kvarstår att vi 1953 fick en ny kommunallag som avbröt förbindelserna mellan städernas förvaltning och rådhusrätterna. Till detta kommer att rådhusrätterna skulle förstatligas och inordnas i en enhetlig organisation. Det är dessa två punkter

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar

som hovrätten pekar på. Den säger att man måste tänka sig att det blir en rådhusrätt i Kalmar som kommer att bilda kärnan i en väsentligt större domkrets än för närvarande och att man därför måste utnämna en person som har en allsidig och väl vitsordad domarerfarenhet och att då praktiska erfarenheter från annan offentlig verksamhet med anknytning till domstolsarbetet väger tungt. Hovrätten kom genom detta resonemang fram till att för uppdraget underkänna bl. a. den sedermera utnämnde.

Herr Pettersson säger att vi inte bör ta hänsyn till den proposition som har lagts fram sedan utnämningen skedde. Nu brukar man ju ta hänsyn till pågående utredningar och till vad man vet skall komma. Det har också, herr Pettersson, förekommit att man har frångått magistrats och stadsfullmäktiges förslag. Det har hänt i Göteborg att till rådmän förordnats en person som icke hade fått magistratens och stadsfullmäktiges förord. Efter överklagande fick han ett vikariatsförordnande som rådmän. Det är alltså ganska starka skäl som talar för att man icke borde ha företagit den utnämning som nu har skett. Det må så vara att man som herr Pettersson reagerar emot att det förs in politiska synpunkter, men man kommer dock inte bort ifrån att utnämningen var märkvärdig och felaktig.

Herr **PETTERSSON, GEORG, (s)**:

Herr talman! Jag får kanske upplysa fru Segerstedt Wiberg om att det var medreservanten herr Sveningsson som talade om ett politiskt maktövertag, vilket jag har svårt att förstå att det har varit från departementschefens sida. Det skulle i så fall gälla vad som har hänt i stadsfullmäktige i Kalmar, men det har vi inte att diskutera här. Frågan är om departementschefen handlat rätt eller orätt vid denna utnämning. Jag vill på nytt erinra om att Svea

hovrätt när lagen tillkom uttalade att det låg i sakens natur att hänsyn måste tagas även till administrativa meriter och särskild förtrogenhet med förhållandena i den ifrågavarande staden. Det var detta departementschefen hade att utgå ifrån när den som stod i första förslagsrummet i stadsfullmäktige hade fått 23 röster och den som stod i andra förslagsrummet 16. Den som uppfördes i första förslagsrummet var rådmän i staden sedan år 1942. Det skulle därför ha varit underligt om departementschefen handlat annorlunda.

Vad beträffar de två personernas juridiska meriter anser jag att vi här icke behöver diskutera om den ene eller den andre är mest skickad. Vad vi har att ta hänsyn till är att den som har blivit vald har av hovrätten förklarats behörig till tjänsten och har fått stadsfullmäktiges förord. Det innebär väl att departementschefen har handlat som han borde handla i detta stycke.

Herr **SCHÖTT (h)**:

Herr talman! Här talas så mycket om Kalmar stadsfullmäktiges beslut. Även om detta inte skall här närmare diskuteras, kan det vara av intresse att veta att den som blivit utnämnd endast fått röster från det egna partiet, icke någon annan röst. Det förslag som framlades från annat håll och som upptog tre kandidater tog ingen politisk hänsyn ty det upptog — det vill jag ha nämnt — som andra namn en känd socialdemokrat från ett grannlän.

Åtskilliga i Kalmar ansåg att vad man borde ta hänsyn till var vem hovrätten hade förordat. Det riktigaste hade varit att helt enkelt överlämna hovrättens förslag till Kungl. Maj:t. Jag tycker att det är direkt felaktigt att så starkt understryka att det viktigaste är att vederbörande känner till den stad det gäller. Kunskap om staden är visserligen värdefull, och ingen kunde därvid konkurrera med den som har bott där i 20 år, men för en domartjänst är det absolut icke det avgörande.

Ang. utnämning av borgmästare i Kalmar

Jag vill sammanfattningsvis säga lik-som herr Sveningsson att det måste ha varit riktigare att ta hänsyn till hovrät-tens yttrande i denna sak och mindre till en politisk bedömning.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Bara några ord till herr Pettersson. Jag hörde också att herr Sveningsson talade om politiskt makt-övergrepp, men jag sade att även om man accepterar herr Petterssons reso-nemang, hindrar det inte att utnäm-ningen kan vara felaktig.

Herr Pettersson var indignerad och sade att det skulle varit upprörande om departementschefen frångått stads-fullmäktiges förslag. Jag vet inte om det skulle varit så upprörande. Det var inte mer upprörande än att hovrätten ansåg att statsrådet borde göra det. Jag har inget intryck av att hovrätter brukar komma med upprörande förslag. Hovrätten sade att den stadsfullmäkti-ge utsett inte var lämplig och inte hade erforderliga kvalifikationer. Det tycker jag inte tyder på att hovrätten befun-nit sig i någon upprörd sinnesstäm-ning. Man har vägt de olika sökandena och kommit till att den sökande var olämplig. Hovrätten ansåg att man skulle ta hänsyn till den proposition som kommer och den ändring som skedde 1953. Mer upprörande var det inte, herr Pettersson, så jag tror vi kan ta det lugnt.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Pettersson inte vill diskutera de juridiska kvalifikationer. Han vill inte i denna fråga göra någon bedömning av hovrättens ställningstagande. Om det var så som herr Pettersson har framhållit, att stadsfullmäktige i Kalmar gjorde ett politiskt maktövergrepp, då tycker jag att justitieministern inför denna utnämning borde bedömt den saken. Det var i så fall säkert inte obe-kant för justitieministern.

Jag tycker också för min del att detta att väl känna den bygd där en borg-mästare skall verka väger mycket lätt i förhållande till de rent juridiska kva-lifikationerna.

Herr PETTERSSON, GEORG, (s):

Herr talman! Det var väl lite för mycket sagt att hovrätten skulle ha ut-talat sig så om Hellroth att han var olämplig, det är väl en bedömning som fru Segerstedt Wiberg får stå för själv, och jag tror hon gör bäst i att ta till-baka detta. Vad hovrätten gjorde var att den inte upptog honom bland de tre som borde komma i förslagsrum.

Till herr Schött vill jag säga att om det var 23 socialdemokrater i Kalmar stadsfullmäktige som uttalade sig för att sätta upp rådmann Hellroth på första förslagsrummet, så hade de väl alla valts till stadsfullmäktige på samma grunder som de andra. Jag kan inte tänka mig att herr Schött skulle kunna här påstå att de röster som avgivits av socialdemokraterna skulle vara mindre värda än de andra rösterna, och att de 23 skulle ha sämre omdöme i dessa ting än de 16 som röstade på en annan. Det är väl ett betyg åt stads-fullmäktige i Kalmar som herr Schött också får vara tämligen ensam om.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Det är mycket möjligt att jag uttryckte mig slarvigt. Jag ber om ursäkt i så fall. För att det inte skall bli något misstag vill jag ur ut-skottets memorial läsa upp, »att av de sökande som har de längsta tjänsteme-riterna bör Ernberg, Carlbom och Hell-roth icke ifrågakomma till det lediga borgmästarämbetet».

Hovrätten avrådde alltså direkt.

Sedan vill jag bara tillägga, herr Pet-tersson, att det i andra sammanhang förekommit ganska många gånger att Kungl. Maj:t har frångått de lokala för-slagen och utnämnt andra som Kungl. Maj:t funnit mer lämpliga.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Givetvis är varje röst i stadsfullmäktige lika mycket värd varifrån den än kommer. Vad jag velat framhålla är att vederbörandes partikamrater tydligen här känt partisolidaritets och av den anledningen stött hans kandidatur. Det slutliga avgörandet i detta ärende väckte ytterligt stor förvåning i Kalmar, även bland många av herr Petterssons meningsfränder. Man hade väntat sig något annat av Kungl. Maj:t.

Ang. tillstånd att förevisa filmen »491»

Enligt en vid VI avgiven reservation hade herr *Hamrin* i Jönköping, med instämmande av herrar *Sveningsson*, *Magnusson* i Tumhult och *Hedin*, ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den lydelse, reservationen visade.

Reservanterna hade ansett sig böra för riksdagen tillkännagiva sin uppfattning angående av chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet *Edenman*, gjord hemställan till Kungl. Maj:t att, med vissa beskrifningar, godkänna filmen »491» för offentlig visning för vuxna.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Även om dechargedebatten tagit lång tid den här gången med många inlägg, har vi nu kommit fram till sista punkten och kan därefter övergå till övriga ärenden på dagens föredragningslista och börja fatta beslut.

Konstitutionsutskottet har till behandling tagit upp frågan huruvida regeringen handlat riktigt när den beslutat upphäva filmcensurens beslut att förbjuda filmen »491». Det beslut statsbiografbyrå fattade var grundat på den uppfattningen att filmen ansågs farlig för svenska folkets mentala hygien. För att vara på den säkra sidan tillkallade biografbyrån vid sin behandling två

Ang. tillstånd att förevisa filmen »491» erfarna läkare, en överläkare och en psykiatriker, biografbyråns expert, och dessa tillstyrkte också enigt den uppfattningen, att filmen borde förbjudas i sin helhet. När statsbiografbyrå beslutade förbjuda filmen för offentlig visning ansågs inte bara att den var förråande och skadligt upphetsande enligt de bestämmelser efter vilka en film kan förbjudas, utan biografbyråns motivering till detta förbud var även att visningen av filmen uppenbarligen skulle strida mot allmän lag 18 kap 13 §. strafflagen som talar om tukt- och sedlighets-sårande handling. Löftet som gavs från producentsidan att ingen under 18 år skulle få se filmen talar också om att filmen inte borde ha frigivits.

Det väckte förvåning i vida kretsar att regeringen gick in för att ändra det beslut som statsbiografbyrå fattat. Vi reservanter menar att regeringen borde ha följt den uppfattning statsbiografbyrå hade och i stället för att något göra om filmen genom att klippa bort ett par bitar och på något avsnitt ta bort ljudet skulle ha sagt att denna film ingenting är att visa för allmänheten. Konstitutionsutskottets ledamöter har varit i tillfälle att se denna film i obeskuret skick, och utan att göra anspråk på att vara sakkunnig på film eller att förstå vilka psykologiska verkningar filmen kan leda till vill jag ändå hävda den uppfattningen att en sådan film skapar inget bättre tillstånd på det område av samhällslivet den sysslar med. Den påverkar inte den ungdom som sparat ur till att bli bättre individer utan bidrar i stället till att ännu fler tappar bort alla normer i samvaron människorna emellan. En del har talat om konst i samband med filmen men i den mån detta skall kallas för en konstnärlig produktion så bör man nog vädja till högre makter om att vi blir bevarade och sparade för konstnärliga värden av detta slag.

Om filmkonstnärerna själva känner någon njutning inför denna films konstnärliga utformning må vara deras en-

Ang. tillstånd att förevisa filmen »491»

sak, och man unnar dem gärna denna njutning. Jag skall inte använda eller ytra de grova uttryck och hårda omdömen som den kände chefredaktören för tidningen Aftonbladet har använt om filmen »491» i sin tidning. Jag tycker inte att sådana uttryck passar i riksdagens protokoll, men vad man kan citera av hans uttalande är att han karakteriserade filmen som undermålig och en spekuliation under konstnärlighetens täckmantel. Det måste väl vara riktigt att otäcka saker inte blir mindre otäcka och mindre farliga därför att de döljes under en konstnärlig behandling och täckmantel. Att på det sätt som förekommer i denna film rota i mänsklighetens träskmarker tjänar inte något syfte att skapa bättre människor och ett i allmänhet bättre tillstånd för människorna. Det finns de som menar att filmen skildrar verkligheten, men dess bättre skildrar filmen i vissa fall en ovanlig verklighet och måste betraktas som en långt gående förolämpning mot ungdomen. Den största verklighet som filmen avslöjar är säkert ett ekonomiskt och materiellt intresse hos dem som har ansvaret för dess tillkomst. Att bakom filmen skulle ligga några ideella, vackrare och bättre känslor och intressen kan jag inte övertygas om. Det omdöme jag anser vara mest riktigt är att filmen varit och är en spekuliation i våldshandlingar, förvriden sexualitet och brutalitet. Filmen är utan överdrift en provkarta på olika slag av råheter, oberoende av vad som avsetts med densamma. Språkets grovhet och råhet, har det sagts, har överträffat allt tidigare, vilket säkert är riktigt, och det finns många som undrar vad innehållet skall bli i nästa film som regeringen får till klippning.

Regeringen har många både angenäma och mindre angenäma uppgifter. Till den minst angenäma tror jag hör att sitta med saxen och klippa film av denna typ och jag undrar inte på om man med all kraft försöker komma ifrån den uppgiften.

Jag har mycket svårt att förstå att denna film skulle ha ett budskap eller förmåga att väcka dem i samhället som behöver väckas. Är det någon som tror att regering och riksdag kommer att väckas av denna film och av den orsaken kommer att utträtta mera för vilsekommen ungdom och få bort farliga individer i ungdoms- och uppfostringsarbetet? Det är regeringen och riksdagen som ofrånkomligen har ansvaret även på detta samhällsavsnitt. Det går inte att komma ifrån det ansvaret. Säkert finns det anledning att hävda den uppfattning som jag redan framhållit, att filmen inte tillkommit i någon god avsikt men om den ändå skulle vilja vara en väckelse och syfta till att skapa bättre tillstånd i samhället, så måste det ändå vara så att filmen visar ovanliga förhållanden och inte sådant som är karakteristiskt för ungdom och ungdomsvård.

Filmen är en skandal och en förolämpning mot ungdom och ungdomsvård, samtidigt som den ekonomiskt vill profitera på de ungas biointresse. Filmen är ett bevis för hur ett samhällsont kan utnyttjas när sensation skall skapas och när ett samhällsont skall användas materiellt. Här finns det de som menar och tyvärr hävdar att någon censur inte skall förekomma. Det skall i stället råda fullständig frihet på alla områden. Men nog måste det finnas regler och bestämmelser för människors samvaro med varandra. Här förekommer på olika områden ett visst skydd för oss alla. Den fullständiga frihetens samhälle kan aldrig genomföras ty det skulle samtidigt bli laglöshetens hemska samhälle.

Filmen är ett massmedium som, liksom så mycket annat, inte kan släppas lös med vilka friheter som helst. Filmen »491» leder enligt vår mening till en förråande anda som ofta utan styrka krafter förekommer i umgänget människorna emellan. Den är en fara för en sund utveckling och borde även av regeringen ha förbjudits. Här kan fram-

hållas att i vårt grannland Norge förbud har utfärdats mot att visa filmen i fråga.

Genom sitt beslut att släppa lös filmen »491» för visning för allmänheten och således för ungdom över 15 år tog regeringen på sig ett stort ansvar. Regeringen hade gjort en stor tjänst om den i sitt beslut hade följt statens biografbyrå och förbjudit denna ytterst tvivelaktiga film. Nu kan det lätt bli skadeverkningar, men någon skada hade inte uppstått om regeringen vidhållit det förbud biografbyrån utfärdade. Vi reserverar oss under denna form, utan användande av § 107 regeringsformen, velat framföra denna vår anmärkning.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Om vi vid denna dechargede-batt skulle ge oss på att diskutera alla de aspekter på filmen »491», som herr Sveningsson i egenskap av reservant har fört fram, tror jag vi skulle få sitta här i timtal. Sedan filmen kom upp på dagordningen har den diskuterats i tidningar och radio och man och man emellan och över huvud taget överallt, där det diskuteras. Man har därvid fört fram olika meningar. Jag tvivlar inte alls på att herr Sveningsson hyser den uppfattning, som han nu förfäktat, men han är kolossalt ensidig i sin argumentering och i motiveringen till den reservation, som han hänvisar till.

Vad som framför allt är viktigt i denna fråga är, att vi här är inne på någonting, som är av oskattbart värde i det demokratiska samhället, nämligen yttrandefriheten. Då det gäller skrifter, tidningar, teater och radio, har man ju möjlighet att i efterhand anmärka på, att vederbörande har utnyttjat tryckfriheten på ett felaktigt sätt, men för filmen finns det en särskild censurbyrå, som gör ingripande, innan filmen visas. När filmbyrån har fattat sitt beslut, finns det möjlighet att överklaga hos Kungl. Maj:t, och det var vad som

Ang. tillstånd att förevisa filmen »491» skedde i det här fallet. Man må ha vilken uppfattning man vill om filmen som sådan, men Kungl. Maj:t hade ju att verkställa granskningen, när anmälan kommit in mot filmen. Därvid skulle Kungl. Maj:t, som det sägs i tryckfrihetsförordningen, fästa sin uppmärksamhet mera på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, mera på syftet än på framställnings-sättet, samt i tvivelsmål hellre fria än fälla. Det betyder, att Kungl. Maj:t vid sitt ställningstagande till frågor om censur för vuxna människor, skall iaktta försiktighet. Detta bör framför allt ske, när det gäller debatten kring ett samhällsproblem som vederbörande filmproducent anser vara aktuellt.

Det är således många synpunkter, som kan läggas på den här frågan, och uppfattningarna går isär. Utskottet har också i detta sammanhang velat erinra om, att statsrådet Edenman i andra kammaren nyligen har sagt, att han har för avsikt att vid lämpligt tillfälle låta företa en översyn av filmcensuren och dess organisation. Med hänsyn till det sagda anser utskottet, att det inte nu kan framföras någon anmärkning.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag kan dela herr Dahls uppfattning att den här frågan skulle kunna diskuteras mycket länge, men med hänsyn till att dechargede-batten redan har pågått lång tid skall jag inte förlänga den nämnvärt.

Jag vill bara vända mig mot det uttalande som herr Dahl har gjort, att min uppfattning om denna film är så ensidig. Om detta är riktigt tror jag ändå att det är många som delar denna ensidiga uppfattning.

Sedan vill jag säga att man när det gäller filmgranskning så gärna vill komma in på bestämmelserna om tryckfrihet. Det är någonting som jag inte riktigt förstår. Filmgranskningen skall naturligtvis ske efter de bestämmelser som gäller för den.

Ang. reformering av socionomutbildningen

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Jag skall kunna nöja mig med att säga till herr Dahl att hans jämförelse mellan film och tryckt skrift inte är särdeles hållbar. Det är nämligen så att tryckfrihetsförordningen inte ger fullständig frihet, utan i tryckfrihetsförordningen finns vissa garantier inskrivna för en ansvarsfull behandling av materialet. Jag skall i detta sammanhang nöja mig med att peka på att det för tryckt skrift finns ansvarig utgivare, om den är periodisk, eller annan direkt ansvarig person. Men vem ansvarar för en film: fotografen, författaren, biografägaren, den som visar filmen i tältet eller den som står bakom projektorn?

Redan detta exempel visar att varje jämförelse mellan tryckfrihetsförordningen och reglerna för film, sådana dessa är utformade, för tillfället inte är möjlig.

Herr **DAHL** (s):

Herr talman! Det är i alla fall en väsentlig skillnad. Då det gäller tryckta skrifter, teaterföreställningar, radioprogram o. s. v. har man att i efterhand granska, vad som förts fram, men när det gäller filmen finns en särskild censurbyrå, som granskar och klipper enligt sina normer. Dess beslut kan bara i efterhand överklagas hos Kungl. Maj:t. Tidningar, teaterpjäser, radioprogram och filmer innebär ju i samtliga fall ett offentligt framträdande, framvisande eller yttrande, men det är en skillnad mellan yttrandefriheten, sådana den kommer till uttryck i tryckfrihetsförordningen och den filmcensur, som utövas i förväg. Det var endast detta jag ville påpeka.

Kanske bör man slå in på en annan väg, då det gäller filmen — statsrådet Edenman har ju förklarat, att man kommer att ta upp den frågan till utredning. Vi vet ingenting om, vilket resultat det kan bli, men jag vill absolut protestera mot herr Hernelius när han

säger, att det inte finns anledning att hänvisa till yttrandefriheten i denna fråga om filmcensuren. Jag har en motsatt uppfattning.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Kammaren får förlåta mig att jag inte riktigt kan följa med herr Dahl när han talar om skillnader och likheter ömsevis. Vad jag ville ha fram var enbart att de garantier för en ansvarsmedveten behandling, som finns inskrivna i tryckfrihetsförordningen bl. a. genom reglerna om ansvarig utgivare för periodisk skrift, i dag inte har någon motsvarighet när det gäller filmen. Detta framkallar den olikhet som herr Dahl med rätta understryker, nämligen att vi har förhandsgranskning av film men inte av tryckta skrifter o. s. v.

Men jag vill fråga: Är herr Dahl beredd att slopa förhandsgranskningen av film?

Herr **SVENINGSSON** (h):

Herr talman! Bara ett påpekande.

På våra bänkar ligger nu ett utlåtande från allmänna beredningsutskottet, där utskottet föreslår en utredning om den statliga filmcensurens ställning och därmed sammanhängande spörsmål. Jag vill bara citera två rader ur detta utlåtande, med den reservationen att jag inte haft tid att läsa utlåtandet i sin helhet: »Film eller del av film som kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott må icke godkännas för visning.» Allmänna beredningsutskottet tycks här vara av den uppfattningen att filmcensur skall förekomma också i fortsättningen.

Ang. reformering av socionomutbildningen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av socionomutbildningen jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. reformering av socionomutbildningen

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1964/65 beräkna

till Socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 013 000 kronor,

till Socialinstitutet i Stockholm: Omkostnader ett förslagsanslag av 169 000 kronor,

till Socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar ett förslagsanslag av 618 000 kronor,

till Socialinstitutet i Göteborg: Omkostnader ett förslagsanslag av 130 000 kronor,

till Socialinstitutet i Lund: Avlöningar ett förslagsanslag av 623 000 kronor,

till Socialinstitutet i Lund: Omkostnader ett förslagsanslag av 130 000 kronor,

till Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar ett förslagsanslag av 534 000 kronor,

till Socialinstitutet i Umeå: Omkostnader ett förslagsanslag av 138 000 kronor,

till Fortbildning av socionomer m. m. ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

Sedermå hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 48, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 februari 1964, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för reformering av socionomutbildningen;

II. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1964/65 an-

visa ett förslagsanslag av 1 013 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Stockholm: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 169 000 kronor;

III. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 618 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Göteborg: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor;

IV. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Lund: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 623 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Lund: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor;

V. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för socialhögsko-

Ang. reformering av socionomutbildningen

lan i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Umeå: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 534 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Umeå: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 138 000 kronor;

VI. till Fortbildning av socionomer m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Adolfsson* (I: 666) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (II: 814),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson* och herr *Georg Petersson* (I: 667) samt den andra inom andra kammaren av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.* (II: 811),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lennart Geijer* (I: 668) och den andra inom andra kammaren av herr *Ekström* i Iggesund (II: 812),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Helleblad* *m. fl.* (I: 669) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 816),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hilding* och *Torsten Andersson* (I: 670) samt den andra inom andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.* (II: 813),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per Jacobsson* (I: 671) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 815),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren

av herr *Schött* (I: 672) och den andra inom andra kammaren av herr *Wennerfors* (II: 817).

I motionerna I: 666 och II: 814 hade hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av propositionen nr 48 uttala sig för en sådan ämneskonstruktion vid socionomutbildningen vid socialhögskolorna, att socialmedicinen bereddes plats som särskilt examensämne.

I motionerna I: 667 och II: 811 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta, 1) att inrätta en tjänst som förste konsulent i A 25 vid vart och ett av socialinstituterna i Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå samt a) till Socialhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 076 000 kronor; b) till Socialhögskolan i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 679 000 kronor; c) till Socialhögskolan i Lund: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 683 000 kronor; d) till Socialhögskolan i Umeå: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 594 000 kronor; 2) att kostnaderna för handledarersättning skulle bestridas med statsmedel; ävensom 3) att inrätta en tjänst som sekreterare i A 21 vid vart och ett av socialinstituterna i Stockholm, Göteborg, Lund och Umeå.

I motionerna I: 668 och II: 812 hade föreslagits, att riksdagen skulle i samband med behandlingen av propositionen nr 48 i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att förslag i fråga om förstärkta resurser för social och kommunal forskning i socialhögskolornas centrala läroämnen snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen och att därvid behovet av organisatorisk anknäpning av nämnda forskning till socionomutbildningen måtte tillgodoses.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

Ang. reformering av socionomutbildningen

I. att motionerna I: 667 och II: 811, i vad de avsåge inrättande av förste konsulenttjänster vid socialhögskolorna, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 671 och II: 815, i vad de avsåge inrättande av konsulenttjänster vid socialhögskolorna, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 667 och II: 811, i vad de avsåge inrättande av sekretener för handledarersättning, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionerna I: 667 och II: 811, i vad de avsåge bestridandet av kostnaderna för handledarersättning, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 666 och II: 814 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 668 och II: 812 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att motionerna I: 669 och II: 816 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionerna I: 670 och II: 813 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IX. att motionerna I: 671 och II: 815, i vad de avsåge inrättande av fasta forskartjänster vid socialhögskolorna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionerna I: 672 och II: 817 icke måtte bifallas av riksdagen;

XI. att riksdagen måtte godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för reformering av socionomutbildningen;

XII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 667 och II: 811 samt I: 671 och II: 815, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen för-

ordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 013 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Stockholm: Omkostnader för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 169 000 kronor;

XIII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 667 och II: 811 samt I: 671 och II: 815, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 618 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Göteborg: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor;

XIV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 667 och II: 811 samt I: 671 och II: 815, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen för-

Ang. reformering av socionomutbildningen

ordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Lund: Avlöningar för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 623 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Lund: Omkostnader för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor;

XV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 667 och II: 811 samt I: 671 och II: 815, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordat fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för socialhögskolan i Umeå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Socialhögskolan i Umeå: Avlöningar för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 534 000 kronor;

d) till Socialhögskolan i Umeå: Omkostnader för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 138 000 kronor;

XVI. att riksdagen måtte till Fortbildning av socionomer m. m. för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

Reservation hade anmälts, utom av andra, av fröken *Andersson*, som dock ej antytt sin mening.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag har visserligen endast antecknat en blank reservation i detta sammanhang. Det innebär inte att jag inte tycker att det hade varit lämpligt att yrka bifall till de motioner som jag varit med om att väcka, men så som ärendet förelåg från avdelningen ansåg jag det omöjligt att få igenom vad vi motionärer har begärt.

Även om alltså en del brister finns kan jag inte underlåta att uttala stor tillfredsställelse över att detta förslag nu har kommit fram. Jag tackar eklestistikministern för att så har blivit fallet. Förslaget är glädjande så till vida som det går just i den riktning man nu har väntat på i snart 45 år inom det första socialinstitutet, nämligen institutet i Stockholm. Det är emellertid ett par brister som jag skall påtala, brister som jag hoppas kan rättas till ju förr dess hellre.

Först gäller det att frågan om forskningen inte blivit slutgiltigt avgjord utan, för att tala med departementschefen, hänskjutits till samarbetsnämnden för socialhögskolorna. Jag vill betona att skrivningen på denna punkt är positiv både från departementschefens och från utskottets sida, och jag hoppas därför att frågan snart kommer att lösas slutgiltigt. När socialinstitutet i Stockholm startades för snart 45 år sedan var dess namn Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning. Det är alltså detta sista led som man nu hoppas skall bli verklighet, vid sidan om alla de utmärkta förslag som i övrigt har framkommit.

I ett par motioner har vi framställt väsentligen tre yrkanden. Först och främst gäller det inrättande av en befattning som förste konsulent vid vardera av de fyra socialinstitutet. Vidare yrkar vi att staten skall stå för handledaresättningarna. Och slutligen begär

Ang. reformering av socionomutbildningen

vi inrättande av en sekreterartjänst i A 21 vid de olika instituten. Nu föreslås, som framgår av handlingarna, en ettårig praktisk utbildning. Den ställer självfallet stora krav på handledarna, och man har från en hel del håll betonat att det behövs en utbyggnad av utbildningen för handledarna. Socialutbildningskommittén framhöll detta mycket starkt, likaså experterna som biträdde vid beredningen av propositionen. Därför bör enligt vår mening ännu en konsulenttjänst inrättas vid de olika instituten. Även institutens styrelser har betonat vikten av att dessa konsulenttjänster inrättas. Departementschefen är såvitt jag förstår i sak på det klara med att kvaliteten i denna del av utbildningen bör höjas, men han föreslår inte den förstärkning som vi skulle önska.

Tanken bakom departementschefens förslag är ju att konsulenterna — således de som redan finns — och lektorerna skall dela de arbetsuppgifter som föreslås lagda på en förste konsulent. Det är emellertid, om jag är rätt underrättad, mycket svårt att förena arbetsuppgifterna för dessa konsulenter för handledarutbildning med lektorernas väsentliga uppgifter. De senare skall ju bedriva undervisning på instituten, medan konsulenterna är att betrakta som handledare för prakticklärarna, nota bene ute på fältet. De för konsulenterna tänkta uppgifterna fordrar många, långa och tidskrävande resor, långvariga besök i kommunerna för överläggningar o. d. Vid sådana tillfällen kan ju vederbörande inte undervisa vid instituten. Även om någon mindre del av konsulentarbetet kan läggas på lektorerna så finns det — och det är ganska väsentligt i detta sammanhang — ingen samordnande kraft som har huvudansvaret för denna viktiga del av utbildningen, alltså den praktiska utbildningen.

Jag beklagar att den av olika experter och av motionärerna föreslagna ordningen inte nu tycks kunna komma till stånd, men jag hoppas dock som så ofta

annars på en förbättring snarast möjligt. Jag betonar ännu en gång vad jag sade i början av mitt anförande, att den goda viljan dock tycks finnas, inte minst hos departementschefen.

När det gäller kostnaderna för handledarutbildningen säger utskottet att denna fråga bör bli föremål för förhandlingar. Det framgår inte riktigt klart mellan vilka förhandlingarna skall ske, men enligt upplysningar som på min fråga lämnades i statsutskottet in pleno ansåg man att det skulle vara förhandlingar mellan staten och kommunerna. Man fråga sig då vem som skall ta initiativet till förhandlingarna. Jag föreställer mig att det kanske närmast blir samarbetsnämnden. Jag vill i detta sammanhang betona att kommunerna verkligen har visat stor villighet och stort tillmötesgående i dessa frågor, men man frågar sig vad staten tänker göra, ty jämfört med vad kommunerna har åstadkommit är enligt mitt förmenande statens bidrag alltför ringa. Antingen nu stat, kommun eller landsting är huvudman är det emellertid önskvärt att samma ersättning kan utgå vid praktik som vid vikariat. Det är också önskvärt att lika lön betalas för ungefär samma arbetsuppgifter. Detta är ett av de problem som man bör förhandla om. Jag har en promemoria, av vilken framgår hur stora olikheter som verkligen förefinns när det gäller lönesättning och ersättning för praktikarbete.

Den tredje frågan, såsom jag förut nämnde, gäller till viss del den administrativa personalen. I kommittéförslaget föreslogs att en sekreterartjänst i A 21 skulle inrättas vid vart och ett av instituten. Nu säger departementschefen, och det ligger naturligtvis något i det, att det kan ske en viss avlastning genom att en förste byråsekreterartjänst inrättas vid samarbetsnämnden för socialinstitutet, och därför biträder departementschefen inte experternas förslag. Den som sett dessa institutioner i arbete under några decennier vet att det är nödvändigt, särskilt som verk-

Ang. reformering av socionomutbildningen

samheten nu har svällt ut och kommer att svälla ut ytterligare och undervisningen kommer att fördjupas, att rektorn skall kunna delegera vissa arbetsuppgifter till en kompetent kraft. Det blir inte, tror jag, några större lättnader för rektor att eventuellt få utnyttja en fjärdedel av den i propositionen föreslagna sekreteraren i Ae 23.

Jag skall, herr talman, inte gå djupare in på dessa frågor, ehuru de intresserar mig mycket, och som jag förut sade tänker jag inte ställa något yrkande mot utskottet vare sig i den ena eller den andra riktningen, men då jag ser att statsrådet Edenman är närvarande i kammaren, så vill jag vädja till honom att ta dessa frågor under tillmötesgående prövning så långt som möjligt är.

Jag yrkar i övrigt, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Det motionsförslag som vi har lagt fram och som innebär att socialmedicin skall ingå såsom examensämne i socionomutbildningen besvarar utskottet med att det i första hand bör ankomma på samarbetsnämnden vid socialinstitutet att pröva denna fråga. Jag vill knyta några kommentarer till detta uttalande.

Med all respekt för denna samarbetsnämnd är det litet svårt att förstå varför utskottet och riksdagen inte skulle ha behörighet eller kapacitet att klara av denna sak själva. Departementschefen och utskottet och förmodligen om en liten stund kammaren väjer ju inte alls för att som examensämne i socionomutbildningen fastställa exempelvis rättskunskap, statskunskap, samhällsekonomi och kommunal ekonomi, sociologi och psykologi ävensom socialmetodik och, tror jag, ytterligare något ämne utöver dem jag nu har nämnt. Varför då denna tvekan från utskottets sida beträffande just socialmedicinen? Nu får alltså detta läroämne ställning

endast som ett mindre kursämne inom ämnet socialmetodik, och det tycker vi för vår del är felaktigt. Vi tycker visserligen i åtskilliga avseenden bra om det förslag som departementschefen har framlagt om socialhögskolorna och hoppas på en snar ytterligare utbyggnad av dessa och av undervisningens omfång, men att socialmedicinen har satts på undantag vid en utbildning där socialmedicinen har alldeles särskilt stor betydelse har vi litet svårt att kunna acceptera. Som vi har framhållit i vår motion är medicinen numera uppsplattad i en mängd olika specialiteter, varför socialmedicinen är den enda medicinska vetenskap som inriktas på en överblick av människans totala situation. Inom mycket betydande delar av socionomverksamheten är det just människans totala situation som det gäller, och behovet av en på sådant sätt inriktad och utvidgad undervisning bestyrkes också av uppgiften på s. 4 i utskottets utlåtande, att av drygt 3 000 yrkesverksamma socionomer har för närvarande två tredjedelar uppgifter inom kommunal socialvård, anstaltsvård och sjukvård. Huvudparten av socionomerna verkar alltså där goda kunskaper i socialmedicin förefaller oundgängligen nödvändiga och särskilt angelägna, och detta verksamhetsfält kommer alldeles säkert att bli centralt inom socionomverksamheten även i fortsättningen.

Med hänsyn till det jag nu har anfört tycker jag att statsutskottet borde ha kunnat ta ståndpunkt i frågan om socialmedicinen utan att avvakta ett initiativ från annat håll, men när nu statsutskottet förefaller att sätta sin lit till att samarbetsnämnden tar initiativ, får jag försöka ikläda mig litet optimism och göra detsamma. Jag vill alltså uttala förhoppningen att socialmedicinen snarast skall beredas den framträdande plats inom socionomutbildningen som den förtjänar och att utbildningen snart utökas ytterligare. I det sistnämnda sammanhanget vill jag påpeka beträffande den nuvarande situationen i frå-

Ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården

ga om socionomutbildningen att i min hemstad, Göteborg, finns endast 120 platser vid socialinstitutet. Till dessa finns 330 inträdessökande studenter, vilket innebär att endast var tredje sökande kan få tillträde till institutet. Jag vill sålunda också uttrycka den förhoppningen att de intentioner som uttryckes i departementschefens promemoria om en ytterligare utbyggnad, däribland av den blivande socialhögskolan i Göteborg, också snarast möjligt skall kunna förverkligas.

Herr talman! Av mitt anförande har möjligen kunnat framgå att jag avstår från att framställa något säryrkande.

Herr GEIJER, LENNART, (s):

Herr talman! I likhet med utskottet vill jag uttala tillfredsställelse över det nu föreliggande förslaget om reformering och utbyggnad av socionomutbildningen. Jag skulle bara vilja i anslutning till en motion som jag har väckt i denna kammare framhålla angelägenheten av ökade resurser för forskning-
en inom socialhögskolornas ämnesområden.

Utskottet har inte velat tillgodose de synpunkter som har framhållits i motionen. Jag skulle vilja påpeka att visserligen finns det vid våra universitet ämnesområden som sammanfaller med de blivande socialhögskolornas, men det finns å andra sidan också ämnesområden där det inte finns lärartjänster vid universiteten. Det är alltså frågan om viss utbildning som kan ge den nödvändiga stimulansen och stödet åt socionomutbildningen och tillskapa möjligheter för socionomer att vid socialhögskolorna erhålla högre utbildning. Utskottet har emellertid i sin skrivning sagt att om behovet av forskning inom dessa speciella ämnesområden inte skulle kunna tillgodoses på de vanliga vägarna, bör det enligt utskottets mening ankomma på samarbetsnämnden för socialhögskolorna eller vederbörande universitetsmyndigheter att

ta initiativ i ämnen som må anses påkallade. Jag har fattat detta utskottets uttalande så, att man räknar med att de myndigheter som man hänvisar till skall beakta detta, och att man så snart möjlighet därtill gives också skall tillse att det tas sådana initiativ att vi kan täcka de områden som det är önskvärt och nödvändigt att täcka.

Med hänsyn till detta, herr talman, har jag inget annat yrkande än att jag vill yrka bifall till utskottsutlåtandet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till byggnadsarbeten vid vissa universitet m. m.; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

varvid utlåtandet nr 72 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1964/65 beräkna under femte huvudtiteln dels till Centrala sjukvårdsberedningen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 196 000 kronor, dels ock till Centrala sjukvårdsberedningen:

Ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården

Omkostnader ett förslagsanslag av 176 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 114, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 mars 1964, föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för centrala sjukvårdsberedningen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 mars 1964 föreslagit, *dels* fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för centrala sjukvårdsberedningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, *dels* till Centrala sjukvårdsberedningen: Avlöningar för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 364 000 kronor, *dels* till Centrala sjukvårdsberedningen: Omkostnader för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 225 000 kronor, *dels* ock till Viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården för budgetåret 1964/65 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herrar *Kaijser* och *Enarsson* väckt motion (I: 738),

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Borrby och *Nilsson* i Tvärålund väckt motion (II: 906).

I motionen I: 738 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de medel för viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården, som upptagits i propositionen nr 114 med 1 800 000 kronor, skulle ställas till rådets för sjukhusdriftens rationalisering förfogande att helt fördelas till utanför rådet stående organ, bland annat centrala sjukvårdsberedningen, för sådana driftrationaliseringsuppgifter rådet funne lämpliga,

och att övriga medel som upptoges för rådets verksamhet skulle ställas till centrala sjukvårdsberedningens förfogande för tillhandahållande av personal och omkostnader för rådets centrala verksamhet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för centrala sjukvårdsberedningen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 mars 1964 förordad;

b) fastställa i utlåtandet införd avlöningsstat för centrala sjukvårdsberedningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Centrala sjukvårdsberedningen: Avlöningar för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 364 000 kronor;

d) till Centrala sjukvårdsberedningen: Omkostnader för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 225 000 kronor;

e) till Viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor;

II. att motionen I: 738 icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionen II: 906 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Kaijser*, vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till detta utlåtande från statsutskottet för att få tillfälle att anföra några kritiska synpunkter på organisationen av **SJURA** — rådet för sjukhusdriftens rationalisering — i anslut-

Ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården

ning till en motion som herr Enarsson och jag har väckt i denna kammare.

Jag vill inledningsvis framhålla att jag ingenting har att invända mot inrättandet av ett råd, som skall fungera som ett impulsgivande, förmedlande och samordnande organ på sjukhusrationaliseringens område. Jag tror att ett sådant råd kan ha väsentliga uppgifter att fylla.

Rådet har emellertid inte stannat vid dessa uppgifter, vilka var de som angavs vid rådets bildande i november år 1962. Rådet har annekterat betydligt vidare uppgifter och satt i gång en egen utrednings- och forskningsverksamhet enligt vad som framgår av rådets egen presentation utåt i en tidskriftsartikel förra året. Denna rådets annekterade av nya uppgifter har sanktionerats av departementschefen, vilket framgår dels av att rådet under det gångna året har beviljats betydande anslag, dels också av de riktlinjer för rådets verksamhet som förefinns i den framlagda propositionen.

Jag vill då erinra om att riksdagen så sent som år 1962 tog ställning till centrala sjukvårdsberedningens uppgifter och organisation. Efter en utredning av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka med undantag av herr Thapper, som var ordförande, närmast var att betrakta som experter, och efter sedvanligt remissförfarande framlades förslaget i proposition nr 79 vid 1962 års riksdag. I denna proposition anförde departementschefen bl. a. att det måste betraktas såsom ytterst väsentligt — inte minst med hänsyn till de stegrade sjukvårdskostnaderna — att beredningen har möjlighet att kontinuerligt tillgodogöra sig de resultat som forskning och studier inom hithörande områden avsätter. Departementschefen fortsatte: »Icke sällan borde emellertid de uppgifter beredningen ställs inför vara av den arten att de förutsätter egna forskningsinitiativ från beredningens sida eller i vart fall utrednings- och försöksverksamhet med kvalificerad metodik. Beredningen

hör därför ha möjlighet att ta initiativ till eller själv bedriva forskning som direkt sammanhängande med praktiska uppgifter. Åtskilliga frågeställningar är naturligtvis av den art att de bör överlämnas till universitetsinstitutioner eller andra forskningsinstitutioner. Forskningsverksamheten förutsätter medverkan från sjukvårdshuvudmännens och industriens sida.»

Det var alltså sådant som ingick bland de många uppgifter som centrala sjukvårdsberedningen skall ha. Mindre än ett halvt år efter det CSB:s nya organisation hade trätt i kraft, inrättades efter en konferens, men utan några mera ingående utredningar, SJURA, d. v. s. rådet för sjukhusdriftens rationalisering. Även jag ansåg att detta var en vinst. Det vidgade den sakkunskap som fanns hos centrala sjukvårdsberedningen. Rådets uppgift var enligt instruktionerna att följa den tekniska och organisatoriska utvecklingen på sjukhusdriftens område, att ta initiativ till och främja forskning av betydelse för sjukhusdriften samt att verka för att vunna forskningsresultat utnyttjas ävensom att verka för frivilligt samarbete mellan forskningsintressenter, såväl statliga och kommunala myndigheter och institutioner som industriföretag och andra enskilda institutioner.

Målsättningen kan således, om också uttryckt i något olika ord, sägas vara precis densamma för CSB inom detta avsnitt av dess verksamhet som för det nybildade SJURA. Om nu rådet skulle fungera som ett impulsgivande, förmedlande och samordnande organ som, stående litet vid sidan, skulle hjälpa och råda CSB, när denna institution själv eller genom några andra institutioner skulle ta upp nya forskningsuppgifter, då vore det ingenting att säga om saken. Då vore det alldeles riktigt, och då skulle jag inte komma med någon som helst kritik. Men SJURA nöjer sig som nämnts inte med detta. Rådet sätter i gång en mycket omfattande verksamhet med utredning, forskning o. s. v. Detta sker alltså inom ett område som för två

Ang. viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården

år sedan anförtroddes åt CSB. Rådet får nära nog hur mycket pengar som helst, medan CSB får stå kvar närmast på svältkost. Rådet har hittills varit knutet till CSB och utnyttjat dess kansliorganisation. Det skall nu få ett eget kansli, visserligen anslutet till CSB, men såvitt jag förstår helt självständigt med en chef som är i löneställning t. o. m. något högre än en vanlig avdelningschef i CSB, eftersom han också har rätt att ta ut arvode enligt kommittékungörelsen.

Detta insättande av dubbla organ för samma uppgift förefaller egendomligt, och man undrar vad det kan bero på. Jag skall undvika att göra några syrliga kommentarer till detta förhållande, vilka rådets katalog över forskningsuppgifter, sedd mot bakgrunden av vilka som är medlemmar i rådet, på vissa punkter kan ge anledning till. Så till vida kan ju anordningen tyda på vakenhet för intryck utifrån den stora världen som ju den amerikanska administrationen enligt vad bl. a. herr Myrdal i en av sina böcker talat om, mycket ofta anordnar dubbla organ för samma eller snarlika uppgifter med arbetsområden som i större eller mindre omfattning täcker varandra.

Det behövs rationaliseringsarbete inom sjukvården, det är säkert, och att det också utföres mycket rationaliseringsarbete inom sjukvården på olika plan, både i statlig regi, inom Landstingsförbundet och inom många av de enskilda landstingen är också säkert. Jag är medveten om att det ibland kan vara ett samordningsproblem, hur man skall vinna ut det mesta möjliga av denna mångsidiga och på många håll bedrivna verksamhet, men jag tycker att det är mindre lyckat att en institution, som omorganiserades bara för två år sedan och som skulle vara ett statligt centralorgan med bl. a. sjukvårdens och sjukhusdriftens rationalisering som uppgift, skall så att säga berövas den del av dessa uppgifter, som å ena sidan ligger utanför den dagliga rutinen i be-

redningens arbete och därför kan vara särskilt stimulerande för dess befattningshavare, men som å andra sidan också utgör en nödvändig förutsättning för att CSB på ett riktigt sätt skall kunna fullgöra sin rutinmässiga granskande och rådgivande uppgift.

Det kan inte precis skapa trivsel och bidra till att göra tjänsterna vid CSB lockande att det sker så. Det kan inte heller den omständigheten göra att CSB ställs på smal kost, medan SJURA får betydande belopp. Tidigare har ju CSB ofta klandrats för att den gjort för litet just inom denna del av sin verksamhet, men varken medel eller personal härtill har ställts till förfogande i tillräcklig mängd, och framför allt har CSB i sin omorganiserade form egentligen aldrig fått tillfälle att visa vad den skulle kunna göra inom detta område, eventuellt då med SJURA som ett impulsgivande och initiativtagande organ vid sidan.

Det hela gör att man kan ställa sig frågan, om det över huvud taget är motiverat att ha kvar en sådan institution som CSB, som ju ändå efter sin tjuguariga verksamhet har en betydande erfarenhet från den tyngsta delen av sjukvården, den som man aldrig kommer ifrån, den som gäller vården av patienterna själva. Det är den som ändå alltid står i centrum för hela sjukvården. Vid sidan av den kan många av de problem som SJURA skall ta upp och som visserligen i och för sig är intressanta ändå förefalla att vara adiafora.

Herr talman! Syftet med vår motion har varit att föreslå att SJURA skall stå kvar vid sin ursprungliga uppgift som impulsgivande, rådgivande och samordnande organ och låta CSB vara den institution som — själv eller genom andra institutioner — verkställer de forskningsuppgifter som rådet kan komma att föreslå. Vi tror att detta skulle vara den riktiga vägen.

Vi har i motionen pekat på vissa liknande företeelser inom byggnadsforsk-

Om sänkning av priserna på byggnadsmaterial

ningen, där en omorganisation gjordes 1960. Vi tycker att den omorganisationen var ett uttryck för erfarenheter, som ger ett visst stöd för de synpunkter vi framfört i motionen.

Emellertid har jag vid behandlingen av ärendet inom statsutskottet biträtt utskottsförslaget och nöjt sig med en blank reservation för att få tillfälle att framföra dessa stillsamma reflexioner.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit till försvarets fabriksstyrelse, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner angående de mindre och medelstora företagens arbetsvillkor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om sänkning av priserna på byggnadsmaterial

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om sänkning av priserna på byggnadsmaterial.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 376 i första kammaren av

herr *Adolfsson* och nr 438 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa om tillsättandet av en utredning för prövning av olika åtgärder i syfte att nedbringa priserna på byggnadsmaterial, med uttalande av önskvärdheten av att förslag i frågan snarast kunde föreläggas riksdagen.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 376 och II: 438 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord till bankoutskottet. Jag tycker att vi motionärer står starka i förhållande till detta utskott och det utlåtande som det förebragt. Vi har nämligen redovisat sakskalet och argument för motionsförslaget om en utredning rörande minskning av byggnadskostnaderna. Utskottet däremot anför inte ett enda argument för sitt avstyrkande, och det skulle jag vilja byta några ord med bankoutskottet om.

Det är klart att man känner sig frestad att säga några ord om en metodik sådan som denna, särskilt som bankoutskottet har intagit en sådan låt mig kalla det bornerad attityd också vid flera andra tillfällen när det har gällt våra motioner. Inte så få gånger under denna riksdagssession har det annars funnits anledning att harangera andra utskott, statsutskottet och bevillningsutskottet och andra, för att sakskalet och principiella synpunkter har anförts i utlåtanden om behandlade motioner, och jag har också vid några tillfällen tillåtit mig att från denna talarstol göra detta. Motionärerna kan visserligen finna anledning att underkänna vad dessa utskott anför, men det är en helt annan sak. Utskottet har i alla fall vid sådana tillfällen anför en grundval för sitt ståndpunktstagande, alltså någonting

Om sänkning av priserna på byggnadsmaterial

som kan diskuteras här i kammaren med sakskäl. Men med bankoutskottet finns det ingen som helst möjlighet att diskutera, eftersom utskottet inte framfört något argument eller sakskäl för att avstyrka den motion som vi framlagt. I huvudsak säger utskottet bara att utskottet icke anser skäl föreligga för den i motionerna föreslagna åtgärden.

I sakfrågan kan jag alltså inte skifta hugg med utskottet. Jag vill bara upplysa utskottet och dess eventuella talesman här att vi motionärer inte kan känna oss kränkta eller förfördelade av att man behandlar oss på det sättet. Där emot måste denna metod vara kränkande för själva parlamentarismen. Jag frågar nu utskottets talesman — vem det kan komma att bli — om han anser denna metod för behandling av motioner överensstämmande med vad vi brukar inlägga i begreppet parlamentarism. Jag skulle också gärna, om det vore tillåtet, fordra ett svar på denna fråga, som jag tycker är ganska väsentlig.

Nu har jag använt en del tid för att nagelfara en utskottsmetod, och jag inser därför att jag i själva sakfrågan måste åstadkomma en viss kompensation genom att yttra mig något mera kortfattat än saken annars motiverar. Men låt mig ändå säga några ord om det som bankoutskottet inte brytt sig om, nämligen sakfrågan.

Vi önskar utredning om metoder för att råda bot för de oavbrutet fördyrade byggnadskostnader som vi har kunnat iaktta. I motionen har vi särskilt inriktat oss på frågan om byggnadsmaterielen och prissättningen på den. Detta är en stor fråga, inte bara för hyresgäster och villaägare, utan för samhället som helhet, således samhälls-ekonomiskt.

Jag ber att få erinra om att investeringarna i byggnader och anläggningar i fjol uppgick till 16,5 miljarder kronor. Man kan fråga sig hur pass mycket lägre denna siffra skulle ha blivit om byggnadsämnesmonopolismens uppskört-

ningar hade kunnat förhindras. Det är naturligtvis något som man endast kan gissa, men en del av de vinster som redovisas ger ju i alla fall en viss antydning härom. För att nu inte gå till en motsatt ytterlighet i förhållande till bankoutskottets tillvägagångssätt skall jag avstå från att redovisa den kostnadsfördyring som uppstår vid användningen av de många olika typer av fabricerat material som tillverkas och saluföres. Dessutom avstår jag från att granska vissa förhållanden inom skilda sektorer av materialproduktionen och begränsar mig till att belysa förhållandena inom Skånska Cement, som är en av de viktigaste bland de många sektorerna inom byggnadsmaterialområdet. Som illustration kan för ögonblicket räcka att upplysa om att Skånska Cements vinster *efter skatt* i regel uppgår till mellan 43 och 44 miljoner kronor om året. Denna trust med sina 64 dotterföretag behärskar ju i det närmaste hela den inhemska cementproduktionen. Skånska Cement håller sig därtill med en mäktig byggnadsorganisation och en inte mindre mäktig försäljningsorganisation samt har dessutom andra anläggningar för framställning av byggnadsmaterial.

De jättevinsterna, som jag här har nämnt och som nästan oavbrutet har ökat, har uppstått trots att priset på cement visserligen har stigit i betydande grad men dock mindre än priserna på åtskilliga andra byggnadsmaterial. Det är därför lätt att tänka sig hur omotiverat höga byggnadsmaterialpriserna är i de fall jag nyss har velat antyda. Alla dessa vinstmedel skall ju tas ut av hyresgäster och villaägare, och därför tycker vi, att bankoutskottet inte borde ha tagit så lätt på denna fråga som här har skett.

Ovanpå produktionsvinsterna för cement och försäljningsvinsterna hos de företag jag nu talat om kommer vinsterna från de cirka 230 betongblandningsfabriker vi har här i landet. På punkt efter punkt inom alla sektorer av bygg-

Om sänkning av priserna på byggnadsmaterial

nadsmaterialproduktionen förekommer det att man plockar vinstpengar i stor omfattning. Allt detta skall inte bara enskilda människor utan också samhället i dess helhet betala.

Bankoutskottet har inte brytt sig om dessa förhållanden, och detta kommer mig — i varje fall principiellt — att harmas, om det är tillåtet att låta sig harmas. Man anför ingen motivering. Inga skäl läggs fram mot vårt förslag om en utredning i syfte att komma till rätta med de grova missförhållanden som jag här i någon liten mån har antytt. Vi finner däremot med anförande av en motivering som innehåller sakskaäl — de må nu bedömas som riktiga eller oriktiga — att man snarast möjligt och eftertryckligt bör ta itu med denna fråga. Jag har också nu anförat skäl härför.

Eftersom vi behagar ha denna mening, ber jag alltså, herr talman, att här få yrka bifall till de motioner det nu gäller, nämligen I: 376 och II: 438.

Herr STAHLÉ (s):

Herr talman! Jag skall från början trösta herr Adolfsson med att bankoutskottet inte alls avsett att lägga i dagen något slags nonchalans i sin skrivning beträffande motionerna nr 438 i andra kammaren och nr 376 här i första kammaren. Motionärerna hänvisar i dessa motioner till motionen nr 437 i andra kammaren. Då riksdagen tidigare i år genom sitt bifall till statsutskottets utlåtande nr 42 angående bostadsförsörjningen även tagit ställning till den önskan, som motionärerna uttalat om en riksplan för hela rikets bostadsproduktion, ansåg bankoutskottet för sitt vidkommande att det skulle vara onödigt att i dag ta upp en ny debatt i denna fråga med hänsyn till den ståndpunkt, som riksdagen sålunda tidigare har intagit. Med hänvisning härtill ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är, som sagt, inte ett uttryck för något slags

nonchalans vid behandlingen av dessa motioner utan endast en reell hänvisning till de beslut, som riksdagen tidigare har fattat i år.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Utskottets talesman, herr Ståhle, ville nu hävda att bankoutskottets handläggning av denna fråga inte innebar någon nonchalans från utskottets sida gentemot de motioner det här gäller. Då vill jag fråga: Vad är det då för någonting, om inte nonchalans? Det argument som herr Ståhle nu anförde är över huvud taget inte gångbart i denna fråga. Herr Ståhle hänvisade till vårt avslagna motionspar om en riksplan för bostadsbyggandet — en fråga som nyligen behandlats här i riksdagen — men jag måste bestämt hävda, att den frälsarkrans, som herr Ståhle nu kastade ut, kan inte han och inte heller utskottet rädda sig med.

Den riksplan vi föreslog i vår motion berörde det bostadspolitiska handlandet i stort och ställdes in i sitt samband med lokaliseringspolitik, men vissa detaljfrågor kunde inte konkret tas upp i den motionen och blev alltså inte föremål för behandling i riksdagen vid det tillfället och inte heller föremål för någon debatt, herr Ståhle! Till de detaljfrågor, som inte kunde tas upp i den motionen annat än rent parentetiskt i själva motiveringen, hörde den fråga som vi nu behandlar. Eftersom frågan om byggmaterielproduktionen och materielpriserna inte kunde bakas in i ett yrkande om en riksplan för bostadsbyggandet, väckte vi alltså den motion det här gäller, och till den motionen har riksdagen inte tagit någon ståndpunkt. Jag upprepar: Riksdagen har inte heller debatterat denna sida av saken. Att riksdagen avslagit motionen om en riksplan, kan alltså inte ett dyft påverka ståndpunktstagandet till den motion som vi nu behandlar, och följaktligen måste jag upprepa att det inte går att hålla sig över vattnet med den frälsarkrans jag nyss nämnde.

Om utbyggnad av industrihälsovården

Det förefaller som om herr Ståhle i verkligheten vill försvara den metodik från bankoutskottets sida som jag haft tillfälle att här illustrera. Det var alltså inte fråga om ett olycksfall i arbete utan om ett medvetet och avsiktligt handlingssätt — så har jag velat tolka det hela, och det är detta som åstadkommer min upprördhet. Jag har tidigare inte så litet deltagit i parlamentariskt arbete och har visserligen fått en och annan bister erfarenhet, men en sådan metod som här använts har jag i varje fall ytterst sällan erfarit. Då det alltså inte är fråga om ett olycksfall i arbete, måste jag, herr talman, anmäla att jag inte kan karakterisera denna bornerade hållning gentemot allvarligt syftande motionsförslag med de rätta orden, ty det är både nödvändigt och riktigt att vi här i kammaren begagnar oss av parlamentariska uttryckssätt, och de gängse parlamentariska uttryckssätten räcker enligt min mening inte för att karakterisera ett sådant tillvägagångssätt från bankoutskottets sida.

Herr STÅHLE (s):

Herr talman! Det är klart att man kan ha delade meningar om vad som kommer fram i ett utskottsutlåtande, men jag vill ytterligare understryka, herr Adolfsson, att utskottet inte på något sätt negligerar motioner, utan alla motioner, från vilket håll de än kommer, blir sakligt behandlade inom bankoutskottet enligt vår uppfattning.

Jag vill samtidigt passa på tillfället och tacka herr Adolfsson för att han vill överlämna en frälsarkrans åt mig, men jag måste säga att jag inte anser mig behöva den. Även om jag skulle få kämpa under vattnet med herr Adolfsson, står vi inom utskottet starka med vårt ställningstagande genom hänvisning till att riksdagen tidigare i år behandlat frågor som enligt vår uppfattning intimt hör samman med de motioner vi nu behandlat i utskottet. När riksdagen tidigare fattat sitt beslut om

att icke bifalla det motionvis framställda yrkandet om en riksplan för bostadsbyggandet, anser vi inom utskottet att det inte finns några skäl för de i nu föreliggande motioner föreslagna åtgärderna. Det är anledningen till utskottets ställningstagande till dessa motioner.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om engångsunderstöd till f. d. städerskan Anna Maria Olsson; och

nr 30, i anledning av väckt motion om pension till förre förste kanslisten Ebba Ihrman.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utbyggnad av industrihälsovården

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om utbyggnad av industrihälsovården.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 629, av herr Lager m. fl., och II: 774, av herr Holmberg m. fl., hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa om utredning och förslag snarast om en utbyggnad av industrihälsovården.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 629 II: 774 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LAGER (k):

Herr talman! I motionsparet I: 629 och II: 774 föreslår vi att riksdagen hos regeringen skulle begära en utredning så snart som möjligt om en utbyggnad av industrihälsovården, för vilken samhället skulle vara huvudman. Utskottet avstyrker med hänvisning till att vissa utredningar i hithörande frågor pågår och att arbetarskyddsstyrelsen närmast skulle vara ansvarig för dessa utredningar. De båda huvudorganisationerna på arbetsmarknaden, LO och Svenska arbetsgivareföreningen medverkar liksom Svenska industriläkarföreningen och även medicinalstyrelsen. Det må nu vara gott och väl att dessa organisationer och organ på allvar börjat ta itu med denna viktiga fråga, men ett initiativ från riksdagens och regeringens sida skulle naturligtvis kunna påskynda en verkligt god lösning av problemet. Angeläget är det, ty industrihälsovården är en sektor inom den svenska sjukvården som är mycket eftersatt, och man kan med fullt fog säga att Sverige på detta område är ett underutvecklat land.

I ett föredrag i maj i följd vid det nordiska industriläkarmötet i Falsterbo föredrog en läkare följande jämförande statistiska uppgifter om situationen i de nordiska länderna. Han uppgav att det i Danmark fanns 75 deltidanställda industriläkare, i Finland 30 heltidanställda och 230 deltidanställda, i Norge 10 heltidanställda och 400 deltidanställda och i Sverige 10 heltidanställda och 120 deltidanställda läkare. Om man betänker att Sverige har en folkmängd som är i det närmaste dubbelt så stor som Finlands och Norges, är jämförelsen inte så värst smickrande för vårt land.

En bättre utbyggd industrihälsovård och bättre skydd mot yrkessjukdomar skulle innebära, såvitt jag förstår, inte endast en förbättrad folkhälsa utan också ha ett avsevärt ekonomiskt värde. Det är inte få arbetsdagar som nu går förlorade i poliklinikernas och läkarnas

Om utbyggnad av industrihälsovården väntrum. På de industrier där man ordnat industrihälsovården något så när modernt rationellt har man endast goda erfarenheter både i företagsledningarna och bland de anställda.

En utbyggd industrihälsovård är väl inte så svår att ordna, i varje fall inte vid de större företagen. Svårigheterna blir naturligtvis större vid de mindre verksamheterna. Jag tror emellertid inte att detta problem är olösligt, om man bara ger sig i kast med det på allvar.

Stockholms metallarbetarfackförening har i ett uttalande som antogs enhälligt för något år sedan pekat på vissa utvägar. De begränsar sig av naturliga skäl till fackföreningens eget verksamhetsområde, nämligen metallindustrin i Stockholm. Fackföreningen ansåg att man inom de olika industriområdena med företrädesvis mindre och medelstora verkstäder kunde tänka sig inrättande av en för alla industrier gemensam industripoliklinik. Man uttalade tanken att en sådan industripoliklinik skulle bestå av en ordentlig sjukstuga med behandlingsrum för kortvåg, massage, sjukgymnastik för ryggåkommor, EKG, utrustning för att ta hand om enklare olycksfall, vardagssjukdomar, förkylningssjukdomar och liknande. Man menar också att läkare med sådana tjänstgöringstider skulle finnas att de hinner med förebyggande hälsovård, kontroll av arbetsplatser o. s. v. Sjuksköterskor och annan utbildad personal skulle finnas tillgänglig och en rullande inspektion. Man framför också tanken att man för en övergångstid skulle kunna utrusta sjukvårdsbussar som med jämna mellanrum besöker olika industrier i och för hälsokontroll och för att ta hand om eventuella sjukdomsfall.

De av Stockholms metallarbetarfackförening anförda synpunkterna och uppslagen kanske kan användas för att lösa dessa problem också på andra håll i landet.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till det nämnda motionsparet.

Om ökat skydd för taxichaufförer

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Herr Lager uttalar en förväntan om att ett initiativ från riksdagens sida skulle kunna påskynda utvecklingen på detta område, så att man snabbare skulle få en utbyggnad av industrihälsovården. Det kan endast råda en mening om det angelägna och det önskvärda i en sådan utbyggnad, och om utskottet hade blivit övertygat om att det vore effektivt att förordna ett sådant initiativ av riksdagen, så skulle det sannolikt inte ha uppstått ett ögonblicks tvekan. Emellertid har vi inte funnit det vara troligt att en sådan påstötning från riksdagen skulle ha någon egentlig effekt med hänsyn till den aktivitet som är i gång inom området och som det redogörs för i utlåtandet.

Vi fäster där uppmärksamheten på de strävanden som pågår och den utredning om yrkesmedicinens organisation som framlades under fjolåret och som delvis tagits upp under femte huvudtiteln i år efter remissbehandling. Vi erinrar om att chefen för socialdepartementet har tillkallat en sakkunnig för att undersöka förutsättningarna för en samordning av de yrkesmedicinska organen i stockholmsområdet.

Vidare pekar vi på den icke minst viktiga undersökning som pågår i arbetarskyddsstyrelsens regi i samverkan med Landsorganisationen, Arbetsgivarreföreningen, Industriläkarföreningen och medicinalstyrelsen. Denna undersökning har man rätt att knyta förhoppningar till. Den inriktar sig mot ett av de områden som motionärerna särskilt uppmärksammat, nämligen möjligheterna till samarbete på industrihälsovårdens område mellan de mindre företagen. Det är denna sektor av arbetslivet som har svårast att ordna industrihälsovården; de stora företagen har helt andra möjligheter att själva lösa dessa problem.

Jag tror man bör avvakta arbetarskyddsstyrelsens undersökningar innan riksdagen överväger några åtgärder. Jag förutsätter också, att arbetar-

skyddsstyrelsen kommer att pröva sådana uppslag som de herr Lager nyss refererade, som utgått ifrån Metall i Stockholm.

På grund av dessa motiv har utskottet icke funnit sig böra tillstyrka den utredning motionärerna hemställer om, och jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om åtgärder till förebyggande av yrkesskador och yrkessjukdomar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ökat skydd för taxichaufförer

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om ökat skydd för taxichaufförer.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 141, av herr *Mossberger*, och II: 173, av herr *Bengtsson* i Halmstad *m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter erforderlig utredning lägga fram förslag ägnat att skapa ökad säkerhet åt taxichaufförerna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 141 och II: 173 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! I egenskap av motionär vill jag begagna tillfället uttrycka min tacksamhet mot utskottet för en positiv behandling, ehuru jag gärna vill säga, att jag inte väntat mig annat än att den skulle bli positiv. Bakgrunden är, som utskottet säger, de grova övergrepp som skett de senaste åren mot taxichaufförer, och jag skulle gärna vilja tillägga även det allra senaste taximordet, som ägde rum i min egen hembygd och där en god vän till mig fick släppa till livet.

När utskottet säger, att man inte känt sig riktigt övertygad om att det var nödvändigt med en särskild utredning i detta ärende, vill jag anmärka att min primära avsikt kanske inte heller var en särskild utredning. För min egen del visste jag inte att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hade detta uppdrag. Jag har ingenting emot att den får fortsätta med detta, men jag tolkar utskottets förslag här som en klar beställning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att så fort som möjligt komma med ett förslag och gärna då titta på det uppdrag som vi i motionerna pekat på.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. auktorisation av revisorer

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner angående auktorisation av revisorer.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 242, av herr *Jansson, Paul*, och II: 291, av herr *Carlstein m. fl.*, hade anhallits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning för beredande av insyn eller inflytande från det allmännas sida i han-

Ang. auktorisation av revisorer
delskamrarnas verksamhet med auktorisation av revisorer.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 242 och II: 291 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av fru *Thunvall* och fru *Hörnlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 242 och II: 291, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning för beredande av insyn eller inflytande från det allmännas sida i handelskamrarnas verksamhet med auktorisation av revisorer.

Herr **JANSSON, PAUL**, (s):

Herr talman! I egenskap av motionär vill jag i den här frågan säga ett par ord.

I vårt land har man anförtrott åt landets handelskamrar att sköta auktorisationen av revisorer. I kamrarnas stadgar finns kunskaps- och erfarenhetskraven för erhållande av auktorisation noggrant preciserade. Man kräver normalt att vederbörande skall ha exempelvis civilekonomexamen samt praktik i minst fem år hos en auktoriserad revisor för att kunna bli godtagen. Den centrala revisorsnämnden intar dessutom en central ställning i detta sammanhang som rådgivande och beredande organ till handelskamrarna i deras befattning med detta ärende. Handelskamrarna medger som regel icke någon auktorisation med mindre än att den centrala revisorsnämnden har tillstyrkt framställningen i fråga.

Enligt bestämmelserna är det vidare förbjudet för auktoriserad revisor att inneha avlönad enskild eller allmän tjänst. Detta innebär att om en auktoriserad revisor erhåller en tjänst — statlig, kommunal eller enskild — förlorar han därmed sin auktorisation. I

Ang. auktorisation av revisorer

motionerna I: 242 och II: 291 har vi kritiserat detta förhållande och anser att det är till nackdel bl. a. för kommunerna, därför att auktoriserade revisorer av naturliga skäl då undviker att söka revisorsbefattningar hos stat och kommun.

När man läser utlåtandet, finner man emellertid att den främsta anledningen till detta är att det anses, att den som innehar en avlönad tjänst är beroende av sin uppdragsgivare, under det att den som får sin ersättning i form av arvode betraktas som helt oberoende av den som givit honom uppdraget. För att ta ett exempel från annat område kan man erinra om hur det går till exempelvis när kommunerna anställer sakrevisorer. De väljes av stadsfullmäktigeförsamlingarna, och för min del anser jag nog att fullmäktigeförsamlingen i en stad har betydligt större förutsättningar att se objektivt på en sådan tillsättning än exempelvis en bolagsstämma, som domineras av en aktieägarremajoritet, vilken i vissa fall kan utgöras av en enda person. Dessutom är det uppenbart, om vi tar ett annat jämförelseobjekt, att exempelvis det statliga revisionsverkets revisorer har en oberoende ställning gentemot de verk och styrelser vilkas verksamhet de har att granska, men de är alltså diskriminerade då det gäller auktorisation därför att de har en avlönad tjänst. Detta är, herr talman, ett betraktelsesätt som jag anser vara i högsta grad anmärkningsvärt.

I motionerna har vi dessutom pekat på att handläggningen av dessa ärenden inte synes vara helt enhetlig utan kan skifta från en ort till en annan. I detta avseende anser utskottet att det är angeläget att det sker en enhetlig bedömning. Man har hänvisat till den centrala revisorsnämnden och säger att man förutsätter att den är beredd att med kraft verka för en enhetlig bedömning av auktorisationsfrågor.

I det sammanhanget finns skäl att påpeka en annan sak. Det är nämligen så

att en handelskammare inte behöver gå in till den centrala revisorsnämnden med alla ansökningar om auktorisation som kommer till kammaren. Handelskammaren kan på det lokala planet avslå en sådan framställning, och i det fallet kommer ärendet inte längre. Det är endast då det är fråga om att bevilja auktorisation som nämnden måste tillstyrka framställningen.

I motionerna har vi även påtalat att någon form av fullföljdsrätt inte finns, och den som fått en auktorisationsframställning avslagen har således ingen möjlighet att anföra besvär i någon instans och få sin sak prövad. Glädjande nog anser även utskottet att detta är en allvarlig brist i systemet, och man förutsätter att den frågan, som man säger, upptages till allvarlig prövning. Nu säger sig utskottet ha erfarit att handelskamrarna inte lär motsätta sig införandet av någon form av besvärsmått, men frågan i detta sammanhang är ju vem som skall ta initiativet till genomförandet av detta förslag och hur det hela skall utformas.

I motionerna har vi yrkat på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om en allsidig utredning av dessa frågor för beredande av insyn eller inflytande från det allmännas sida i handelskamrarnas verksamhet med auktorisationsfrågor. Då jag i motsats till utskottsmajoriteten tillåter mig tvivla på att detta kommer till stånd på andra sätt än genom ett initiativ från riksdagens sida, borde jag yrka bifall till reservationen, men när jag avstår från detta beror det på att frågan redan behandlats i andra kammaren och där inte varit föremål för votering. Jag avstår därför från att yrka bifall till reservationen vid detta tillfälle, men jag har velat framföra dessa synpunkter.

Jag har alltså, herr talman, inget yrkande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Eftersom jag i snart 30 år har sysslat med de ting som be-

rörs i detta utlåtande, kanske det må tillåtas mig att säga några ord.

När denna ordning med auktorisation av revisorer kom till stånd, var syftet att höja kåren på detta område och få en enhetlig prövning av kvalifikationerna. Det har också lyckats. En kår av framstående revisorer står till näringslivets förfogande, och vederligen har systemet fungerat utan någon anmärkning. Jag kan försäkra kammaren att det inte finns någon uppgift som vi inom handelskamrarna har ägnat mer omtanke om och mer möda åt än auktorisationen av revisorer.

Den föregående ärade talaren, herr Jansson, sade att man ville ha en större enhetlighet. Jag tror inte att behov föreligger av någon större enhetlighet. För enhetligheten sörjer den obligatoriska underställningen hos den centrala revisorsnämnden i Stockholm, och i den har under alla tider funnits en framstående domstolsjurist som ordförande, vilken lagt ned mycken möda på prövningen av ärendena. På det viset har man sett till att det blivit en verkligt enhetlig prövning. Denna enhetliga prövning har föregått handelskamrarnas auktorisation, och de enskilda handelskamrarna har inte rätt att mot veto av centrala revisorsnämnden verkställa någon auktorisation.

Det har sagts att det inte finns någon skyldighet för handelskamrarna att underställa centrala revisorsnämnden de ansökningar som man anser inte bör leda till bifall. Skälet till det har varit att man inte vill släppa fram till centrala revisorsnämnden sådana ansökningar, där vederbörande inte har tillräckliga kvalifikationer. Det har varit en förberedelse på detta sätt inom de enskilda handelskamrarna.

Jag har som sagt ingenting alls att erinra emot att man inför en eventuell besvärsmät i sådana fall där handelskamrarna avslår en framställning, och alltså skapar en ordning enligt vilken en sådan framställning besvärsvägen underställes den centrala revisorsnäm-

Ang. auktorisation av revisorer

den. Jag skulle tro att om man genom detta kan tillgodose något allmänt önskemål har vi från handelskamrarnas sida ingenting att invända mot detta.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Inom allmänna beredningsutskottet har vi funnit att det nuvarande systemet fungerar väl. Vi tycker det är glädjande att det finns en väl kvalificerad och högt ansedd kår av auktoriserade revisorer. Det enda fel som vi har kunnat finna är det som här tidigare har påtalats, att vidare prövning av ett ansökningsärende är utesluten om en handelskammare icke godkänner en sökande. Därför förutsätter utskottet i sitt utlåtande, att det kommer en ändring till stånd på denna punkt. Vi har av representanter för handelskamrarna, som haft föredragningar inför utskottet, blivit utlovade, att de välvilligt kommer att pröva önskemål i denna riktning.

Eftersom herr Jansson icke ställde något yrkande, så kan jag inskränka mig till att åberopa vad utskottet anfört i sin skrivning och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Herr Gösta Jacobsson säger i likhet med herr Schött, att det inte finns någonting att anmärka mot det nuvarande förfarings sättet, men herr Gösta Jacobsson anser att någon form av fullföljdsrätt bör finnas, och det sägs att handelskamrarna inte kommer att motsätta sig en sådan. Kan vi då, herr Gösta Jacobsson, hoppas på att ni t. ex. i Skånes handelskammare tar initiativ till en sådan fullföljdsrätt? Kan herr Jacobsson lova det här, eller skall den centrala revisorsnämnden ta initiativet? Det är den stora frågan, och jag har tillåtit mig tvivla på att så sker med mindre det allmänna tar ett initiativ i detta avseende.

Herr Jacobsson säger vidare, att han

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

kan garantera att det sker en enhetlig bedömning i olika frågor. Det har dock hänt att en revisor, som sökte auktorisation av Borås handelskammare men fick den framställningen avslagen, utan någon annan motivering än att han kunde komma igen vid ett senare tillfälle, sökte auktorisation i Göteborg på samma handlingar och där blev godtagen som auktoriserad revisor. Detta exempel visar ju att det är en påtaglig brist på enhetlig bedömning av dessa frågor. Därför finns det anledning att vidta en ändring, och jag hoppas den kommer till stånd.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag är endast tjänsteman inom en handelskammare och kan fördenskull inte göra några utfästelser å mina huvudmäns vägnar, men jag kan lova herr Paul Jansson att jag skall göra vad jag kan för att vi skall få detta formella besvär förfarande, som man har ansett önskvärt. Jag tror inte att det är någon stor sak det här är fråga om. Jag kan inte påminna mig att vi så många gånger avslagit en ansökan, där de rent formella förutsättningarna för bifall har förelegat.

Jag undrar sedan, om det ligger till så som herr Jansson säger med det fall från Borås han upplyste om. Eftersom den förberedande prövningen görs hos centrala revisorsnämnden i Stockholm, kan man väl inte på samma handlingar, som har passerat centrala revisorsnämnden, ha fått avslag i Borås för att sedan få bifall i Göteborg. Det är inte så, herr Jansson, att vad som är sanning i Jena bara är dåligt skämt i Heidelberg när det gäller handelskamrarna.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Till herr Gösta Jacobsson vill jag bara säga, att man stoppat ansökningen lokalt i Borås. Det innebär att ärendet inte gick längre, inte kom till centrala revisorsnämnden. Se-

dan framställdes samma ansökan hos handelskammaren i Göteborg, som biföll den efter yttrande av centrala revisorsnämnden. Det blev ändå olika bedömning.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Det bör kanske nämnas att det i utskottet upplystes, att det av hr Jansson nämnda fallet var det enda oklara fall man kunde leta fram, jag tror under en 20-årsperiod. Genom den utlovade förbättringen kommer man nu att undanröja den ojämnhet som möjligen förekommit genom att det icke varit en helt enhetlig behandling tidigare.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets memorial nr 28, angående uppskov med behandling av vissa ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av väckt motion angående bostadsrättshavares ställning i skatterättsligt hänseende, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 38, i anledning av väckta motioner om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad o. d.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

1) de likalydande motionerna I: 81, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 98, av herr *Källenius m. fl.*, vari hemställdt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov; samt

2) de likalydande motionerna I: 558, av herr *Axel Kristiansson m. fl.*, och II: 676, av herr *Börjesson* i Glömminge m. fl., vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om sådana ändringar i kommunalskattelagen, att avdrag för reparation och underhåll medgaves för kostnader för iståndsättande av ekonomibyggnad tillhörande jordbruksfastighet till en nivå, som motsvarade en rationell användning.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 81, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 98, av herr *Källenius m. fl.*, om avdrag vid beskattningen för avsättning för framtida reparation av fastighet, samt

2) de likalydande motionerna I: 558, av herr *Axel Kristiansson m. fl.*, och II: 676, av herr *Börjesson* i Glömminge m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för iståndsättande av ekonomibyggnad å jordbruksfastighet,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Yngve Nilsson*, *Enarsson*, *Sundin*, *Skärman*, *Nilsson* i Svalöv, *Christenson* i Malmö, *Darlin*, *Eriksson* i Bäckmora och *Broberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 81, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 98, av herr *Källenius m. fl.*, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet), att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov; samt

2) med bifall till de likalydande motionerna I: 558, av herr *Axel Kristiansson m. fl.*, och II: 676, av herr *Börjesson* i Glömminge m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag till sådana ändringar i kommunalskattelagen, att avdrag för reparation och underhåll medgaves för kostnader för iståndsättande av ekonomibyggnad å jordbruksfastighet till en nivå, som kunde anses motsvara en rationell användning.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande nr 38 behandlar ett återkommande motionspar, första kammaren nr 81 av herr *Stefanson* och andra kammaren nr 98 av herr *Källenius m. fl.*, där det yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsam utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet, speciellt hyresfastighet, att avdrag får göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

Till grund för dessa motioner ligger det förhållandet att reparationsbehovet i en fastighet varierar ganska avsevärt. De första åren efter uppförandet är reparationskostnaderna relativt små, men efter 7 å 10 år behövs det i regel en ganska genomgripande reparation. Vi vet att bostadsmarknaden är hyresreglerad på de flesta orter i landet, och i hyreskalkylen som göres upp för hyresfastigheterna är reparationskostnaderna i regel beräknade till 0,7 procent av

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

byggnadskostnaden. Under år med låga reparationskostnader måste överskottet av denna för reparationer avsedda del av hyran redovisas som vinst och blir därmed beskattat i vanlig ordning, medan det under senare år med stora reparationskostnader kan bli ett ganska avsevärt underskott. Detta kan väl knappast ha varit lagstiftarnas mening den gången hyresregleringen infördes. Därför vore det naturligt om dessa fastighetsägare kunde beredas möjlighet att göra skattefria årliga avsättningar till framtida reparationer, så att den för reparationer avsedda delen av hyran fick användas till sitt verkliga ändamål. En sådan möjlighet till fondavsättning skulle troligen leda till en avsevärd förbättring av fastighetsbeståndet, inte minst då till förmån för hyresgästerna. Jag vill erinra om att de allmännyttiga bostadsföretagen har denna rätt till skattefri fondering. Vi anser därför att de enskilda hyresfastigheterna borde få samma rätt. Det finns ingen anledning till olikhet i lagstiftningen på denna punkt, om fonderna — såsom föreslagits — blir knutna till fastigheterna.

I samma betänkande behandlas ett annat återkommande motionspar, nämligen första kammaren nr 558 av herr Axel Kristiansson m. fl. och andra kammaren nr 676 av herr Börjesson i Glöminge m. fl. Det utmynnar i förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om sådana ändringar i kommunalskatte-lagen, att avdrag för reparation och underhåll medges för kostnader för istandsättande av ekonomibyggnad tillhörande jordbruksfastighet till en nivå som kan anses motsvara en rationell användning.

Herr talman! Det är väl för alla i denna kammarbekant att vårt jordbruk står mitt uppe i en stor omdaningsprocess med för många grenar ändrad produktionsinriktning. Ofta innebär detta ändrade dispositioner av driftbyggnaderna med dyrbara ändringsarbeten som följd. Avdragsrätten vid taxeringen

är i princip beroende av att byggnaderna bibehålles i sitt ursprungliga skick. Detta kan leda och leder ofta till mindre välbetänkta ändringsarbeten, vilka kanske kostar mycket om arbetena skulle ha kostat om de utförts efter rationella principer; och det gagnar inte någon part. På längre sikt skulle en mer generös inställning i detta fall kunna främja arbetsbesparande metoder med bättre lönsamhet och därmed ökade skatteintäkter för stat och kommun som följd.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid betänkandet.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Utöver vad herr Yngve Nilsson redan sagt i denna fråga är det inte så mycket att tillägga. Motionerna gäller välmotiverade önskemål som tidigare kommit till uttryck i denna kammar, och de lär återkomma åtminstone så länge de däri aktualiserade frågorna inte blivit lösta på ett sätt som kan tillfredsställa fastighetsägarna.

Emellertid skulle jag vilja trycka på vikten av att olika bostadsföretag ur skattesynpunkt behandlas lika. Detta är ett rättvisekrav, men det har även stor betydelse för hyresgästerna i de bostadshus som innehas av enskilda eller juridiska personer. Sådana är nu ställda i strykclass, i varje fall om man jämför med de företag som brukar sammanfattas under beteckningen allmännyttiga.

Därjämte vill jag understryka betydelsen av att de här aktualiserade frågorna snarast blir lösta, då kostnaderna för reparationsarbeten, vilka till stor del består av arbetslöner och inte kan rationaliseras på samma sätt som nybyggnader, visar en tendens att stiga mycket starkt. Därför är det nödvändigt att samla arbetena till bestämda tidpunkter och då på en gång göra genomgripande reparationer för att där-

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

igenom något kunna hålla kostnaderna nere. Detta medför givetvis att kostnaderna kommer samlade stötvis och därmed ur skattesynpunkt ännu mer ogynnsamt än tidigare.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till den vid detta ärende fogade reservationen.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Dessa två frågor har varit föremål för överläggningar under de sista åren här i riksdagen, och det är ganska nöjsamt att vara företrädare för majoriteten i bevillningsutskottet när det finns en reservant som herr Yngve Nilsson, som på ett alldeles utomordentligt sätt redovisar det materiella innehållet i de ärenden vi har att behandla och följaktligen befriar utskottets representant från att göra det.

Fördelen med herr Yngve Nilsson är också, att han inte spetsar till frågeställningarna. Han inbjuder över huvud taget inte till någon »kubbning», om jag får använda det uttrycket, utan lägger fram de synpunkter som motionärer tidigare har framfört i motioner.

Den fråga, som kanske intresserar herr Yngve Nilsson mest, gäller de kostnader som är förenade med ombyggnadsverksamhet beträffande jordbrukets ekonomibygnader med hänsyn till förändrade användningssätt. Jag skall gärna medge att det kan vara en brist i lagstiftningen att betrakta denna typ av omändringsarbeten som grundförbättringar, för vilka inte medges någon avdragsrätt när det gäller beskattningen.

Nu tror jag emellertid inte, herr Yngve Nilsson, att man skall klara detta problem den här vägen, utan såvitt jag förstår är det en bättre väg som föreslås i skattelagsakkunnigas betänkande, som jag förmodar nu ligger under beredning i departementet, nämligen att avskrivningsreglerna ändras för bl. a. ekonomibygnader i jordbruket.

Det är följaktligen inte på grund av bristande intresse, som utskottsmajoriteten inte har velat gå fram efter motionärernas linje och kräva en utredning. Vi inom majoriteten anser att denna fråga bör lösas med andra avskrivningsregler, och eftersom sådana redan har utarbetats av en utredning är det en överflödsgärning att gå på motionärernas och reservanternas yrkande.

När det gäller förslaget om skattefria avsättningar till reparationsfonder för hyreshusen är jag inte heller ointresserad av att denna fråga löses, men jag finner att några möjligheter över huvud taget inte finns för någon lösning i det avseendet, eftersom enskilda hyresfastigheter ju ändå är kommersiella objekt. De går i den allmänna fastighetshandeln, och hur det då blir med de avsatta reparationsfonderna är väl ganska lätt att räkna ut; de nya köparna kommer att få betala reparationerna. Följaktligen blir detta inte till bättnad för hyresgästerna, utan det blir ett nytt inslag i den redan nu kommersiella hanteringen.

Herr Skärman uttryckte den mening, att vi skall eftersträva likhet i beskattningen mellan olika företagsformer. Det bestrider väl ingen, och det är ju en princip som finns i svensk skattelagstiftning.

Men, herr Skärman, är det samma företagsformer när man rör sig med allmännyttiga bostadsföretag och bostadsrättsföreningar och enskilda hyreshus? Bostadsrättsföreningar och allmännyttiga bostadsföretag är lika så till vida att de inte driver verksamheten i vinstgivande syfte. Däremot är så fallet när det gäller enskilda hyresfastigheter, och den skillnaden är väl så pass stor, herr Skärman, att den klart motiverar en skillnad i fråga om beskattningsformerna.

När det gäller denna fråga var det väl genom ett misstag som herr Yngve Nilsson kom att lämna kammaren en

Om avdrag vid inkomsttaxering för kostnader för reparation och underhåll av byggnad

sakligt felaktig upplysning, nämligen när han säger att de allmännyttiga bostadsföretagen har rätt till skattefria avsättningar till reparationsfonder. Så är ju inte fallet. I praktiken kan det dock på grund av att man tillämpar schablontaxering när det gäller bostadsrättsföreningar och allmännyttiga bostadsföretag bli på det sättet, att det åtminstone under de första 10—15 åren kan uppkomma reella möjligheter till avsättningar, vilka kan betraktas såsom skattefria.

Ja, herr talman, med dessa ord ber jag att i båda punkterna få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! När det gäller det avsnitt som behandlar jordbrukets ekonomibyggnader vill jag nog säga herr Einar Eriksson, att man väl inte når det mål vi syftar till genom ändrade avskrivningsregler. I dag är det på det sättet, att man i princip har rätt att dra av för reparationskostnader. Bedömningarna på den punkten är emellertid högst olika, och därför vill vi ha en översyn av det hela. Olika taxeringsnämnder bedömer saker och ting olika. Det skulle vara en fördel att få en enhetlig linje att gå efter.

När det sedan gäller hyresfastigheterna kan jag väl inte tro att det skulle bli några större svårigheter genom spekulationer i dessa reparationsfonder, till vilka man skulle kunna avsätta medel, om man kunde komma fram till något sätt att knyta en sådan fond till fastigheten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och

förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 63.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

**Ang. vårdbidrag till handikappade barn,
m. m.**

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, i vad propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 mars 1964 dagtecknad proposition, nr 94, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring,

2) lag om ändrad lydelse av 11 och 12 §§ lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring samt

3) förordning om ändrad lydelse av 40 § förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I propositionen hade föreslagits införande av ett särskilt vårdbidrag till handikappade barn. Vårdbidraget avsåges utgå i form av invaliditetsersättning från folkpensioneringen och tillkomma barn under 16 år, som på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning vore i behov av särskild tillsyn och vård. Bidraget hade föreslagits utgå med ett indexreglerat belopp av för närvarande 2 400 kronor per år. Kostnaderna, som helt skulle falla på staten, beräknades för budgetåret 1964/65 till 12 miljoner kronor.

Propositionen innehöll vidare förslag om de lagändringar, som erfordrades

för genomförande av standardhöjningen av folkpensioner och indexregleringen av barnpensioner, barntillägg, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning i enlighet med förslagen i årets statsverksproposition. Vid det antal indextillägg som utginge från och med april 1964 skulle det årliga pensionsbeloppet för en ensam pensionär bli 3 775 kronor och för två pensionsberättigade makar sammanlagt 5 900 kronor. Barnpensionsbeloppet för barn som förlorat den ene av föräldrarna och barntilläggets maximibelopp skulle höjas från 1 000 kronor till 1 200 kronor per år. För barn som förlorat båda föräldrarna ökade barnpensionen från 1 400 kronor till 1 680 kronor. Invaliditetstillägget skulle höjas från 1 200 kronor till 1 440 kronor och invaliditetsersättningen från 2 000 kronor till 2 400 kronor.

Propositionen hade hänvisats till lagutskott, såvitt avsåge vid propositionen fogade författningsförslag, samt i övrigt till statsutskottet. I vad propositionen hänvisats till lagutskott hade den behandlats av andra lagutskottet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

1) de likalydande motionerna nr 299 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 390 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

2) de likalydande motionerna nr 439 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 528 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*,

3) de likalydande motionerna nr 523 i första kammaren av fru *Olsson* samt nr 636 i andra kammaren av herrar *Persson* i Heden och *Magnusson* i Nensholm, såvitt nu vore i fråga,

4) de likalydande motionerna nr 592 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* samt nr 720 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

5) de likalydande motionerna nr 593 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* samt nr 725 i andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.*,

6) de likalydande motionerna nr 598 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 722 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

7) de likalydande motionerna nr 599 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 721 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

8) motionen nr 385 i andra kammaren av herrar *Anderson* i Sundsvall och *Gustafson* i Göteborg;

B. i anledning av propositionen väckta motioner:

9) de likalydande motionerna nr 701 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Lager* samt nr 857 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*,

10) de likalydande motionerna nr 702 i första kammaren av fröken *Mattson* och nr 854 i andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.*,

11) de likalydande motionerna nr 703 i första kammaren av fru *Olsson* och herr *Svanström* samt nr 856 i andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*,

12) motionen nr 855 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås,

13) motionen nr 858 i andra kammaren av herr *Martinsson*,

14) motionen nr 859 i andra kammaren av herrar *Martinsson* och *Andersson* i Essvik,

15) motionen nr 860 i andra kammaren av herr *Rimmerfors* och fru *Eriksson* i Stockholm.

I *motionerna I: 299* och *II: 390* hade under A 1, A 3, A 4, såvitt nu vore i fråga, och B yrkats,

A. att riksdagen skulle

1. besluta genomföra sådan ändring i 9 kap. 2 och 3 §§ i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring,

att från och med den 1 juli 1964 invaliditetstillägg utginge med 60 procent av basbeloppet och invaliditetsersättning med 75 procent av basbeloppet, varvid invaliditetstilläggets grundbelopp skulle höjas från 1 200 kronor till 2 400 kronor och invaliditetsersättningens grundbelopp från 2 000 kronor till 3 000 kronor,

3. besluta, att vårdbidrag för vård i enskilda hem av svårt handikappade barn skulle utgå i form av invaliditetsersättning enligt lagen om allmän försäkring med 75 procent från och med den 1 juli 1964, d. v. s. med ett grundbelopp av 3 000 kronor,

4. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att föranleda beslut, som gällde från den 1 juli 1965, rörande dels införande av halva vårdbidrag för vård i hemmet av medelsvårt handikappade barn, dels ock formerna för en eventuell statlig medverkan beträffande behovsprövade bidrag för vård i hemmet av handikappade barn;

B. att utskottet skulle företaga av yrkandena under 1 och 3 ovan föranleda lagändringar.

I *motionerna I: 439* och *II: 528* hade föreslagits, att riksdagen i samband med sitt beslut om höjning av folkpensionerna den 1 juli 1964 skulle uttala, att standardhöjningen av folkpensionerna fram till 1968 borde för återstoden av perioden ske så, att höjning ägde rum varje år, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t giva denna uppfattning till känna.

I *motionerna I: 523* och *II: 636* hade under a hemställts, att riksdagen måtte besluta, att invaliditetsersättning till handikappade barn skulle utgå med 62,5 procent av basbeloppet, vilket i nuvarande läge motsvarade 3 000 kronor.

I *motionerna I: 592* och *II: 720* hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i lagen om allmän försäkring, att i *motionerna* påtalade olägenheter vid

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

förtida uttag av folkpension upphävdes respektive att i sådant fall full pension erhöles vid uppnådda 67 års ålder.

I *motionerna I: 593* och *II: 725* hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa om utredning och förslag i syfte att höja folkpensionerna för tidigare löntagare, som endast hade folkpensionen att lita till för sin existens, så att denna komme i nivå med de samlade pensioner, som utginge för dem som erhöles folkpension jämte ATP-pension.

I *motionerna I: 598* och *II: 722* hade under b föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att förslag måtte utarbetas rörande sådana ändringar rörande invaliditetstilllägg inom folkpensioneringen, att tillägget komme att utgå med 50 % av basbeloppet i stället för 30 % av basbeloppet, dvs. i nuläget med 2 400 kronor i stället för 1 440 kronor.

I *motionerna I: 599* och *II: 721* hade under 1 och 2 samt 3a och c hemställts, att riksdagen vid sin behandling av frågan om höjning av folkpensionerna den 1 juli 1964 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

1. att standardhöjningen av folkpensionerna fram till år 1968 måtte för återstoden av perioden ske så, att höjning ägde rum varje år;

2. att förslag till standardhöjning av folkpensionsförmånerna den 1 juli 1965 måtte föreläggas 1965 års riksdag;

3. att följande frågor

a) allmän sänkning av folkpensionsåldern samt

c) annan teknisk samordning mellan folkpensioneringen och den allmänna tilläggs pensioneringen än som nu gällde

mätte ägnas särskild uppmärksamhet och allsidig prövning vid utredningen rörande standardförbättringar av folkpensionerna efter år 1968.

I *motionerna I: 701* och *II: 857* hade anhållits, att riksdagen i anledning av i propositionen nr 94 ställda förslag rörande vårdbidrag för svårt handikappade barn måtte besluta, att för barn omhändertagna på internatskolor ett till hälften reducerat vårdbidrag skulle utgå.

I *motionerna I: 703* och *II: 856* hade föreslagits att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 94 skulle

1) besluta, att 9 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skulle erhålla den lydelse, som angivits i motionerna, vilket förslag bland annat avsåg, att barn som vore intagna å anstalt skulle hava rätt till en åttondel av vårdbidraget för varje månad, som barnet icke vårdades å anstalten; samt

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om införande av dels halvt, dels förhöjt vårdbidrag i form av invaliditetsersättning måtte prövas i enlighet med i motionerna anförda riktlinjer samt att härav föranlett förslag snarast måtte föreläggas riksdagen.

I *motionen II: 385* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam översyn och förslag beträffande bestämmelserna om sammanträffande förmåner m. m. i lagen om allmän försäkring.

I *motionen II: 855* hade yrkats, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 skulle för sin del besluta sådan utformning av lagtexten, att den i propositionen föreslagna bestämmelsen om undantag för blinda, som vore skolpliktiga enligt gällande bestämmelser om blindundervisning, utginge ur lagtexten.

I *motionen II: 859* hade begärts, att riksdagen i anledning av propositionen nr 94 måtte besluta, att regeln i 18 § andra stycket övergångsbestämmelserna till lagen om allmän försäkring skulle, såvitt gällde 17 kap. 2 § sistnämnda lag, tillämpas som om grundbeloppen för folkpension redan vid utgången av 1962

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

uppginge till de belopp, som föreslagits i förevarande proposition.

I *motionen II: 860* hade föreslagits, att rätt till vårdbidrag för handikappade barn skulle föreligga för den, som vore intagen på specialskola eller vårdanstalt, för den tid barnet vistades i hemmet, om denna vistelse omfattade minst fyra veckor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen, med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandena under A 1, A 3 och B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390,

2) yrkandet under a) i motionerna I: 523 och II: 636,

3) yrkandet i motionerna I: 701 och II: 857,

4) yrkandet under 1) i motionerna I: 703 och II: 856, samt

5) yrkandet i motionen II: 860, måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 94, framlagda förslaget till ändring i 9 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring — med bifall till motionen II: 855 för sin del antaga nämnda förslag med den ändring, att 9 kap. 2 § tredje stycket erhöles i utlåtandet angiven lydelse;

B. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge yrkandena under A 1 och B i motsvarande del, samt motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge yrkandet under b), måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionerna i samma delar måtte överlämnas till socialpolitiska kommittén;

C. att riksdagen, i anledning av följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 701 och II: 857,

2) motionerna I: 703 och II: 856, såvitt anginge yrkandet under 1), samt

3) motionen II: 860,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i denna del anfört beträffande behovet av utredning och åtgärder;

D. att riksdagen med avslag å yrkandet i motionen II: 858 måtte — med förklaring att riksdagen funnit visst tillägg böra göras till det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring — för sin del antaga nämnda förslag, utom i vad det avsåge de delar, som behandlats under A, med de ändringar, att ingressen och 5 kap. 1 § erhöles i utlåtandet angiven lydelse;

E. att riksdagen måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss övergångsbestämmelse böra fogas vid det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 11 och 12 §§ lagen den 25 maj 1962 (nr 382) angående införande av lagen om allmän försäkring — med bifall till yrkandet i motionen II: 859 för sin del antaga nämnda förslag med det tillägg, som angivits i utlåtandet;

F. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av 40 § förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.;

G. att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 299 och II: 390, samt

2) motionerna I: 703 och II: 856,

samtliga motioner såvitt anginge halva vårdbidrag,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i denna del anfört beträffande behovet av utredning och åtgärder;

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

H. att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 599 och II: 721, såvitt anginge yrkandena under 1 och 2, samt

2) motionerna I: 439 och II: 528, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande fortsatta höjningar av folkpensionerna;

J. att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge behovsprövade vårdbidrag,

2) motionerna I: 703 och II: 856, såvitt anginge förhöjda vårdbidrag, samt

3) motionen II: 385,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i dessa delar anfört beträffande behovet av utredning och åtgärder;

K. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 593 och II: 725, samt

2) motionerna I: 702 och II: 854,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

L. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 592 och II: 720, såvitt anginge folkpensionsförmåner vid förtida uttag av folkpension, samt

2) motionerna I: 599 och II: 721, såvitt anginge yrkandena under 3 a) och c),

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

M. att följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandena i motionerna I: 299 och II: 390 under A 4, såvitt anginge halva och behovsprövade vårdbidrag,

2) yrkandet i motionerna I: 439 och II: 528,

3) yrkandet under b) i motionerna I: 598 och II: 722,

4) yrkandena under 1 och 2 i motionerna I: 599 och II: 721,

5) yrkandet under 2) i motionerna I: 703 och II: 856, samt

6) yrkandet i motionen II: 385,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Det i punkten D i utskottets hemställan föreslagna tillägget till Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i lagen om allmän försäkring avsåg, att barn, som vore svensk medborgare men som till följd av sin ålder icke blivit mantalsskrivet i riket, likväl skulle äga rätt till vårdbidrag.

I motiveringen hade utskottet å s. 27 i det tryckta utlåtandet anfört bland annat:

»Utskottet anser det i propositionen framlagda förslaget beträffande vårdbidragets storlek väl avvägt. Såsom utskottet i föl påpekat vid behandlingen av motionsyrkanden rörande höjning av invaliditetstillägg och invaliditetsersättning, kan alltför höga bidrag av detta slag medföra en icke önskvärd återhållsamhet vid beviljandet av bidragen, något som utskottet icke vill medverka till. Utskottet, som alltså biträder propositionen, vill i likhet med departementschefen uttala att det vore olyckligt, om införandet av vårdbidraget från den allmänna försäkringen finge en återhållande effekt med avseende på de särskilda hemsjukvårdsbidragen från landsting och primärkommuner.»

Å sid. 29 i det tryckta utlåtandet hade utskottet yttrat bland annat:

»Utskottet anser de i propositionen framlagda förslagen beträffande invaliditetstilläggets och invaliditetsersättningens storlek väl avvägda. En ytterligare höjning av tillägget och ersättningen, som föreslås i nu aktuella motioner, skulle, såsom utskottet ovan påpekat beträffande vårdbidraget, kunna medföra en återhållsamhet vid tillämp-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

ningen, som utskottet icke vill medverka till. Vidare kan uppmärksammas att riksdagen så sent som 1962 uttalat sig för den anknytning till basbeloppet som nu föreslås i propositionen. Utskottet biträder alltså propositionens förslag. Med hänsyn till de uppgifter som tillkommer socialpolitiska kommittén synes det kunna vara befogat att överlämna motionerna till kommittén.»

Reservationer hade avgivits

vid utskottets hemställen under A och B

(avseende vårdbidrag, invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar)

av herrar *Edström, Erik Filip Petersson, Axel Kristiansson, Anderson* i Sundsvall, *Gustavsson* i Alvesta och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett,

I. att det avsnitt i utskottets yttrande, som å sid. 29 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet anser de» och slutade med »motionerna till kommittén», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Såsom framhållits i motionerna är det endast invalider med mycket svåra handikapp som kan bli berättigade till invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning. Till denna grupp hör handikappade med mycket svåra kroppsliga defekter, t. ex. sådana som saknar armar och ben, handikappade med långt gången ledgångsreumatism, svårartad nervsjukdom eller svår förlamning. I samtliga fall är det fråga om enskilda människor som på grund av sitt svåra handikapp är i starkt behov av ett ekonomiskt stöd. Att ifrågavarande förmåner nu indexregleras är ett betydelsefullt framsteg, men härutöver är en reell förstärkning av bidragen angelägen. Att en reell förstärkning av den omfattning som föreslagits i motionerna skulle medföra en återhållsamhet vid tillämpningen till men för berörda handikappade, anser utskottet uteslutet och bör i betraktande av de svårartade handikapp, som det här gäller, inte komma i fråga.

Såsom framhållits i motionerna I: 598 och II: 722 är det en brist att ingen stödform finns för pensionärer som har ett visst handikapp, dock inte av sådan omfattning att invaliditetstillägg kan utgå. Detta förhållande kan självfallet inte åberopas som skäl mot att genomföra en reell förbättring av tilläggen. Motsvarande omständigheter gäller i fråga om invaliditetsersättningarna. Utskottet behandlar i annat sammanhang frågor om halva tillägg och ersättningar.

Utskottet föreslår i anslutning till de i motionerna väckta yrkandena att invaliditetsersättningen höjes från femtio till sjuttiofem procent av basbeloppet, d. v. s. från 2 400 kr. till 3 600 kr., och att invaliditetstillägget höjes från trettio till femtio procent av basbeloppet, d. v. s. från 1 440 kr. till 2 400 kr. i dagens penningvärde. De högre beloppen skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1964.»;

II. att det avsnitt i utskottets yttrande, som å sid. 27 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet anser det» och slutade med »landsting och primärkommuner», bort erhålla följande lydelse:

»Det bör betonas — vilket bl. a. framhållits i de nyssnämnda motionerna — att det här är fråga om ett mycket ömmande vårdbehov och ett uppoffrande arbete från föräldrarnas sida som samhället har anledning att sätta stort värde på. De allra flesta av ifrågavarande handikappade barn har behov av särskilt krävande, kontinuerlig tillsyn och härmed bunden anpassning även av föräldrars eller vårdares livsföring. Föräldrar kan bli nödsakade att helt eller delvis avstå från förvärsarbete. I många fall är det önskvärt att specialutbildad personal hjälper till med träning och vård av barnet. Merkostnaderna kan bli betydande.

Även om det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget betyder en väsentlig förbättring i förhållande till nuläget, har

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

utskottet dock kommit till slutsatsen — med bakgrund av sagda merkostnader för vården av de svårt handikappade barn, varom här är fråga — att det är angeläget och mera framsynt att från början genomföra en invalidersättning (ett vårdbidrag) för dessa barn som bättre svarar mot merkostnaderna. Utskottet föreslår att vårdbidraget nu fastställs till 75 procent av basbeloppet, d. v. s. med nuvarande basbelopp 3 600 kr. för år.

Enligt de av Kungl. Maj:t tillämpade beräkningsgrunderna innebär utskottets förslag en merkostnad för staten av 4 milj. kr.»;

III. att utskottet vid antagande av motiveringarna i reservationerna I och II bort under A och B hemställa,

A. att riksdagen med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandet i motionerna I: 701 och II: 857,

2) yrkandet under 1) i motionerna I: 703 och II: 856, samt

3) yrkandet i motionen II: 860,

måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 94, framlagda förslaget till ändring i 9 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring — med bifall till yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetsersättning, A 3 samt B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390 samt yrkandet i motionen II: 855 ävensom i anledning av motionerna I: 299 och II: 390, i vad de gällde yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetstillägg, och B i motsvarande del, motionerna I: 523 och II: 636, såvitt anginge yrkandet under a), samt motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge yrkandet under b), för sin del antaga förslaget med de ändringar, att 9 kap. 2 § tredje och fjärde styckena samt 9 kap. 3 § fjärde stycket erhöles i reservationen angiven lydelse;

B. att yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetstillägg och B i motsva-

rande del i motionerna I: 299 och II: 390, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under A hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att utskottet vid antagande av motiveringen i allenast reservationen I bort under A och B hemställa,

A. att riksdagen, med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandena under A 3 och B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390,

2) yrkandet under a) i motionerna I: 523 och II: 636,

3) yrkandet i motionerna I: 701 och II: 857,

4) yrkandet under 1) i motionerna I: 703 och II: 856, samt

5) yrkandet i motionen II: 860,

måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 94, framlagda förslaget till ändring i 9 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring — med bifall till yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetsersättning, och B i motsvarande del samt yrkandet i motionen II: 855 ävensom i anledning av motionerna I: 299 och II: 390, i vad de gällde yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetstillägg, och B i motsvarande del, samt motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge yrkandet under b), för sin del antaga förslaget med de ändringar, att 9 kap. 2 § tredje och fjärde styckena samt 9 kap. 3 § fjärde stycket erhöles i reservationen angiven lydelse;

B. att yrkandena under A 1, såvitt anginge invaliditetstillägg, och B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna under A hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att utskottet vid antagande av motiveringen i allenast reservationen II bort under A och B hemställa,

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

A. att riksdagen, med avslag å följande motionsyrkanden, nämligen

1) yrkandena under A 1 och B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390,

2) yrkandet i motionerna I: 701 och II: 857,

3) yrkandet under 1) i motionerna I: 703 och II: 856, samt

4) yrkandet i motionen II: 860,

måtte — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom förevarande proposition, nr 94, framlagda förslaget till ändring i 9 kap. 2 och 3 §§ lagen om allmän försäkring — med bifall till yrkandena under A 3 och B i motsvarande del i motionerna I: 299 och II: 390 samt yrkandet i motionen II: 855 ävensom i anledning av motionerna I: 523 och II: 636, såvitt anginge yrkandet under a), för sin del antaga förslaget med den ändring, att 9 kap. 2 § tredje stycket samt 9 kap. 3 § fjärde stycket erhöles i denna reservation angiven lydelse;

B. att riksdagen, i anledning av motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge yrkandena under A 1 och B i motsvarande del, samt motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge yrkandet under b), måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionerna i samma delar måtte överlämnas till socialpolitiska kommittén;

vid utskottets hemställan under G

(avseende utredning och åtgärder i anledning av motioner om halva vårdbidrag)

VI. av herrar *Edström, Erik Filip Petersson, Axel Kristiansson, Anderson* i Sundsvall, *Gustavsson* i Alvesta och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under G hemställa, att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 299 och II: 390, samt

2) motionerna I: 703 och II: 856,

samtliga motioner såvitt anginge halva vårdbidrag, måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag om möjlighet till halva vårdbidrag för vård i hemmet av handikappat barn, i de fall där med hänsyn till barnets handikapp fullt vårdbidrag icke kunde ifrågakomma, men där det uppenbarligen föreläge ett starkt behov av hjälp;

vid utskottets hemställan under H

(avseende årliga folkpensionshöjningar)

VII. av herrar *Edström, Erik Filip Petersson, Axel Kristiansson, Anderson* i Sundsvall, *Gustavsson* i Alvesta och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under H hemställa, att riksdagen — dels med bifall till yrkandena under 1 och 2 i motionerna I: 599 och II: 721, dels i anledning av motionerna I: 439 och II: 528 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1965 års riksdag angående årliga standardhöjningar av folkpensionsförmåner fram till 1968 med början den 1 juli 1965;

VIII. av herr *Kaijser* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort lyda så, som denna reservation visade, samt att utskottet bort under H hemställa, att riksdagen — i anledning av dels yrkandena under 1 och 2 i motionerna I: 599 och II: 721, dels motionerna I: 439 och II: 528 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående årliga höjningar av folkpensionsförmånerna samt framläggande till nästa års riksdag av de förslag, var till utredningen kunde föranleda;

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

vid utskottets hemställan under L

(avseende sänkning av pensionsåldern och annan teknisk samordning mellan folkpensioneringen och den allmänna tilläggs-pensioneringen)

IX. av herr *Axel Kristiansson* och herr *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under L hemställa,

dels att riksdagen — med bifall till yrkandena under 3 a) och c) i motionerna I: 599 och II: 721 samt i anledning av motionerna I: 592 och II: 720, såvitt anginge folkpensionsförmåner vid förtida uttag av folkpension — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförda rörande dels utredning av frågan om en allmän sänkning av folkpensionsåldern, dels utredning av frågan om annan teknisk samordning mellan folkpensioneringen och allmänna tilläggs-pensioneringen,

dels att motionerna I: 592 och II: 720, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanternas i denna del hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! I förhållande till nu läget innebär det förslag som framlagts i proposition nr 94 en väsentlig förbättring. Det är otvetydigt och klart, men vi får inte glömma bort att det på detta område finns mycket som behöver förbättras.

Det problem som det här gäller berör främst invalider med mycket svåra handikapp, med svåra kroppsliga defekter, t. ex. personer som saknar armar och ben, som har en långt gången deformerande ledgångsreumatism, en svårartad nervsjukdom, förlamning eller dylika svårartade sjukdomstillstånd eller defekter, personer som inte själva kan klara sina egna elementära behov utan hjälp. Här berörs också de han-

dikappade barnen, som dessutom har behov av särskilt krävande kontinuerlig tillsyn och passning från föräldrarnas eller vårdarnas sida. Ofta måste man använda speciellt utbildad personal för att hjälpa till med träningen och andra vårdproblem.

Ett ytterligare steg mot större hjälp för denna speciellt hjälpbehövande grupp människor är därför starkt motiverat, och det är orsaken till att vi i anslutning till denna proposition har fått en lång rad motioner, såväl partimotioner som motioner från enskilda ledamöter av riksdagen. Det är också orsaken till de yrkanden som har framförts reservationsvägen.

Vid utskottets hemställan under A och B, som avser vårdbidrag, invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar, yrkas i den första reservationen att invaliditetsersättningen skall höjas från 50 till 75 procent av basbeloppet, d. v. s. från 2 400 kronor till 3 600 kronor, och att invaliditetstillägget skall höjas från 30 till 50 procent av basbeloppet, d. v. s. från 1 440 kronor till 2 400 kronor i dagens penningvärde, gällande fr. o. m. den 1 juli 1964.

I reservation II, som gäller värden av de svårt handikappade barnen, hemställes att vårdbidraget skulle fastställas till 75 procent av basbeloppet, d. v. s. med nuvarande basbelopp 3 600 kronor om året.

I reservationerna III, IV och V i detta avsnitt är yrkanden om motsvarande författningsändringar aktualiserade.

Jag yrkar bifall till samtliga dessa reservationer.

Jag kommer så till utskottets hemställan under G, som avser utredning och åtgärder i anledning av motioner om halva vårdbidrag. Där yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte an hålla om skyndsamt utredning och förslag om möjlighet till halva vårdbidrag för vård i hemmet av handikappade barn, i de fall där med hänsyn till barnets handikapp fullt vårdbidrag inte kan ifrågakomma, men där det uppen-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

barligen föreligger ett starkt behov av hjälp.

Det finns en mängd barn som är handikappade, dock inte så höggradigt att de kan få fullt vårdbidrag, och det vore i högsta grad motiverat att de erhåller någon hjälp. En sådan bör dock inte beslutas utan ytterligare utredning, och det är ju en utredning som reservationen hemställer om.

Jag ber att få yrka bifall till reservation VI på den punkten.

Så kommer jag slutligen till utskottets hemställan under H, som avser de årliga folkpensionshöjningarna. Detta är en gammal sak, som vi känner igen och som har varit uppe på riksdagens bord många gånger tidigare. Det skulle otvetydigt innebära större rättvisa för folkpensionärerna, om dessa i likhet med den i produktionen verksamma befolkningen kunde få årlig standardförbättring. Det blir därigenom en jämnare successiv höjning än som sker i dagens läge, och det finns egentligen inte någon som helst motivering för att inte gå en jämnare väg och höja standarden årligen i stället för, som nu sker, vartannat år. Det är visserligen sant att vi har en gammal uppgörelse om detta, men om vi alla vore överens om att träffa en ny uppgörelse och besluta oss för en standardhöjning varje år, tror jag att det skulle vara uteslutande till fördel för våra folkpensionärer. I reservation VII hemställs därför, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning och förslag till nästa års riksdag angående årliga standardhöjningar av folkpensionsförmåner fram till 1968 med början från 1 juli nästa år.

Jag ber att få yrka bifall också till denna reservation.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Såsom redan framhållits har till det utskottsutlåtande som vi nu behandlar knutits en rad av reservationer, bakom vilka centerpartiet står i

samtliga fall utom ett. Jag vill helt kortfattat säga några ord om motiveringarna bakom desamma, när herr Edström tidigare varit inne på våra motiv.

Den första reservationen avser vårdbidraget, invaliditetstillägget och invaliditetsersättningarna. Vi noterar med tacksamhet att dessa för framtiden indexbundits så till vida att man knutit deras belopp till basbeloppet. Vi är också tillfredsställda över att det nya vårdbidraget för handikappade barn kommer att införas. Det är sannolikt mycket behjärtansvärt. Vi har emellertid yrkat på höjningar i samtliga fall, utöver vad som föreslagits i propositionen och vad utskottet också har stannat inför. Jag vill emellertid säga att det i fråga om beloppen självfallet är mycket svårt att fastslå, att den ena eller den andra summan är den riktiga. Här gäller det avvägningar och bedömningar, som måhända är mycket svåra att göra. Jag vill emellertid framhålla, att angelägenhetsgraden är så pass hög att skäl funnits för en generösare bedömning än den utskottsmajoriteten har gjort.

Reservationen under G avser en utredning av frågan om halva vårdbidrag. Jag tror att det är särskilt angeläget att också sådana införes, ty det kan givetvis finnas fall där det är svårt att avgöra — även om avgörandet sker på medicinsk grund — om vederbörande skall ha vårdbidrag eller inte. Om inget halvt vårdbidrag införes, ställes man således i många behjärtansvärda fall inför det faktum att det blir allt eller intet. Jag tror att den praktiska handläggningen skulle vara betydligt lättare, om vi också finge ett halvt vårdbidrag. Det är därför anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten inte har kunnat tillstyrka ens ett förslag om utredning härom.

Reservationen under H gäller, huruvida folkpensionerna i fortsättningen skall höjas vart eller vartannat år. Det är ett gammalt krav från centerpartiet att höjningarna skall göras årligen. Ut-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

skottsmajoriteten hänvisar i detta sammanhang till allmänna pensionsberedningens förslag, som innebär att man skulle höja pensionerna vartannat år. Längre går man inte när det gäller hänvisning. Man hänvisar alltså inte till motivet härför. Jag skulle förmoda att motivet för denna vartannatårshöjning var mycket svagt. Det måste självfallet vara mycket svårare att motivera en höjning vartannat år än att motivera en höjning varje år. Alla människor i de produktiva åldrarna vill ju årligen ha en viss standardförbättring, och en sådan hör också rimligen tillkomma folkpensionärerna varje år.

När vi behandlade denna fråga i utskottet var vi under ett visst skede nära nog ense om att föreslå folkpensionshöjningar varje år. Läget var åtminstone sådant över ett veckoslut. Därefter blev det emellertid rättning i leden och återgång till det gamla. Vad som följer av detta är svårt att säga, ty i utlåtandet står det, att sedan man nu konstaterat att det inte längre finns någon enig uppslutning kring förslaget att höja pensionerna vartannat år fram till 1968 hör det ankomma helt på Kungl. Maj:t att avgöra när och hur höjningarna skall vidtas. Vi hävdar i vår reservation att höjningarna i fortsättningen bör ske varje år.

Bakom den sista reservationen, alltså reservationen under L, står centerpartiet ensamt. Det gäller en begäran om utredning angående sänkt pensionsålder. Som motivering härför kan åtskilligt anföras. Det finns redan stora grupper i vårt land som har en lägre pensionsålder än 67 år. Man skulle kanske kortfattat kunna säga att alla, eller i varje fall det övervägande flertalet, icke kroppsarbetande människor har en lägre pensionsålder. Därtill kommer att 67-årsåldern i pensionshänseende gällt alltsedan 1914 och alltså i år kan fira femtioårsjubileum. Det är klart att man kan hävda att utvecklingen har gått i riktning mot ökad livslängd och kanske också ökad vitalitet i de högre ål-

dersgrupperna. Jag skall inte bestrida dessa påståenden. Men det kan också hända att standardförbättringen i samhället i någon mån skall tagas i anspråk på det sättet att man ger de äldre grupperna frihet från arbete något år tidigare än nu sker.

Man möts självfallet av svaret, att detta kostar mycket pengar, och det är vi fullt på det klara med inom centerpartiet. Till det vill jag bara säga, att också detta är en avvägningsfråga, och det finns anledning att ta upp denna jämsides med andra avvägningar i vad det gäller arbetstidsförkortning, semesterns längd och dylikt.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till samtliga de vid utlåtandet fogade reservationerna med undantag av reservation nr VIII av herr Kaijser och fröken Wetterström.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Utskottet säger längst ned på sidan 29 med något av hot i raderna: »Det har visat sig att den enighet om tidsplanen för standardhöjningarna, som rådde då denna gjordes upp och som sedan förelegat i många år, inte längre är för handen.»

Jag förstår att denna formulering baseras på färska tilldragelser i denna fråga, men jag vill erinra om att det ju inte är någon nyhet att den s. k. enigheten mellan de borgerliga partierna och regeringspartiet om själva tidsplanen brutits. Den bröts redan år 1960, för såvitt man med en tidsplan menar också de belopp för ökningen av folkpensionerna, som vid varje tillfälle skall fastställas.

Enighet uppstod visserligen då igen men då gällde den att ta tillbaka åtskilligt av vad som tidigare hade utlovats, ty faktum är att redan 1960 års beslut innebar en betydligt lägre höjning av folkpensionerna än som utlovades under folkomröstningen. Minskningen i förhållande till detta löfte var 450 kronor om året för ensamstående

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

pensionär och 470 kronor för makar. Den plan som riksdagen godkände år 1960 var alltså väsentligt annorlunda än den som utlovades under folkomröstningen, så nog kan man säga att det är mer än den i folkomröstningen uppreklamerade enigheten i denna fråga, som har brutits. Det är helt enkelt så att löftet till folkpensionärerna har brutits.

Etapphöjningarna som har beslutats av riksdagen därefter har ju inneburit fortsatt eftersläpning, varför det kan sägas att folkpensionärerna har mycket att fordra i dag i förhållande till vad som har utlovats. Och jämfört med vad de behöver för ett i skilda avseenden fullvärdigt liv är deras fordran givetvis ännu mycket större än så, för att nu inte tala om den fordran som borde bestämmas av allt vad folkpensionärerna lyckats åstadkomma för samhället under sitt produktiva liv. Jag vill ha sagt att det är bl. a. denna eftersläpning som utgjort motiv för två av de kommunistiska motioner som behandlas i detta utlåtande.

Den ena går ut på att förtida uttag av pension inte skall få leda till minskning av pensionen när 67-årsgränsen uppnåtts. Men eftersom reservation nr IX till utskottets utlåtande i viss utsträckning anknyter till denna vår motion skall jag avstå från att nu plädera för den för att i stället bara be att få uttala min anslutning till reservationen i fråga.

På sitt sätt berör denna reservation — således nr IX — också det förslag som vi har ställt i motionen nr I: 593 och II: 725. I denna motion har vi hemställt om utredning och förslag i syfte att höja folkpensionerna för tidigare löntagare, så att pensionen kommer i nivå med de samlade pensioner som utgår för dem som erhåller både folkpension och ATP-pension.

Nu svarar utskottet, att »sådana reformer är för närvarande inte aktuella». Men då vill jag fråga: När kan de vara aktuella om inte just nu, när ATP-syste-

met ännu inte hunnit verka med någon större kraft och folkpensionärerna i allmänhet inte hunnit få någon nytta av tilläggs pensionssystemet. Om 10—12 år kan det väl i vart fall inte vara särskilt aktuellt med en reformering på detta område, eftersom ju då ATP-pensionerna hunnit nära det maximum som fastställts — och som naturligtvis kan ändras — men jag talar om det maximum som nu är fastställt.

De pensionärer som nu tvingas leva endast på folkpensionen, d. v. s. grundpensionen, har ju utfört sitt livsverk under mycket svåra förhållanden, under svårare förhållanden än de som i fortsättningen blir pensionärer, och deras livsbehov är nu inte mindre än hos dem som har en del andra inkomster utöver grundpensionen. Jag kan inte låta bli att anse, att det är en djup orättvisa att dessa äldre pensionärer och tidigare löntagare på detta sätt har ställts vid sidan av den standardhöjning, som bl. a. ATP är avsedd att möjliggöra. Inte heller den lilla förstärkning av grundpensionen, som nu föreslås, kan bidra till att lösa dessa pensionärens problem.

Vi underskattar inte värdet av vad som föreslås, men vi anser inte att detta innebär någon egentlig lösning. Jag vill här erinra om att pensionsbeloppet fortfarande blir begränsat till 7 kronor 50 öre per person och dag för makar exklusive bostadstillägg, men — handen på hjärtat, ärade kammarledamöter — är det möjligt att leva ett liv som är tillfredsställande i materiella, kulturella och andra avseenden på ett belopp av 7 kronor 50 öre om dagen? Det är naturligtvis helt uteslutet, om man har några som helst anspråk på livet utöver att tillgodose den materiella nödtorften.

Man bör väl kunna anse att folkpensionärerna kan ha rätt att ställa högre anspråk än så. Det är egendomligt att man förefaller utgå från att folkpensionärerna a priori har kommit in i ett sådant stadium av livet, att de skall kunna leva på ett så avsevärt lägre belopp än icke-pensionärer och att deras an-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

språk på livet skall vara så oerhört mycket lägre än de anspråk som vi, som inte hunnit bli pensionärer, anser oss ha skäl att resa. Utgångspunkten förefaller vara att folkpensionärerna helt enkelt inte skall ha möjlighet att leva som andra människor, men man måste enligt min mening komma ifrån detta betraktelsesätt. Det är ytterligt nödvändigt att folkpensionärerna ges möjligheter att så långt deras status medger tillgodogöra sig de olika slag av nyttigheter, som normalt skall komma människorna till del.

Eftersom det sätt att se på denna fråga, som länge varit rådande och som jag här sökt kritisera, måste anses utgå från helt igenom felaktiga utgångspunkter, så saknar vi för vår del också förståelse för de statsbudgetmässiga och samhällsekonomiska motiv, som så ofta anföres för saktfärdigheten i pensionsförbättringarna.

Det är klart, herr talman, att detta debattämne är av sådan natur att man i och för sig känner sig manad att fördjupa sig ytterligare i problemet, vilket jag emellertid skall bespara ledamöterna. Jag skall slutligen bara tillägga, att intentionerna i de två kommunistiska motioner, som jag i någon mån har baserat mitt resonemang på, avspeglas ganska bra i reservationen IX, som vi därför gärna ville ge vår anslutning. Därutöver ansluter vi oss, åtminstone relativt gärna, till reservationen VII under punkten H, som gäller årliga folkpensionshöjningar och som nyss berördes från talarstolen. För sådana höjningar har vi också uttalat oss i den ena av våra motioner.

Vad slutligen beträffar motionerna I: 701 och II: 857 om vårdbidrag för svårt handikappade barn, som vistas på internatskolor, anser jag mig inte behöva framställa något yrkande utan jag vill deklarerat att vi i stort sett är nöjda med utskottets förslag om en skrivelse till regeringen i denna fråga.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Det är klart att man kan ha en mängd önskemål i en fråga som denna, och sådana önskemål har vi ju fått ta del av från herr Adolfssons sida. De önskemål, som herr Adolfsson här har framfört, utgör ju inga nyheter. Vi är alla medvetna om att hade det statsfinansiella läget varit sådant, att pensionsbeloppen kunde ha blivit ännu högre, så skulle väl ingen ha tvekat att ta ställning till förmån för en ytterligare höjning.

Nu har man emellertid en gång tagit ställning till och kommit överens om på vilket sätt och i vilken takt pensionerna skall förändras beloppsmässigt. Här om har vi varit eniga. Men jag skall inte gå in på dessa ting nu utan skall till en början erinra om vad propositionen i stora drag innehåller.

I propositionen föreslås att man skall ge ett särskilt vårdbidrag för handikappade barn. Vårdbidraget avses utgå i form av invaliditetsersättning till barn under 16 år som på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård. Det föreslås att bidraget skall vara indexreglerat och utgå med f. n. 2 400 kronor per år. Kostnaderna för denna förbättring utgör 12 miljoner kronor.

Vidare har här föreslagits en justering av pensionsbeloppen, som överensstämmer med det beslut riksdagen tidigare har fattat och som skall genomföras vartannat år. Detta förslag innebär att pensionsbeloppet för ensamstående ökas med 300 kronor och för äkta makar med 450 kronor om året. Reserverna har här haft en avvikande mening på olika punkter, och jag skall ta

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

upp dem i den ordning som reservanterna själva behandlat dem.

När det gäller införandet av halvt vårdbidrag är också detta en gammal fråga. Det emanerar egentligen från 1958 års socialförsäkringskommitté, som var inne på den linjen att man på något sätt skulle kunna få fram en bidragsform som låg utanför vad som då föreslogs, men varken utskottet eller riksdagen ansåg vid den tidpunkten att man i det läget borde införa någonting sådant. Nu har här föreslagits införande av halva vårdbidrag, och utskottet har fortfarande en känsla av att det kan föreligga ett behov därav. Vi har sagt att vi inte vill tillstyrka motionerna i denna del men att vi gärna ser att hela frågan tas under förnyad omprövning. Vi tycker att motionärerna borde kunna ge sig till tåls med detta.

En fråga som inte varit så litet bekymmersam är frågan om invaliditetstilläggen och invaliditetsersättningarna och samordningen mellan dessa och yrkesskadeförsäkringen. Den samordningen har vi varit överens om, men det är klart att i det ögonblick den sattes i kraft så skulle de, som till följd av en invaliditet som var större eller mindre grav uppbar invaliditetsersättning från folkpensioneringen eller från yrkesskadeförsäkringen, bli något oroliga. Utskottet har här sökt att finna en form för utjämning, och utskottet föreslår, att indextilläggen får användas för ändamålet, d. v. s. för att få en utjämning, men utskottet anser också att den standardhöjning, som nu skall genomföras i år, bör utgå ograverad även till dem — enligt uppgift rör det sig om ca 20 000 personer — som har invaliditetsersättningar.

Motionärerna och reservanterna har också föreslagit att de ersättningar, som departementschefen har föreslagit, skall höjas, och man har yrkat på att det procentuella belopp som står i samband med basbeloppet skall vara högre än vad departementschefen har föreslagit. På denna punkt har utskottet inte velat

biträda förslaget i motionerna. Jag anser att den ändring som ligger i att dessa ersättningar är indexreglerade är så värdefull, att det inte finns någon anledning att just i dag yrka på några höjningar av det slag som föreslås i motionerna. Men vi har ändå ansett att man bör låta socialpolitiska kommittén pröva frågan, utan att därmed ha sagt att det skall ske någon ändring av beloppen i den ena eller andra riktningen.

När det sedan gäller frågan om förändringen av pensionsbeloppen måste jag säga, att det glatt mig att det varit så tyst i år om denna sak. Tidigare har vi ju haft att behandla olika motioner, i vilka yrkats att beloppet skulle höjas utöver vad regeringen föreslagit. Detta har vi sluppit ifrån i år, och anledningen därtill kan ju inte vara någonting annat än att den gräns för höjningarna, som är sammanbunden med 1957 års penningvärde och det basbelopp som gäller ATP, ju har uppnåtts och i visst fall också överskridits.

Det är väl detta som gjort att det inte väckts några motioner om ytterligare höjningar — och det bör vi vara tack samma för — men i stället har man funderat på att få ett beslut av riksdagen, som innebär att pensionerna skulle omprövas årligen. Det är riktigt, som herr Kristiansson säger, att utskottet i ett visst sammanhang under frågans behandling var enigt om att förorda en sådan linje, men det var en helt preliminär sak. Vad som har inträffat är ju att den borgerliga sidan i år varit fullständigt enig om denna nya linje, medan så inte varit fallet tidigare. Vi ansåg i utskottet att det inte fanns någon anledning att fatta beslut om någon ny tidsordning för höjningarna, varigenom man skulle riva upp det gamla beslutet med vad det innebar i fråga om standardhöjning vartannat år. Utskottsmajoriteten har emellertid ingenting emot att frågan står öppen och att fältet blir fritt för oss alla, och vi har sagt i utskottets motivering, att frågan får behandlas i den ordning som kan tillåtas

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

av det statsfinansiella läget. Det får väl innebära att regeringen prövar den ekonomiska frågan varje år i samband med budgeten, och då får vi väl se vad som kan hända i detta sammanhang. Då har ju var och en möjlighet att handla som han tycker och efter eget intresse. Det finns således intet annat skäl från majoritetens sida än att vi menar, att alla bör ha samma möjlighet att ta ställning till frågan om pensionerna i fortsättningen utan att vara bundna av överenskommelser om vare sig tvåårs- eller ettårsintervaller.

När det i motioner sägs, att det är rättvisare om pensionärerna får årliga höjningar i stället för höjningar vartannat år, måste jag säga att jag har mycket svårt att förstå den motivering. Det hänvisas till att de löneanställda får ökning och förändring i löneläget varje år. Vi vet att det görs upp tvåårsavtal med olika procentuella höjningar varje år, och den uppgörelse som kan träffas har ju att ta sikte på inte bara de förändringar i priserna, som har skett innan det gamla avtalet gick ut och ett nytt skall komma till, utan den får ju även ta hänsyn till vad som kan komma i fortsättningen och som förändrar lönerna och deras inbördes förhållande till priserna.

För pensionärernas vidkommande är det så ordnat, att det finns regler som även för dem innebär täckning i fråga om standarden för en tvåårsperiod. Pensionärerna har nämligen indextilllägg, som kommer varje gång enheterna stiger med tre. Detta har inte de löneanställda — de får inga indextilllägg, medan pensionärerna följer prisutvecklingen på ett sådant sätt, att de får täckning för de förändringar till det sämre som kan komma.

Jag kan således inte se någon orättvisa i detta hänseende när man diskuterar löneanställdas löner kontra pensionärernas pensioner. Det hela måste nog bero på något missförstånd.

Jag vill också erinra om att jag inte funnit något aktuellt intresse inom pen

sionärsleden för någon ändring i det system som vi har. Det har inte förekommit en enda framställning från någon av våra 900 föreningar i riksorganisationen i denna fråga, och jag har svårt att förstå var man kan finna det stora intresse i pensionärsleden för en förändring som det har talats om. Hade det intresset varit så genomgående, så borde riksorganisationens ledning ha fått kännning av detta, men så är inte fallet.

Jag har inte heller fått någon kännning av någonting sådant sedan utskottet fattat sitt beslut. Det har inte förekommit någon oro — utom möjligen i två fall. Någon dag efter det utskottet hade fattat sitt beslut ringde en man till mig och undrade, om jag inte kunde motionera om bättre folkpensioner eftersom jag var ordförande i riksorganisationen. Då jag frågade vederbörande vilken förening han tillhörde, svarade han att han var vilde, men att han hade talat med professor Ohlin i en hiss i riksdagshuset och att denne hade givit honom rekommendationen att vända sig till mig. Jag förklarade för honom, att eftersom han inte var ansluten till någon organisation hade jag inte mycket intresse av det han framförde.

Det andra fallet rörde sig om något liknande. Han åberopade visserligen inte folkpartiledaren men tongångarna var desamma.

Detta är den enda »storm» jag fått kännning av efter det beslut, som andra lagutskottet har fattat, och jag tar således det hela med knusende ro, som dansken säger. Det som nu kommer att hända genom riksdagsbeslutet kommer, oavsett om det skulle stanna vid vartannat år eller något annat, inte att leda till att våra pensionärer får det vare sig bättre eller sämre.

En annan liten sak inträffade för några dagar sedan. En man kom och stötte på mig — t. o. m. i detta hus — och sade att en pensionär kanske tycker, att om han får en ökning varje år

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

så tjänar han mera på det än om han får en ökning vartannat år. När jag bad om en motivering för det sade han att man hade den lilla privata uppfattningen bland åldringarna, att de kanske inte lever så länge till efter ett beslut om höjningar. Han menade således, att om pensionären får 300 kronor i ökning i år, så förlorar han på det om han skulle gå bort nästa år. Jag upplyste vederbörande om att det måste vara ett misstag. Om det skulle gå så olyckligt, att vederbörande går bort nästa år, så har han i stället tjänat 150 kronor därför att han fick 300 kronor på en gång i stället för endast 150.

Det är sådana små ting, som figureerar i ryktesfloran i denna allvarliga fråga, och jag tycker inte att vi har någon anledning att ta så allvarligt och högtidligt på det som herr Kristiansson gör.

Att centerpartiet har haft denna uppfattning länge vet vi och det har vi ingen anledning att anklaga dem för. Ni får gärna ha den uppfattningen, liksom vi får ha vår uppfattning. Sådant är ju det parlamentariska livet — och även livet i övrigt.

Herr Kristiansson hade en reservation också på sista sidan i utskottsutlåtandet, i vilken begärs en ytterligare sänkning av pensionsåldern. Men det är ju inte så länge sedan vi fattade ett beslut, som innebär att man kan ta pension vid 63 års ålder enligt vissa regler, som alla vi känner till. Detta tillkom för att underlätta för folk som av en eller annan anledning inte ansåg sig kunna fortsätta arbetet till 67 års ålder. Men konsekvensen blir att man får ta ett sänkt pensionsbelopp.

Den reformen har ju ännu inte fullt genomförts. Vi menar i utskottet, att först får vi genomföra de reformer, som riksdagen har beslutat, innan vi ger oss på nya reformer om ytterligare sänkningar av pensionsåldern.

Till herr Adolfsson vill jag säga — med anledning av kommunisternas motion, där de menar att riksdagen bor-

de uttala sig för att folkpensionen skulle stå mera i paritet med ATP-pensionen — att ingen människa skulle väl önska sig någonting annat, i den mån de ekonomiska resurserna räckte till. ATP infördes ju därför att vi var på det klara med att folkpensionen icke var till fyllest. Vi beklagar bara att ATP icke kunde genomföras tidigare — jag skall emellertid inte nu fördjupa mig i den saken; alla känner vi anledningarna.

Vi har således ingenting annat att göra än att invänta den tidpunkt när ATP-systemet slår ut i full blom. Då får pensionärerna det bättre. Det är givet, att i den mån som de statsfinansiella resurserna ökar är det ingenting som säger, att regeringen är förbjuden att komma med förslag om höjning av folkpensionsbeloppen utöver vad vi tidigare varit vanda vid.

Herr talman! Det finns fortfarande en hel del i detta utlåtande, som jag skulle kunna säga någonting om. Det har ju väckts en rad av motioner. Men jag anser inte att det finns någon anledning att uppehålla mig vid varje detalj. Jag har endast skummat över de stora ting, och jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag sade i mitt förra anförande att jag är på det klara med att det ligger stort värde i att invaliditetstillägg och -ersättningar är indexreglerade. Men indexregleringen innebär i sig själv ingen reell förbättring, utan bara en följsamhet i kostnads- och penningutvecklingen i landet.

Jag förvånar mig något över att utskottets talesman, tillika ordförande i ett pensionärsförbund, säger att han är glad över att det inte har funnits en enda motion om höjningar av folkpensionerna under innevarande år, liksom över att han med förtröstan låter den år från år skiftande finansiella förut-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

sättningen vara avgörande för pensionsförbättringarna i framtiden. När han säger, att folkpensionärerna dock har sitt indextillägg, som utgår allt eftersom kostnadsutvecklingen ändras i detta land, och tillägger att det har inte löntagaren, vill jag framhålla, att ett löneavtal inrymmer båda delarna. Det hävdas alltid, efteråt i varje fall, att det har skett en reallöneförbättring, och då får man väl också tro att det varit så. Ett löneavtal inrymmer alltså båda delarna, och det må väl inte vara mer än rimligt, att folkpensionärerna också skall ha detta och ha det varje år. Det kan inte vara svårare att placera in detta varje år än vartannat år och i så fall med dubbelt så stort belopp.

När det gällde mannen, som var orolig för att han eventuellt skulle gå bort, kan hans oro ur den synpunkten betraktas som alldeles obefogad. Vi har aldrig med våra förslag om årliga höjningar velat skjuta höjningen framåt i tiden. Vi har i stället velat ta ut den halva höjningen året tidigare. Detta föreslog vi redan i fjol, som herr Svensson bör komma ihåg.

Herr Svensson vill inte vara med om en ytterligare sänkning av pensionsåldern. Jag läste i utskottsbetänkandet, att vi har haft pensionsåldern 67 år sedan 1914. Den förändring, som innebär att man kan ta ut pension tidigare, men då en reducerad pension, är i realiteten ingen sänkning av pensionsåldern. Den får vederbörande själv betala därigenom att han får en lägre pension.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag må säga att det var ett högst förbluffande anförande av ordföranden i Folkpensionärernas riksförbund. Hade man inte vetat att han var det skulle man absolut inte ha trott det. Nog om detta.

Jag förstår att det ligger en viss fördel för det regerande partiet i att man just under valår skall höja folkpensio-

nerna, men jag tycker egentligen inte att den valtaktiska synen skall vara någon motivering för detta. Det är mycket mera rättvist för folkpensionärerna att de i likhet med löntagarna får sina ekonomiska förmåner höjda precis varje år. Inte skulle våra löntagarorganisationer vara belättna med att bara få löneförhöjningar vartannat år! Jag kan inte tänka mig att folkpensionärerna har någon annan uppfattning i det fallet. Ordföranden i deras förening må säga vad han vill, men jag tror icke att han i det fallet är talesman för sin förening.

Herr SVENSSON, AXEL, (s) kort genmäle:

Till herr Kristiansson vill jag först säga att min glädje över att det inte finns några motioner om ytterligare höjningar utöver vad regeringen har föreslagit grundar sig på att jag har den uppfattningen att centerpartiet har bättrat sig.

Till herr Edström vill jag sedan säga att det väl inte är vare sig första eller sista gången som jag chockerar med mina uttalanden om pensionärerna och deras intressen. Jag har ingen anledning att säga någonting annat än jag säger, av det skälet att jag uttalar mig under ett ekonomiskt ansvar, medan herrarna inte har något ekonomiskt ansvar. Ni kan gå ut till folkpensionärerna — och ni har gjort det under alla dessa år — och lova en mängd ting, fastän ni vet att de inte kan genomföras med mindre än att det finns pengar bakom. Jag kan inte förfara på det viset gentemot våra pensionärer, och jag gör det inte heller. Jag ger inga vackra löften i mina tal till pensionärerna, utan jag chockerar dem lika mycket som jag chockerar herr Edström i dag. Det tänker jag fortsätta med. Jag kommer inte att uppträda anorledes så länge jag är ordförande och talesman för riksorganisationen. Herr Edström behöver inte ha några

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

bekymmer om mig i det sammanhanget — pensionärerna har det nämligen inte själva.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp) kort genmäle:

Jag vill bara uttrycka min förvåning över att pensionärernas främste talesman skulle finna detta att inte centerpartiet i år har motionerat om pensionernas höjning, skulle innebära bättring av partiet.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Svensson vill jag blott säga att det inte är givet att det kostar så mycket mer att höja folkpensionen årligen än att göra det vartannat år. Det beror på hur stora steg man tar. Men många gånger är det bättre att ta ett steg varje år än att hoppa vartannat år.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Det har varit en lång och mödosam väg till en någorlunda rimlig förbättring av folkpensionerna, och det är närmast den saken jag skall tala om.

Redan i början av 1950-talet motionerade centerpartiet om att folkpensionernas grundbelopp skulle höjas. Det gick naturligtvis inte att åstadkomma enighet i utskottet om detta, och det var bara centerns representanter som reserverade sig. Jag kan nämna att man i en TV-debatt 1957 fick göra ytterligt intensiva förfrågningar hos dåvarande socialministern innan man över huvud taget kunde få något som helst besked från den socialdemokratiska ministern om att det skulle bli någon förbättring av folkpensionerna.

Så småningom, efter åtskilliga besvärigheter, fattades beslutet om att höja folkpensionerna enligt pensionsberedningens förslag. Herr Axel Svensson sade att vi en gång har tagit ställning till

detta — jag förmodar att han avsåg förhållandena vid det tillfället. Enligt pensionsberedningens förslag skulle det ske en större höjning 1960, men en sådan höjning ville inte den socialdemokratiska regeringen föreslå, utan i det fallet gick man ifrån pensionsberedningens förslag. Centern föreslog att den höjningen skulle genomföras, och så blev det strid om den saken. Det blev inte någon större höjning som pensionsberedningen föreslagit.

År 1961 motionerade centern igen om en höjning som kompensation. Det passade inte, utan förslaget avsågs. Men så kom valåret 1962. Folkpensionärerna kan vara tacksamma för att det var val — då gick det bra att göra en ny höjning. Med den höjningen bröt man utan vidare vad man hade sagt om kontinuiteten. Det sades från denna talarstol och stod i finansplanen det året, att man hade företagit en mycket större höjning än vad planen förutsatte; alltså var den borta, och man kan numera inte åberopa den, eftersom den redan är uppriven.

År 1963 motionerade vi igen om en höjning. Då passade det heller inte, men när det nu är valår kan vi vara glada över att det blir en ny höjning.

Herr Axel Svensson säger att han inte har hört något missnöje från folkpensionärerna sedan andra lagutskottets beslut kungjordes. Först och främst får jag då säga att pensionärerna är en tålmodig grupp. De har vidare inga möjligheter att strejka eller vidta andra stridsåtgärder och kan inte sätta några maktresurser bakom sina förslag. Jag tror det också är ganska liten idé att vända sig till herr Axel Svensson i ett sådant här fall, eftersom vi många gånger har fått bevittna att han fullständigt följer vad den socialdemokratiska regeringen föreslår och säkert icke heller nu kommer att avvika från vad regeringen föreslår. Att vända sig till honom kan alltså inte leda till något resultat.

Sedan man beslutat föreslå dessa höjningar stod det en notis i tidningarna,

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

att en del trogna socialdemokrater hade rest upp till finansministern och överlämnat blommor för att tacka honom. Enligt referatet rördes han till tårar av denna uppvaktningsfrån de trogna partivännerna. Jag vet inte om det är något misstag begånget i detta fall, men vid de många tillfällen då centern försökt förbättra folkpensionärernas ställning har vi inte sett till dessa uppvaktande. Jag har heller inte hört att dr Hedlund vid något tillfälle fått blommor för de försök att förbättra folkpensionerna som centern har gjort. Tydligt mäts det med olika mått när det görs uppvaktningar som sedan skall publiceras i pressen.

Tidigare en gång när vi hade väckt motioner om en höjning sade ordföranden i den socialdemokratiska folkpensionärsföreningen, herr Axel Svensson, att han som ordförande i denna organisation naturligtvis skulle se med stor glädje att man kunde höja folkpensionerna men att centern inte tog hänsyn till det statsfinansiella läget, som man måste beakta. När herr Axel Svensson sade detta hade vi en ganska stark budget. I år har vi en svag budget, men jag har inte nu hört några betänkligheter. Följaktligen var det ganska litet logik i vad ordföranden i folkpensionärsförbundet sade vid det tillfället.

Jag tycker det är anledning att klarlägga att beslutet om höjningar vartannat år redan är upprivet och att vi mycket väl kan diskutera att höja folkpensionerna varje år. Det är motiverat också med hänsyn till att avtalen på arbetsmarknaden medför lönehöjningar varje år. Men denna grupp kan som sagt inte strejka eller tillgripa andra stridsåtgärder, och därför passar det bra att behandla den så att den icke får höjningar varje år, utan bara vartannat år.

Jag borde kanske ha tillagt, att den höjning centern föreslog 1961 utsattes för en våldsam kritik från regeringshåll. År 1962 genomförde man emellertid nästan precis samma höjning som man hade kritiserat året före. Den följde allt-

så inte den plan man hade lagt upp, men den följde centerns förslag.

Under åtskilliga år ville man inte uttala sig om hur det skulle bli efter 1968. Vi inom centern hade emellertid, som herr Axel Svensson mycket riktigt påpekade, vid flera tillfällen väckt motioner om förbättringar efter 1968. Jag kan väl passa på att tacka för att regeringen har slutit upp på denna linje, att det skall bli förbättringar även efter 1968. För övrigt skulle det vara på sin plats att ge standardförbättringar också åt folkpensionärerna.

Herr Svensson sade att centerpartiet har bättrat sig, eftersom det inte har motionerat vid årets riksdag om ytterligare höjningar. Jag vet inte om man i så fall kan tala om någon bättring. Jag tror nämligen inte att centern kommer att ansluta sig till en linje som det socialdemokratiska partiet företräder och som ger folkpensionärerna så svaga förbättringar som hittills har förekommit. Jag kan inte lova herr Axel Svensson att vi kommer att göra det, och vi kommer nog också i fortsättningen att arbeta för bättre villkor åt folkpensionärerna.

Slutligen vill jag säga att det skulle vara lika befogat att sänka pensionsåldern generellt som att ta upp problemet för separata grupper som får förhandla sig till en lägre pensionsålder. Är det den jämlikhet man skall sträva efter? Borde inte i så fall alla ha sänkt pensionsålder? Vi inom centerpartiet vill skapa jämlikhet också på detta område.

Jag ansluter mig, herr talman, till yrkande om bifall till reservationen som herr Kristiansson tidigare har ställt.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! När jag går upp för att yrka bifall till vår reservation och motivera vårt ställningstagande kommer jag på sladden efter en lång debatt i denna fråga. Mitt inlägg kommer väl också att bli ännu tråkigare än det annars skulle blivit, eftersom jag kommer

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

att rent sakligt diskutera denna fråga utan sikte på höstens val.

Propositionen innehåller faktiskt en hel mängd förbättringar, och utskottet har t. o. m. varit enigt om en liten förändring i ytterligare förbättrande riktning i regeringens förslag. Dessutom har utskottet också tagit ställning, ofta i positiv riktning, till en del motionsyrkanden.

Det är väsentligen på tre eller fyra punkter som det har rätt några meningskiljaktigheter inom utskottet. Det gäller det helt nya vårdbidraget till hjälp för svårt handikappade barn, vidare regleringen av invaliditetstillägget till svårt invalidiserade som åtnjuter folkpension och invaliditetsersättning som kan utgå till invalidiserade som inte har några pensionsförmåner — man har där föreslagit olika storlek på bidraget — och slutligen den fråga som har varit föremål för diskussion under den senaste stunden, om höjningen av folkpensionerna skall ske varje år eller som hittills vartannat år.

I fråga om bidragen har utskottets majoritet stannat vid det belopp som föreslås i propositionen, medan reservanterna från folkpartiet och centerpartiet önskar ett högre belopp. I båda fallen föreslår man i reservationen liksom i propositionen en viss ehuru på annat sätt utformad anslutning till basbeloppet i ATP. I frågan om det halva vårdbidraget är det så liten skillnad mellan utskottets förslag och den reservation som behandlar saken, att jag inte kommer att beröra den. Inte heller skall jag gå in på vårt ställningstagande till den sista reservationen, den som gäller dels pensionsåldern, dels vissa samordningsfrågor.

Jag skulle emellertid med några ord vilja motivera de synpunkter som vi har haft när vi följt propositionens förslag i fråga om vårdbidraget. Vi har klart för oss att det kan vara mycket svårt att ange hur stort det bidrag skall vara som skall kunna utgöra en lämpligt avpassad ersättning för de ökade kostnader och

det ökade arbete som ett svårt handikappat barn förorsakar familjen. I det avseendet är jag helt ense med herr Kristiansson som också påpekat att det kan vara mycket svårt att fastställa vilket belopp som är det riktiga. För mig själv, som faktiskt haft tillfälle att på nära håll studera vad den ständiga bundenheten och tvånget att när som helst, dag och natt, vara till hands för att hjälpa kan betyda i fråga om insatser från en om sitt sjuka och invalidiserade barn ömmande mor, står det klart att dessa insatser knappast kan mätas i pengars värde. Jag har också klart för mig att trots förefintligheten av kostnadsfri tilldelning av vissa läkemedel och trots läkemedelsrabatteringen kan kostnaderna för läkemedel för närvarande uppgå till högst betydande belopp. Att jag ändå har stannat för propositionens förslag beror på följande.

Propositionen bygger på ett enhälligt förslag av socialpolitiska kommittén, i vilken både herr Torsten Bengtson i denna kammare och herr Rimmerfors i andra kammaren är ledamöter. Här föreslås ett helt nytt anslag, som i och för sig betyder en högst väsentlig förbättring. Eftersom även friska barn behöver en viss tillsyn, olika stor i olika åldrar, men av särskild betydelse under de första åren, och eftersom även friska barn åsamkar vissa kostnader, bör man inte alldeles bortse från att barnbidragen också har höjts i år.

Vidare har redan nu en del landsting beviljat hjälp till vård av svårt handikappade barn i hemmet. Departementschefen framhåller att det vore olyckligt om införandet av detta bidrag från den allmänna försäkringen finge en återhållande effekt med avseende på de särskilda hemsjukvårdsbidragen från landsting och primärkommuner. Vi har tagit fasta på detta uttalande när vi mot bakgrunden av de angivna övervägandena stannat för de i propositionen föreslagna beloppen.

I stort sett liknande synpunkter har varit vägledande för oss när vi följt

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

propositionens förslag jämväl i fråga om invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar. Vi anser att indexregleringen i och för sig innebär en inte obetydlig förbättring.

Vi har till slut en egen reservation just i den nyss diskuterade frågan om de årliga höjningarna av pensionen. Vi erinrar oss den överenskommelse som herr Edström talade om och som medförde att man tidigare höll på att pensionerna skulle höjas bara vartannat år. Vi anser att mycket talar för att man nu kan gå ifrån den överenskommelsen. Det finns många skäl som talar för att en förändring av tidsintervallen mellan höjningarna kan vara befogad. Vi anser emellertid att man nu liksom tidigare måste ta hänsyn till det statsfinansiella och samhällsekonomiska läget. Enligt vår mening kan detta i hög grad ha betydelse för hur stor höjningen varje gång bör vara.

I klämmen till vår reservation hemställer vi om en skyndsam utredning angående årliga höjningar av folkpensionsförmånerna och begär framläggande till nästa års riksdag av de förslag vartill utredningen kan föranleda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen VIII vid punkten H. I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Det är ett par avsnitt i detta andra lagutskottets utlåtande som jag skulle vilja stanna inför. Framför allt gäller det frågan om en sänkning av pensionsåldern, i vilken vi har motionerat. Jag skall emellertid först be att få uttrycka min tillfredsställelse över beskedet om att regeringen nu är beredd att överväga en utredning rörande en höjning också av folkpensionerna efter år 1968. Det måste ändock betecknas som ett framsteg att vi får den utredningen, och vi anser att det finns anledning att till denna utred-

ning också lägga en rad andra frågor som rör folkpensioneringen.

Såsom redan har sagts från denna talarstol kan vi i år fira ett 50-årsjubileum. Det var nämligen år 1914 som vi fick de första folkpensionerna i vårt land. Vi kan också fira ett annat jubileum i år — även det ett 50-årsjubileum — nämligen 67 år som folkpensionsålder.

Det har inte skett några förändringar i dessa avscenden under de gångna 50 åren, trots att vi har fått stora förändringar i samhället. Vi har fått kraftiga standardhöjningar på olika håll. Men man måste nog konstatera att vi i fråga om folkpensionsåldern inte längre är något föregångsland. Jag sade nyss att det har skett mycket i samhället under dessa 50 år. Vi har fått en arbetstidsförkortning från 48-timmarsvecka till 45-timmarsvecka, och det pågår utredningar om en 40-timmarsvecka. Vidare har vi från ingen semester alls fått en veckas semester, tre veckors semester och från nästa år blir det fyra veckors semester. Vi har en sociallagstiftning som ger ökad trygghet för medborgarna i landet, och vi har fått en pensionering som åt allt fler grupper ger allt bättre möjligheter och allt lägre pensionsålder; 60 år, 63 år och 65 år är ju numera en vanlig pensionsålder. Men vi har en stor grupp kvar med pensionsåldern vid 67 år, nämligen kroppsarbetarna, det praktiska livets folk — som någon har sagt: de valkiga händernas och de tunga jobbens människor. Det är jordens, skogens, gruvornas och järnbrukens folk, det är husmödrarna som arbetat och strävat för hem och familj. Det är, herr talman, människor som tidigt gått ut i arbetslivet och där gjort en lång och förtjänstfull insats. Dessa människor har pensionsåldern 67 år.

Man kan peka på att 67 år i dag inte är någon hög ålder — det påståendet är på samma gång både riktigt och felaktigt. Vi vet hur trångt det är på arbetsmarknaden för dem som kommit

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

upp i 55—60-årsåldern, oberoende av om detta är sakligt motiverat eller inte. Många människor har också stora svårigheter att klara ett tungt arbete när de nått den åldern — 50 år och mer i arbetslivet har slitit och gjort att man fysiskt inte har samma krafter som förr. Dock är inte arbetsförmågan så väsentligt nedsatt att man kan visa upp defekter av det slag som ger rätt till förtidspensionering.

Visst kan det sägas att vi har gett möjligheter till förtida pensionsuttag — ja, ett uttag som innebär en sänkning med 0,6 procent för varje månad inte bara av folkpensionen utan också av tjänstepensionen, för dem som är berättigade till ATP. Möjligheten till förtida uttag löser inte problemet om den folkpensionsålder vi har i dag. En sänkning av folkpensionsåldern måste betecknas som angelägen som jag ser det.

Jag tror också att vi alla kan vara överens — möjligen med undantag för herr Axel Svensson, höll jag på att säga — om att folkpensionen inte alls är för hög i dag. För min del kan jag inte helt instämma i herr Svenssons glädje över storleken på de folkpensioner som nu utgår. När man känner folkpensionärerna och vet hur pass knappt många har det, måste man säga att det finns ett stort utrymme för förbättringar också på den punkten.

Herr Svensson nämnde att det inte fanns några motioner om höjningar i år och betecknade det som ett framsteg. Jag skall be att få säga, herr Svensson, att jag beklagar att det statsfinansiella läget är sådant att man inte har möjlighet att höja folkpensionerna ytterligare utan att tillgripa lånevägen. Det är uteslutande detta skäl, herr Svensson, som gör att vi inte i år har motionerat om höjningar. Men vi tror på förbättringar till nästa år, och av den anledningen har vi sagt: låt oss också höja folkpensionerna år 1965.

Det utskottsutlåtande som ligger framför oss inrymmer mycken dramatik, som inte syns direkt. I år liksom tidi-

gare har vårt parti och även folkpartiet motionerat om höjning av folkpensionerna varje år. Senast i fjol avslog riksdagen sådana motionsyrkanden från centern och folkpartiet — det var regeringspartiet som med högerens hjälp såg till att så skedde. Också när riksdagen diskuterade »socialbalken» 1962 yrkade vi i motioner att man skulle höja folkpensionerna varje år och att en höjning skulle ha skett i fjol. Tyvärr avslogs motionerna också den gången, och vi fick inte heller då något principuttalande om årliga höjningar. Även i år har utskottet kommit fram till att det inte finns utrymme för ett beslut om höjning av folkpensionen varje år under tiden fram till 1968.

Åtskilligt har emellertid skett under utskottsbehandlingen och tydligen under hela den tid frågan legat i utskottet. Omkring den 10 april meddelade nämligen TT i en rapport från andra lagutskottet, att utskottet på förslag av herr Ringaby enat sig om folkpensionshöjningar varje år och om att en framställning i den riktningen skulle göras till regeringen. Detta slogs upp som en stor händelse i Svenska Dagbladet den 11 april. Jag har artikeln här, och den är så pass intressant att det finns anledning att stanna ett ögonblick inför den.

»Folkpensionen höjs varje år. Politisk enighet om reformen», lyder rubrikerna, och tidningen skriver: »Politisk enighet har enligt vad Svenska Dagbladet erfar uppnåtts om en reform av folkpensionsplanen, så att årliga höjningar medges från och med 1965. Det skedde vid andra lagutskottets sammanträde på torsdagen, då ett förslag av herr Ringaby (h) samlade utskottsenighet. Utskottet kommer nu att föreslå riksdagen att den i skrivelse till regeringen begär förslag till 1965 års riksdag om en plan för årliga höjningar av folkpensionerna.» Så redogör tidningen för vad beslutet innebär och kommer slutligen fram till att förslaget om en höjning alltså fick »utformningen av

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

ett enhälligt utskottsförslag om en riksdagssskrivelse. Med samtliga partier bakom kan den betraktas som en beställning hos regeringen om förslag till 1965 års riksdag.»

Jag förstår att man i Svenska Dagbladet var glad över detta och slog upp det som en stor nyhet, därför att högern hade ju ingen egen motion att falla tillbaka på utan det var en centerpartimotion och även en folkpartimotion som man hade att yrka bifall till och som man nu kunde nå politisk enighet om, enligt vad tidningen konstaterar.

Men tyvärr är det så här i livet att ingen glädje varar beständigt — när man kom fram till justeringen av utskottsutlåtandet i andra lagutskottet hade det tydligen skett en del. Genom ett nytt TT-meddelande i radio fick jag och antagligen flera med mig höra att socialdemokraterna i utskottet hade gått emot det förslag man kommit fram till vid den preliminära behandlingen, och vid voteringen i utskottet hade då högern lagt ned sina röster — enligt detta TT-meddelande i radio — under det att centerpartisterna och folkpartisterna hade röstat för höjningar varje år.

Vilka slutsatser kan man dra av detta? Det är ett par. Man kan inte värja sig för att högern är väldigt beroende av regeringspartiet. När regeringen säger nej till folkpensionshöjningar varje år ställer även högern sig bakom denna linje, och när regeringspartiet säger nej räcker inte högerns mod till längre utan då måste högerpartiet lägga ned sina röster i utskottet. Visserligen har man i dag skickat med en brasklapp i form av en reservation, som herr Kaijser har sökt att motivera, men en reservation som i sak egentligen inte skiljer sig från det utskottsutlåtande som den socialdemokratiska delen av utskottet har gjort till sitt. Nog är det väl ändå, herr Kaijser, ganska egendomligt att högern, när socialdemokraterna har

hoppat av från enigheten i utskottet, inte heller vågar vara med längre.

Nåväl, det är ju inte den enda fråga beträffande vilken det har skett på det sättet. I fjol hade vi en möjlighet att ge även barnfamiljerna en förbättring. Det fanns motioner om en höjning av barnbidraget till 700 kronor, men regeringen och högern sade den gången nej. I år har regeringen lagt ett förslag om en höjning med 700 kronor, och då har också enligt Svenska Dagbladet en enig riksdag slutit upp bakom den höjningen. I Sydsvenska Dagbladet kan man läsa att det var den ljusblå falangen inom högern som segrat och att högern därför hade givit sin anslutning. Nog är det beklagligt att de ljusblå inte skall göra gemensam sak med centerpartiet och folkpartiet i andra lagutskottet.

Herr Axel Svensson sade att han företrädde folkpensionärerna samt att han inte bara chockade centerpartister i riksdagen utan även sina egna medlemmar emellanåt. Jag vet inte vad herr Svensson tänkte på då, om det inte möjligen var det tillfälle då herr Svensson tillsammans med sin styrelse gick upp till finansministern med de röda rosorna. Det är möjligt att man blev litet grand chockad då också. Jag förmodar att det finns en och annan folkpensionär som kommer ihåg att det tidigare här i riksdagen förekommit förslag om höjningar av folkpensionerna utan att herr Svensson velat vara med om dem. Det är väl inte på det sättet när man säger nej till folkpensionshöjningar varje år att det är lättare att vara med om dem jämna år. Jämna år är det ju valår, och det kan hända att man har detta något i åtanke. Jag vill inte säga att det är på det sättet, men herr Svensson, det ligger snubblande nära att man får det intrycket.

Till slut vill jag bara framföra en fundering i anledning av vad herr Svensson sade om att man fick en dubbel så stor folkpensionshöjning om

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

man tog ut den jämna år och att man fick en folkpensionshöjning i förskott. Hur skall det tolkas, herr Svensson? Blir det en mindre höjning år 1968 än åren 1964 och 1966 och — om det blir en mindre höjning år 1968 — hur stor skall då höjningen bli år 1966, om man skall nå upp till den målsättning som innebär att man år 1968 skall ha pensioner som i 1957 års penningvärde utgör 3 600 och 5 400 kronor. Det måste innebära, herr Svensson, att det blir en ganska kraftig höjning år 1966. Hur kraftig den blir vore intressant att få veta. Sedan kan vi räkna fram hur stor höjningen blir år 1968.

Herr talman! Jag ber att med det sagda få ansluta mig till de reservationer som herr Kristiansson har yrkat bifall till.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av herr Eric Carlssons anförande skulle jag vilja säga att det är mycket olyckligt när det förekommer läckage från ett utskott innan utskottet har behandlat en fråga färdigt. Här gällde det bara preliminära beslut, och jag beklagar mycket att en oförsiktighet gjorde att beslutet kom i tidningen. Det var inte jag som var den oförsiktige. Det var dock en oförsiktighet och därför kom det ett meddelande i tidningen. Man brukar ju inte anse det vara riktigt att vad som händer i utskottet under ett ärendes behandling skall komma ut i pressen. Jag är mycket ledsen över att så har blivit förhållandet här.

Vi har inte på något sätt ändrat uppfattning under detta ärendes behandling i utskottet. Det är riktigt att vi försökte skriva oss samman med de övriga, kanske framför allt med den socialdemokratiska gruppen. Det har dock inte gått, och jag tycker att man skall läsa utskottsutlåtandet ganska konstigt, om man finner att reservationen sammanfaller med utskottets förslag i denna fråga, där vi hemställer

om att riksdagen »måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående årliga höjningar av folkpensionsförmånerna samt framläggande till nästa års riksdag av de förslag vartill utredningen kan föranleda». Jag kan inte på något sätt tycka att detta är detsamma som utskottet skriver.

Herr SVENSSON, AXEL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte uppehålla mig så mycket vid de valtal som har hållits här. Det är bara några detaljer som jag vill beröra. Till herr Eric Carlsson vill jag säga: Tro inte på Svenska Dagbladet eller andra tidningar. Det har ju aldrig skrivits ett ord i utskottet i den riktning som Svenska Dagbladet berättade, och något referat har inte lämnats till pressen. Utskottet skrev inte någonting förrän gott och väl en vecka efter pressmeddelandet.

Sedan frågade herr Eric Carlsson hur det skulle bli år 1966. Jag tycker det är onödiga bekymmer som herr Eric Carlsson har, ty regeringen kommer nog att sörja för hur det blir då. Det är fullkomligt onödigt att gå och grubbla på hur det skall gå. Det har inte hänt några olyckor hittills när det gäller pensionerna.

Till herr Bengtson vill jag bara säga att riksorganisationen inte är någon socialdemokratisk partiorganisation. Jag kan tala om för herr Bengtson att vi har förnåma centerpartister, högerfolk och folkpartister som sköter ordförandeskapet i våra föreningar och gör det på ett förtjänstfullt sätt. Jag vill bara rätta till det misstaget, så att det inte skall stå oemotsagt i protokollet.

Vad sedan beträffar blommorna vill jag också rätta till en sak. Det förhåller sig inte så som herr Bengtson och många andra tror, att vi gick till finansministern därför att han höjde pensionerna, som ni säger. Nej, mina vänner, nu skall jag klara upp varför vi

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

var där! För det första var det en vanlig svensk artighet. För det andra uppskattade vi finansministerns åtgärd att skaffa fram 500 miljoner till en bättre åldrvård. Detta var anledningen till uppvakningen, och nu kan ni dementera vad som stått i den borgerliga pressen och tala om att uppvakningen inte berodde på några folkpensionshöjningar!

Herr CARLSSON, ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! I anledning av herr Svenssons anförande vill jag säga att det var egendomligt att man i alla fall skickade ut ett TT-meddelande som innehöll de upplysningar om blomsterhyllningen som har återgivits från talarstolen. Men herr Svensson har tydligen lätt för att bli missförstådd i tidningarna.

Herr Svensson sade till mig att vi inte skall ha bekymmer om folkpensionernas storlek 1966. Herr Svensson förtröstar på regeringen. Men, herr Svensson, det är många pensionärer i det här landet som är intresserade av att veta hur stor folkpensionshöjningen blir 1966, därest det inte blir någon höjning 1965. Jag tror att det är från den utgångspunkten man vill ha svar på frågan.

Herr Kaijser beklagade att det förekommit ett läckage i andra lagutskottet. Jag vet inte om man skall säga, att när detta läckage sändes via radio och man slog upp det i Svenska Dagbladet, så skedde det med det syftet att det skulle framstå som om det var tack vare herr Ringabys och högerns insatser, som folkpensionärerna skulle få en pensionshöjning. Fadäsen är väl att högern i realiteten inte kom att medverka till någon sådan höjning.

Läs utlåtandet, säger herr Kaijser, och läs reservationen! Jag vill säga till kammarens ledamöter: Läs utlåtandet och läs reservationen! Det skiljer något i ordalydelsen, men i fråga om innehållet är skillnaden rasande liten.

Herr KAIJSER (h), kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att det alltid är beklagligt med läckage från ett utskott, alldeles oberoende av om de uppgifter som läckt ut publiceras i Svenska Dagbladet och alldeles oberoende av vad högerns ledamöter i utskottet gjort eller inte gjort. Det är lika beklagligt som om det gäller någon annan.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag skulle egentligen bara säga att vår sociallagstiftning i det lagblock som lagen om allmän försäkring utgör är ganska lättillgänglig. Hela lagstiftningen syftar till att garantera ekonomisk trygghet för den som är sjuk, den som är arbetsoförmögen, t. ex. på grund av yrkesskada eller invaliditet, eller har uppnått pensionsålder. Och nu byggs den på med vårdbidrag för starkt invalidiserade barn. För den som är långvarigt sjuk övergår sjukpenningen i sjukbidrag eller förtidspension utan att något avbrott uppstår. Det finns sålunda en kontinuitet i förmåerna.

Nåväl, allt detta är bra, men då det gäller samordningen mellan olika förmåner har det uppstått vissa glapp som inte varit förutsedda och som heller inte är önskvärda. Överraskningen för cirka 15 000 å 20 000 folkpensionärer blev därför ganska stor, när de upptäckte att en liten livränta — i regel betydligt under 1 000 kronor — hindrade dem att få del av indextilläggen till folkpensionerna efter 1962. Än värre är att de egentligen inte skulle få del av standardtillägget den 1 juli.

Nu har andra lagutskottet rättat till detta genom att biträda en motion i andra kammaren av herrar Martinsson i Sundsvall och Andersson i Essvik, och eftersom syftet med motionen sammanfaller med en interpellation som jag framställde för en tid sedan så har jag bara att tacka för korrigeringen och möjligen säga att den lättillgänglighet i vår sociallagstiftning som jag allde-

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

les nyss talade om kanske inte särskilt väl präglar den föreslagna bestämmelsen. Den lyder »i all enkelhet» sålunda:

»För den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension och vars pension jämlikt 18 § andra stycket lagen angående införande av lagen om allmän försäkring utgår med högre belopp än som skolat utgivas med tillämpning av 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, skall pensionen höjas med belopp motsvarande den pensionshöjning som föranledes av ändringen i 11 §.»

Då bestämmelsen innebär att 15 000 å 20 000 folkpensionärer får det standardtillägg som de inte fått annars, spelar formuleringen egentligen inte någon roll. Det är innehållet som är huvudsaken.

Jag vill uttrycka förhoppningen att den utredning som skall reglera den slutliga samordningen mellan livräntor och folkpensioner snart skall framlägga sitt betänkande.

Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas *först* särskilt beträffande vissa delar av motiveringen till utskottets hemställan under punkterna A och B, *därefter* särskilt i fråga om utskottets hemställan i nämnda punkter, *vidare* särskilt rörande punkterna C—F, *härfpå* särskilt angående vardera av punkterna G och H, *ytterligare* särskilt avseende punkterna J och K samt *slutligen* särskilt i vad gällde vardera punkten L och M.

I fråga om det avsnitt i motiveringen till punkterna A och B, som å sid. 29 i det tryckta utlåtandet började med orden »Utskottet anser de» och slutade med »motionerna till kommittén», fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels godkännande av utskottets motivering, dels ock att den motivering

skulle godkännas, som föreslagits i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering i denna del vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner det avsnitt i motiveringen i andra lagutskottets utlåtande nr 41 punkterna A och B, som å sid. 29 börjar med orden »Utskottet anser de» och slutar med orden »motionerna till kommittén», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, godkännes den motivering, som föreslagits i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering med delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 42.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Beträffande det avsnitt i motiveringen till punkterna A och B, som å sid. 27 i det tryckta utlåtandet började med

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

orden »Utskottet anser det» och slutade med »landsting och primärkommuner», anförde nu herr förste vice talmannen, hade yrkats dels godkännande av utskottets motivering, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som föreslagits i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets motivering i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner det avsnitt i motiveringen i andra lagutskottets utlåtande nr 41 punkterna A och B, som å sid. 27 börjar med orden »Utskottet anser det» och slutar med orden »landsting och primärkommuner», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motiveering, som föreslagits i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 42.

På särskilda propositioner bifölls här efter dels utskottets hemställan i punk-

terna A och B, dels ock vad utskottet i punkterna C—F hemställt.

Vidare gjordes i enlighet med de rörande punkten G framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med VI betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I vad gällde punkten H, yttrade vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr Edström, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med VII betecknade reservationen; samt 3:o), av herr Kaijser, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom och fröken Wetterström vid utlåtandet anförda reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Edströms yrkande.

Herr *Kaijser* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. vårdbidrag till handikappade barn, m. m.

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 41 punkten H antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med VII betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservationen av herr Kaijser och fröken Wetterström.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 29.

Därjämte hade 68 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 41 punkten H, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Edström m. fl. vid utlåtandet avgivna, med VII betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 61.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna J och K hemställt.

Ytterligare gjorde herr förste vice talmannen enligt de avseende punkten L förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Axel Kristiansson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 41 punkten L, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Kristiansson och herr Gustavsson i Alvesta vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 116;

Nej — 20.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten M hemställt.

Om ökat stöd åt handikappade

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckta motioner om ökat stöd åt handikappade.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått sex inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 298 i första kammaren av herr *Larfors* och nr 387 i andra kammaren av herr *Ekström* i Björkvik *m. fl.*;

2) de likalydande motionerna nr 299 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 390 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, såvitt motionerna anginge dels invaliditetstillägg och invaliditetsersättning till den som ej utförde förvärvsarbete, dels ock halva invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar;

3) de likalydande motionerna nr 598 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 722 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, såvitt motionerna avsåge hjälptillägg.

Motionerna under 2 och 3 hade i övriga delar behandlats av utskottet i annat sammanhang.

I motionerna I: 298 och II: 387 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande bestämmel-

Om ökat stöd åt handikappade

ser, så att en 50-procentig utbetalning kunde äga rum av såväl invaliditetstillägg som invaliditetsersättning.

I motionerna I: 299 och II: 390 hade, såvitt nu vore i fråga, yrkats att riksdagen skulle

1. besluta genomföra sådan ändring i 9 kap. 2 § andra stycket i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, att från och med den 1 juli 1964 invaliditetstillägg och invaliditetsersättning skulle kunna utgå till handikappade, som hade betydande merutgifter för hjälpmedel, även när de på grund av studier med yrkesinriktning, omskolning eller annan yrkesutbildning icke utförde förvärvsarbete,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i syfte att föranleda beslut, som gällde från den 1 juli 1965, rörande införande av halva invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar för medelsvårt handikappade personer.

I motionerna I: 598 och II: 722 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att förslag måtte utarbetas rörande införande inom folkpensioneringen av ett särskilt tillägg, hjälptillägg, till pensionärer med varaktigt nedsatt förmåga att klara sig själva, dock ej i sådan omfattning att rätt till invaliditetsersättning gällde, att utgå med 25 procent av basbeloppet, d. v. s. i nuläget 1 200 kronor per år, och oavsett vid vilken ålder hjälpbehovet inträtt samt i övrigt i huvudsak enligt av 1958 års socialförsäkringskommitté angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen — i anledning av motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar till handikappade, som på grund av studier med yrkesinriktning, omskolning eller annan yrkesutbildning icke utförde förvärvsarbete — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t så-

Om ökat stöd åt handikappade

som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i denna del anfört;

B. att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

- 1) motionerna I: 298 och II: 387,
- 2) motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge halva invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar, samt
- 3) motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge hjälptillägg,

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i dessa delar anfört, samt

C. att motionerna i motsvarande delar, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A och B hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Edström, Erik Filip Petersson, Axel Kristiansson, Anderson* i Sundsvall, *Gustavsson* i Alvesta och *Carlsson* i Huskvarna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen — med bifall till motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar till handikappade, som på grund av studier med yrkesinriktning, omskolning eller annan yrkesutbildning icke utförde förvärvsarbete — måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring;

B. att riksdagen med bifall till följande motioner, nämligen

- 1) motionerna I: 298 och II: 387, samt
- 2) motionerna I: 299 och II: 390, såvitt anginge halva invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar, samt i anledning av motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge hjälptillägg, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om

skyndsamt utredning om förslag till nästa års riksdag om sådan komplettering av lagen om allmän försäkring, att möjlighet öppnades för halvt invaliditetstillägg och halv invaliditetsersättning;

C. att motionerna I: 598 och II: 722, såvitt anginge hjälptillägg, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna i motsvarande del hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Principiellt sammanhänger detta ärende starkt med det föregående. Även här gäller det stödet till handikappade, och reservanterna bedömer även här behovet som större och mer omfattande än majoriteten av utskottet. Även här gäller det ytterst en bedömningsfråga.

För att vid en utvidgning av stödet få till stånd en differentiering av det samma bör enligt reservanternas mening en möjlighet öppnas för halva invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar i sådana fall då fullt bidrag inte kan utgå. En dylik stödform skulle då komma in fråga för personer med medelsvårt handikapp. Utredning härom bör skyndsamt genomföras och förslag om dylik komplettering av socialförsäkringslagstiftningen framläggas för riksdagen i sådan tid att en reform av angivet innehåll kan träda i kraft senast den 1 juli nästa år.

Än angelägnare synes vara att införa tillägg och ersättningar till handikappade som bedriver studier. Det är uppenbart otillfredsställande att den som övergår från förvärvsarbete till studier för att fortbilda sig kan gå miste om invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning. I stället för att stimulera motverkar lagstiftningen handikappades villighet att bedriva studier. Sämst ställda i detta avseende är de som bedriver teoretiska studier och som inte erhåller omskolningsbidrag. Självfallet

bör den som genomgår yrkesutbildning, omskolning eller eljest på grund av studier förhindras ha förvärvsarbete, kunna få invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning, vilka utgör förmåner som skall kompensera merutgifter som den handikappade har i förhållande till andra. Lagstiftningen bör här ändras, och förslag härom upptas i den reservation som fogats till utskottets utlåtande.

Jag yrkar, herr talman, bifall till denna reservation.

Innan jag avslutar mitt anförande vill jag därjämte yrka på en ändring av ett par tryckfel som insmugit sig i utskottets utlåtande. På sid. 10 i andra lagutskottets utlåtande under punkt B mom. 2 femte raden står »utredning om förslag», vilket i stället skall vara »utredning och förslag».

Vidare anges på sid. 8 i utlåtandet som närvarande vid ärendets behandling fru Hamrin-Thorell. I stället för detta namn bör stå herr Edström.

Jag anhåller att sekreteraren ser till att dessa fel blir rättade.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! I detta utskottsutlåtande behandlas en fråga i vilken vi alla är överens. Det är en angelägen uppgift att utvidga givandet av invaliditetsersättning och invaliditetstillägg som utgår till förvärvsarbete med svåra handikapp till att även utgå till handikappade som bedriver studier, särskilt studier med yrkesinriktning, eller som deltar i omskolning eller annan yrkesutbildning.

Särskilt slående framträder motiveringen för denna utvidgade användning när det gäller sådana personer som tidvis bedriver studier och tidvis är i arbete och som uppbär invaliditetsersättning eller invaliditetstillägg när de går i arbete men förlorar dessa bidrag när de bedriver studier avsedda att göra dem ännu mer skickade att fullgöra ett för dem lämpligt förvärvsarbete. Detta

Om ökat stöd åt handikappade innebär att studiekostnaderna ytterligare ökar.

Vi är, som sagt, alla överens om att det behöver göras en ändring i gällande föreskrifter. Fröken Wetterström och jag har följt utskottsmajoriteten, som föreslår en utredning i denna fråga, eventuellt genom socialpolitiska kommittén. Utskottets folkparti- och centerpartimedlemmar har i en reservation framlagt ett direkt förslag till lagändring som skulle göra det möjligt att omedelbart genomföra denna reform. Vi har inte ansett oss kunna biträda reservationen, därför att vi anser att med den snabba behandling ett ärende av detta slag av naturliga skäl får i utskottet man inte till alla delar kan överblicka vad en lagändring av denna typ kan föra med sig. Vi har alltså inte ansett att man utan en närmare utredning av lagändringens konsekvenser kan företa en sådan med den ganska vida omfattning som reservationens lagförslag innebär. Jag skall å andra sidan gärna erkänna att utskottets skrivning kunde ha varit något skarpare och innefattat en begäran om ett snabbt framläggande av lagförslag i önskad riktning.

Jag vill också påpeka att denna fråga mycket nära sammanhänger med de frågor som just nu är under behandling i det särskilda utskottet. Även detta är anledning till att inte just nu framlägga direkta lagförslag.

Jag är övertygad om att socialministern kommer att se till att denna fråga blir utredd så snart som möjligt, och jag vågar uttala den förhoppningen att förslag kommer att framläggas så snart det är möjligt.

Tillåt mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga. Detta ärende är praktiskt taget avgjort i och med kammarens beslut i föregående ärende. Jag vill bara hänvisa till att utskottet har menat att so-

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna
 cialpolitiska kommittén bör närmare granska dessa frågor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, och de av herr Edström anmärkta tryckfelen rättats, gjorde herr förste vice talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 44.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckta motioner om en näringsgeografisk utredning angående kanalförbindelserna i Sverige;

nr 30, i anledning av väckta motioner om tillvaratagande av husmödrars sakkunskap beträffande miljöfrågor m. m.; och

nr 31, i anledning av väckt motion om ökad utbildning för första hjälp vid trafikolyckor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 628, av herr *Lager*, samt II: 765, av herrar *Hagberg* och *Holmberg*, hade föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle begära en utredning med uppgift att framlägga förslag till tryggande av de mellansvenska gruvarbetarnas sysselsättning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 628 och II: 765 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LAGER** (k):

Herr talman! I motion nr 628 i denna kammare har jag föreslagit att riksdagen skulle begära en utredning syftande till att utarbeta förslag till åtgärder för att trygga den framtida sysselsättningen för Mellansveriges gruvarbetare. Det är som bekant ingen nyhet att lä-

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna

get vid smågruvorna i Bergslagen sedan en tid tillbaka varit ganska vanskligt. Senast i fjol hade riksdagen anledning att direkt befatta sig med detta, då ett extra kapitaltillskott till statsgruvor stod till avgörande.

Bland de åtgärder som skulle kunna ifrågakomma har jag i motionen anför t rationellare försäljningsorganisation för malmen, fraktrabatter och ökad inhemsk avsättning för malmen, eventuellt genom anläggning av ett statligt järnverk i Mellansverige.

Utskottet anser sig icke ha anledning att ta ställning till de gjorda förslagen av den anledningen, att problem av väsentlig betydelse för den mellansvenska gruvindustrin redan behandlas i olika statliga organ. Utskottet hänvisar också till den väntade propositionen om statlig lokaliseringspolitik.

Bland de remissinstanser som utskottet anlitat och fått svar ifrån vill jag uppehålla mig någon minut vid uttalandet från en av dessa instanser, nämligen förbundsstyrelsen i Gruvindustriarbetareförbundet. Man kan inte bestrida sakkunnigheten hos denna instans, och knappast någon annan instans kan gärna ha en större förståelse för de svårigheter som gruvkarlarna i Mellansverige ser i framtidsbilden.

Gruvindustriarbetareförbundets förbundsstyrelse skisserar i åtta punkter vad den anser vara angeläget just nu. Några av dessa punkter sammanfaller helt med vad som föreslås i min motion. Jag skall inte beröra mer än en av dessa åtgärder, nämligen tanken på vidgad avsättning inom landet för den mellansvenska malmen genom anläggning av ett statligt järnverk. Fördelen av ökad inhemsk avsättning för malmen framhäves. Vad beträffar behovet av ökad tackjärnstillverkning framhåller remissinstansen att all malm egentligen borde förädlas till tackjärn inom landet. Den framhåller vidare att behovet av järn och stål kommer att öka både inom landet och i andra länder och att därför avsättningssvårigheter

inte behöver befaras. På den punkten har kommerskollegium av någon anledning en annan uppfattning som jag anser vara alldeles felaktig. Både den inhemska produktionen av järn och stål och importen har ökat avsevärt under efterkrigstiden, och det finns ingen rimlig anledning att antaga att denna kurva kommer att brytas.

Förbundsstyrelsen fäster också uppmärksamheten på nya smältningmetoder som för närvarande är under utprovning vid Domnarfvets jernverk. Om dessa håller vad de hittills lovat kommer de att väsentligt ändra den svenska järnbrukstekniken. I förbundsstyrelsens uttalande heter det bl. a. att »planerna för till vilka platser smältugnar lämpligen bör förläggas och hur investeringskostnaderna vid exploateringen skall finansieras bör ligga färdiga samtidigt med att försöksanläggningen inkörts». Tidpunkten när detta sker beräknas till inom två å tre år. Det är alltså ganska bråttom med att få fram principbesluten. När utskottet nu hänvisar till de pågående undersökningarna och till den väntade lokaliseringpropositionen, så måste jag fråga utskottets talesman, om man från utskottets sida kan lämna några mera konkreta besked om hur långt utredningarna kommit i denna speciella fråga och i vilken grad lokaliseringförslaget som väntas sysselsätter sig med denna sak. Jag är övertygad om att gruvarbetarna i Mellansverige är mycket intresserade av detta, så pass osäker som framtiden ter sig för dem.

Det är möjligt att jag får sådana svar på de ställda frågorna att denna oro skingras, men med tanke på att vårt utredningsväsende i varje fall har den likheten med Vår Herres kvarnar, att det mal långsamt, så vill jag, herr talman, yrka bifall till min motion.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Yrkandet i motionerna innebär riksdagsskrivelse med begäran

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna om utredning med uppgift att framlägga förslag till tryggande av sysselsättning för de mellansvenska gruvarbetarna.

Utskottet har inhämtat yttrande från olika remissinstanser. Utskottet har icke kunnat finna att det i motionerna framförda yrkandet kan tillstyrkas. Av remissyttrandena framgår nämligen att vägande invändningar kan framföras emot de framförda förslagen. Prövningen av problem av väsentlig betydelse för sysselsättningen inom den mellansvenska gruvnäringen ingår i uppgifterna för olika statliga myndigheter och utredningar. Härutinnan kan erinras exempelvis om handelsdepartementets industriavdelning, planeringsrådet, arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadsutredningen. Enligt utskottet bör frågan om åtgärder för att säkra sysselsättningen för de mellansvenska gruvorna prövas i sådana större sammanhang. Utskottet vill också erinra om att en proposition angående den statliga lokaliseringspolitikerna är att förvänta till årets riksdag.

När herr Lager nu frågar vad utskottet har för mening om innehållet i den propositionen måste självklart påpekas, att utskottet icke tagit del av densamma. Den kommer ju så småningom på riksdagens bord. Men utskottet delar den uppfattningen, som vi alla har som bor i sysselsättningssvaga landsdelar, att propositionen skall komma med förslag, som i väsentliga delar kan tillgodose de synpunkter, som motionären herr Lager i detta fall avser. Spörsmål om industrilokalisering, omskolning och omflyttning av arbetskraft, vilka har stor betydelse för lösandet av de i motionerna upptagna problemen, kommer således inom kort under riksdagens prövning.

Utskottet har sålunda, med hänsyn till det ovan anförda, icke funnit skäl tillstyrka bifall till motionen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HJORTH** (s):

Herr talman! Då jag för drygt ett år sedan interPELLERADE handelsministern om det bekymmersamma läge som då var rådande för den mellansvenska gruvnäringen, må det kanske tillåtas mig att säga några ord i denna fråga. Den föreliggande motionen tar i huvudsak upp de problem som jag i min interpellation då pekade på. Även om situationen i år är betydligt ljusare än föregående år, kvarstår dock problemen i stort, och läget för exportgruvorna kan snabbt förändras igen. Då gruvkrisen till stor del berott på ständigt sjunkande malmpriser i förening med avsättningssvårigheter, har det ju främst gällt att reducera omkostnaderna. Det har bl. a. framhållits de fördelar som varit att vinna med ett gemensamt försäljningsorgan. Det kan inte vara rationellt att som nu varje liten gruva skall ha sina försäljare ute på kontinenten och konkurrera med varandra. På inköpsidan finns, i varje fall när det gäller de västtyska avnämarna, sådana gemensamma organ.

Malmfrakterna inom landet är en annan kostnadskrävande faktor. Jag tillät mig vid behandlingen av den framtida trafikpolitiken att uttala den förhoppningen, att fraktsatserna för malmen skulle sänkas. Det förhållandet att de mera inkomstbringande bandelarna skulle bära upp de trafiksvaga förelåg ju inte längre. De överfrakter som tagits ut för malmen skulle då kunna tagas bort. Detta är naturligtvis en förhandlingsfråga, men tyvärr så ser det ut som om de nya fraktavtalen skulle gå i samma stil, d. v. s. med uttagande av högre fraktsatser än som är företagsekonomiskt motiverade. Vi hoppas här att kommunikationsministern skall infria sitt löfte om att fraktsatserna på affärsbanorna skall ligga på kostnadsbasis.

Frågan om ett nytt järnverk i Mellansverige har också aktualiserats. Tanken bakom detta förslag är ju dels att få avsättning för den mellansvenska mal-

Om åtgärder för att trygga sysselsättningen för de mellansvenska gruvarbetarna

men och dels att framställa tackjärn, en produkt som vi nu i stor utsträckning importerar. Nu säger Svenska gruvföreningen i sitt remissyttrande att det inte är realistiskt att tänka sig att ett svenskt tackjärn skulle kunna konkurrera på världsmarknaden. Det är dock en fråga som inte får avföras utan vidare. Svenska gruvindustriarbetareförbundet har vid olika tillfällen framfört den meningen, att malmen från de mellansvenska gruvorna bör förädlas inom landet. Den svenska järnhanteringen behöver denna malm; för detta talar bl. a. att järnskrot nu måste importeras i stora mängder. Det finns också de som anser att den rådande regleringen av handeln med skrot försenat och förhindrat en utbyggnad av vår tackjärnstillverkning. Den nya och billigare metoden att genom smältreduktion framställa tackjärn inger vissa förhoppningar. Det finns all anledning att med uppmärksamhet följa dessa försök som görs i Domnarfvets Jernverk. Även relativt små anläggningar synes kunna bli ekonomiskt lönsamma.

De mellansvenska gruvornas problem är enligt min mening inte blott en sysselsättningsfråga. Allt för många tycks anse detta. Det skulle säkert gå att ordna arbeten för de flesta av de friställda gruvarbetarna på andra platser i mellansverige, om man därvid är beredd att ta konsekvensen av att ödelägga våra idoga gruvsamhällen, som uteslutande har gruvan att förlita sig på i inkomsthänseende. Som jag nämnt behöver vi dock själva vår järnmalm i större utsträckning än tidigare. En större andel av malmproduktionen borde få avsättning inom landet.

I sitt svar på min inledningsvis berörda interpellation förra året sade handelsministern att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen. Han sade också att gruvhanteringen inte är betjänt av stödåtgärder av tillfällig natur. Av det jag anfört torde väl också framgå att det här gäller frågor och problem av stor räckvidd.

Nu hänvisar allmänna beredningsutskottet i sitt utlåtande till bl. a. handelsdepartementets industriavdelning och finansdepartementets ekonomiska planeringsråd. Jag vill dock betona att problemen med gruvornas och järnhanterings utveckling kräver stora insatser. Skulle det visa sig att nämnda organ inte kan klara denna stora och viktiga uppgift, kan det bli nödvändigt att dessa rustas upp och förstärks.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag vill bara tacka utskottets talesman för löftet att den lokaliseringsproposition som väntas från regeringen också kommer att innehålla förslag till effektiva åtgärder beträffande de mellansvenska gruvorna. Jag är mycket tacksam för denna upplysning, som i alla fall tycks ha sluppit ur dem som sysselsätter sig med att skriva propositionen.

Jag vill bestrida uttrycket att »vägande invändningar» har rests från remissinstanserna. Det är klart att de väger någonting, men jag tycker att alla de remissinstanser som yrkat avslag på det förslag som ställts i motionen väger ganska lätt.

Herr SÖRLIN (s):

Jag vill rekommendera herr Lager att läsa mitt anförande senare i dag. Det kommer då att framgå, att jag eller utskottet inte har lovat att propositionen på denna punkt kommer att innebära det ena eller det andra. Vad vi har förutsatt är att förslaget om lokaliseringspolitik i landet även skall omfatta de områden varom här är fråga, men det tillkommer vederbörande departementschef att i slutomgången lägga fram det förslag som han finner vara det riktiga i detta fall.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes proposi-

Ang. filmcensuren

tioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen I: 628; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. filmcensuren

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 33, i anledning av väckta motioner om utredning angående filmcensuren.

I en inom första kammaren väckt och till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion I: 316, av herr *Möller*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av den statliga filmcensuren ställning.

I de likalydande, ävenledes till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 385, av herr *Per-Olof Hanson*, och II: 459, av fru *Gärde Widemar*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning rörande de speciella problem, som en offentlig visning av film erbjöde.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av motion I: 316 samt de likalydande motionerna I: 385 och II: 459 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en förutsättningslös utredning om den statliga filmcensuren ställning och därmed sammanhängande spörsmål.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Jag skall bara med några ord i egenskap av motionär uttala min tillfredsställelse över det sätt, på vilket denna och en likartad motion har behandlats av utskottet.

Motionerna har underkastats en mycket fullig och ingående remissbehandling, och jag noterar att praktiskt taget alla remisinstanter enhälligt har till-

styrkt den utredning som föreslås. Så har också ett enhälligt utskott gjort.

Till förebyggande av missförstånd i anledning av en replik av herr *Svenningsson* under en tidigare debatt i dag vill jag säga, att han tolkade utskottsutlåtandet felaktigt, när han refererade några rader i första stycket och därav drog slutsatsen att utskottet var inställt på att filmcensuren skulle bli kvar. En sådan tolkning kan man inte finna stöd för i utskottets utlåtande, utan detta innebär att man går på linjen om en förutsättningslös utredning och hemställer att den skall ske skyndsamt.

Jag har velat anföra detta för att inga missförstånd skall uppstå om utskottets utlåtande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Jag ber att få meddela att arbetsplanen torsdag i nästa vecka, den 21 dennes, som i den preliminära planen angivits skola börja kl. 14.00, nu i stället — till följd av vad som framkommit i talmanskonferensen i dag — avses skola börja kl. 11.00.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde bankoutskottets utlåtanden nr 31—36 samt statsutskottets utlåtanden nr 99—101 skulle i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden ävensom att statsutskottets utlåtanden nr 93—96 skulle sättas sist.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härigenom anhålla om ledighet från

riksdagsarbetet från och med den 13 maj 1964 till och med den 18 maj samma år eller den senare dag vartill min sjukdom kan föranleda.

Krokom den 12 maj 1964

Erik Olsson

Att riksdagsman *Erik Olsson*, Krokom, som lider av sjukdom (njurstensanfall), av sin sjukdom hindras att förrätta sin tjänst såsom riksdagsman innevarande vecka den 11—den 18 maj 1964 (ev. längre i händelse av röntgenundersökning å Östersunds lasarett efter pingst), intygas.

Krokom den 12/5 1964

Erik Lundbäck

provinsialläkare i Krokom

Den begärda ledigheten beviljades för den tid, varunder herr Olsson, Erik, på grund av sjukdom vore oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 189, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till fortifikationsförvaltningen;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åldringsvårdsfrågor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1964/65 till allmänna barnbidrag och till bostadsrabatter jämte i ämnet väckta motioner;

Meddelande ang. enkla frågor

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1964/65 till bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en avdelning för kemi vid tekniska högskolan i Lund m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bidragsförskott m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida organisationen av upplysningsavdelningen vid statens institut för konsumentfrågor, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för biståndsexpertens anställningsvillkor, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 52, med föranledande av väckt motion i anledning av riksbankens diskontohöjning den 30 januari 1964, såvitt motionen hänvisats till bevillningsutskottet; och

nr 54, i anledning av väckt motion angående beskattningen av avverkning av skog, m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot diskriminering av ras- eller minoritetsgrupper i Sverige och om undersökning av zigenarnas situation.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Skårman* (fp) till herr statsrådet och chefen för försvarsdeparte-

Meddelande ang. enkla frågor

mentet: »Anser Herr Statsrådet det lämpligt, att hemvärnsövningar förläggas till naturskyddade områden omedelbart intill större militära och för tillfället lediga skjutfält, som t. ex. skedde i terrängen mellan Vitemölla och Ravlunda skjutfält söndagen den 10 maj och, om inte, vill Herr Statsrådet taga initiativ till att övningar av hemvärn och lokala förband i största möjliga utsträckning förläggas till militära övningsfält i grannskapet?»; samt

av herr *Petersson, Per*, (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksde-

partementet: »Vill Herr Statsrådet ge besked om när utredningen i fråga om avgiftsfri fiskerätt för jordbrukare i Norrbottens läns lappmarker beräknas avge sitt betänkande?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.55.

In fidem
K.-G. Lindelöw